DE DYK BEZWEKEN

EEN WARE GESCHIEDENIS VAN TWEE HOLLANDSCHE JONGENS TYDENS DEN WATERSNOOD VAN 1916

DOOR H. GRAS.

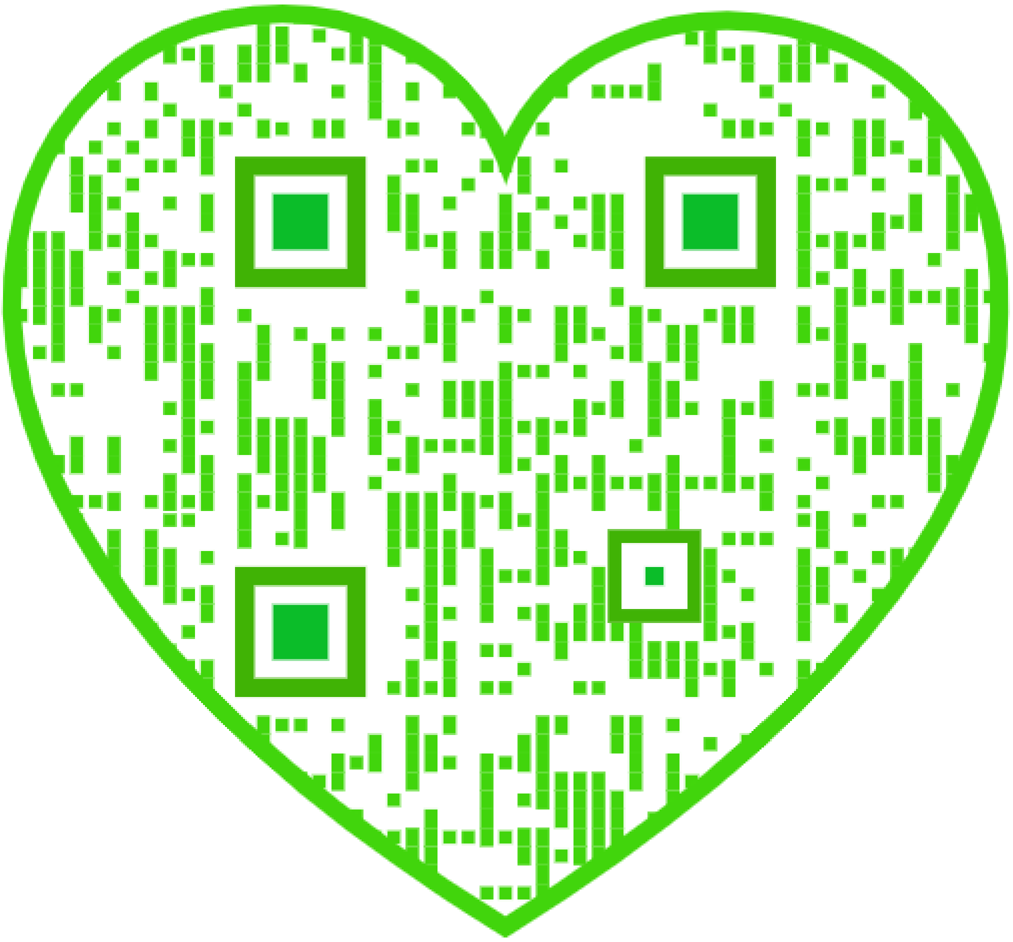

DE DIJK BEZWEKEN

EEN WARE GESCHIEDENIS VAN
TWEE HOLLANDSCHE JONGENS TIJDENS DEN
WATERSNOOD VAN 1916

DOOR H. GRAS

MET BANDTEEKENING, VIER GROOTE PLATEN
EN VELE PENTEEKENINGETJES VAN
WILLY SLUITER

SCHELTENS & GILTAY — AMSTERDAM

EIJER'S Boek- en Handelsdrukkerij - Wormerveer.

VOORWOORD.

L. S.

Bij het verschijnen van dit boek over den watersnood kan ik niet nalaten een woord van dank uit te spreken aan het adres van den heer P. BLANKEVOORT, een der firmanten van het herstellingswerk, die me met de grootste welwillendheid in staat heeft gesteld de gegevens te verzamelen en me zelfs meer dan eens heeft vergezeld naar die plaatsen, waar de vreeselijke ramp in al haar ontzetting op de meest indrukwekkende wijze was te aanschouwen en te voelen.

DE SCHRIJVER.

INHOUD.

Hoofdstuk. Bladz.

I. Waarin we kennis maken met Piet Riet, den muzikant en met tante Jannek. 1

II. De familie Rietveld verhuist van buiten naar binnen. Klaas Blank kruipt in de hondemand en eet bij Piet Riet pannekoeken met stroop 13

III. De Zuid-Wester in Waterland. Boer Wouters haalt zijn jongens uit school en baas Van Duinen is bang voor hoog water . 24

IV. Monnikendam bij nacht. De dijkwerkers zijn tevreden over hun werk. Het zeewater wordt gniepig en Klaas Blank wordt bang 34

V. In het gewoel van den strijd. Een vreeselijk oogenblik. Er kruipt een monster naar binnen, dat zich verdeelt in duizend andere monsters. Van twee moedige jongens. 49

VI. De opzichter werkt met cijfers. Van een niet te stutten watermuur. Rietveld raakt de kluts kwijt, maar vindt zijn vrouw terug. Er is gewaarschuwd 68

VII. Blank gaat als korporaal op reis, maar verandert onderweg in een waterrat. Rietveld heeft nog steeds aanvallen van moedeloosheid, maar de jongens brengen goed nieuws. Van groote ellende en een blij wederzien. 84

VIII. Op de vlucht. Het Weeshuis is geen weeshuis meer en de kerk verandert in een koestal. Van een korporaal, die

HOOFDSTUK I.

WAARIN WE KENNIS MAKEN MET PIET RIET, DEN MUZIKANT, EN MET TANTE JANNEK.

Jongen, jongen, dat was me van ochtend in school toch een leelijke wanbof. Ofschoon.... het liep nog mee. Het had veel erger kunnen wezen. Stel je voor, dat de meester het in de gaten gekregen had, dan zou je wat beleefd hebben. Eerstens de straf en dan, de heele mikmak was natuurlijk de prullenmand in geduikeld en dat zou jammer geweest zijn. Het stelletje begon juist compleet te worden.... Je kon met die zwarte driegaats pennen toch maar van alles uithalen.... Hoe ie er bij gekomen was, dat wist ie zelf niet, maar als je zoo'n pen met het dikke eind in de naad van je lessenaar goed vastzette en je brak er voorzichtig den eenen poot af, dan kon je op den anderen tjokkelen als op

een mandoline. Je kreeg een metaalklank van je reinste. En als je een poosje probeerde en een gelukkige hand had, dan kreeg je een toonladder, waar je alle liedjes mee kon spelen.... Vier had ie er gisteren al geplaatst: de lage do, de mi, de sol en de hooge do. De soldatenmopjes had ie dus zoo'n beetje in zijn macht. Vanmorgen was ie aan de tusschenliggende tonen begonnen. De ré was bijna op hoogte, er mankeerde nog maar een greintje aan. Hij moest er nog een haartje dieper in.... En juist, toen hij met alle macht het ding vast wou drukken, gleed zijn hand uit en.... stootte onder tegen den inktkoker, die opwipte met een vaart, of er buskruit onder zat en onderstboven op de bank terecht kwam. Een snelstroomende beek van je vuilste zwart schoot langs het schuine tafelblad met stroomversnellingen en meertjes en eilanden, precies of je voor je oogen den dijk zag doorbreken. Een blind toeval was het, dat alles zoo lekker langs en niet over zijn boek ging.... De meester merkte wel, dat er wat aan het handje was, maar toen hij kwam kijken, was de wond eigenlijk al geheeld en had Piet het grootste gedeelte van den troebelstroom met zijn zakdoek opgedoopt. Meneer stelde zich tevreden met de gedachte, dat een ongeluk op een klein plaatsje ligt, mopperde een beetje, maar beschouwde het zaakje als afgeloopen.

De zakdoek was er slechter aan toe. Die moest het met den dood bekoopen. Om twaalf uur was ie verdonkeremaand en wat moeder betrof, die zou toch ook

wel begrijpen, dat een zakdoek niet eeuwig duurt en dat hij, Piet Rietveld er toch eerder op aangewezen was om zijn zakdoek dan zijn neus te verliezen.

Veel zou hij zich dus van de heele wanbofgeschiedenis maar niet aantrekken. Het was Woensdag en dus.... hij had een heerlijken vrijen middag voor den boeg. Wie dien uitgevonden had, verdiende de grootste hoogachting van alle schooljongens; zoo er geen standbeeld voor hem werd opgericht, dan was een ridderorde toch wel het minste, wat je hem geven mocht.

Dat waren de overpeinzingen van Piet Rietveld, kortheidshalve Pietriet genoemd.

Pietriet was een deugniet van dertien, die deelde in alle gunsten, welke een gewonen jongen te beurt kunnen vallen. Hij had een paar flinke armen en beenen, en kon dus behoorlijk vechten en voetballen. Vooral het laatste was naar zijn meening een eigenschap, waar je met recht trotsch op mocht wezen. Verder had ie een „flinken kop”. Als hij zich in school ergens op toelegde, dan had hij het heel gauw te pakken, maar in den regel liet hij den meester maar praten en filosofeerde over heel andere dingen. Eigenlijk had hij een hartgrondigen afkeer van alles, wat the

school betrof en zat hij liever naar buiten te pinkelen, zelfs wanneer meester voorlas. Hoorde hij een vogel zingen, dan was er heelemaal geen huis — of liever — geen school meer met hem te houden. Dan begonnen zijn oogen te tintelen, dan trilden zijn lippen en spitste hij de ooren evenals een paard, dat de stem van zijn meester hoort. Want muziek, daar hield hij van, daar was hij gek op, daarvoor liet hij alles in den steek. Hoeveel instrumenten hij thuis had, dat was op geen stuk of wat te bepalen. Een fluit, een occarino, een mondorgel, een harmonica, een afgedankte soldatenhoorn, een glazen piano, alles waar geluid uit te halen was, werd zorgvuldig opgeborgen en bij gelegenheid dienstbaar gemaakt aan de muziek. Een oude vioolsnaar werd over een leeg sigarenkistje gespannen en klaar was ie. Eerst even tjok-ke-le-tjok en dan ging ie spelen heen. Wist hij moeders glaswerk te pakken te krijgen, in een wip had hij er een toonladder van gemaakt, dadelijk had hij iets tot hamer gepromoveerd en het geklingel begon.

Vanmiddag zou hij echter de muziek laten voor wat ze was. Hij ging er op uit.

Hij stapte dus de gang door en nam even een kijkje in het voorkamertje, waar moeder aan het rommelen was: ze zou morgen verhuizen en wou alles voor het inpakken nog even een lichte beurt geven.

Piet dacht er het zijne van: hij vond zoo'n verhuizing een kostelijk ding, al was het nog midden in den winter. Alles was van zijn plaats, geen stukje te vinden. Je

kreeg nu tenminste geen standjes, omdat je alles liet slingeren, doodeenvoudig omdat alles slingerde.

Kijk me nou zoo'n vloer e's. 't Leek de markt wel Hier een zoutstelletje; daar een theelichtje. Even verder een hoop kopjes en schoteltjes. Daar weer een paar flesschen en in den hoek het olie- en azijnstel. De theebus, half geopend nog wel, heel gezellig naast de sauskom en daar bovenop warempel de suikerpot. Verder weer de broodtrommel en de messenbak, omringd door allerlei snuisterijen, de moeite van het schoonmaken niet waard, en midden in die rommelzooi stond moeder achter een borstwering van oude kranten met spons en lap te manouvreeren, dat het je wee om je hart werd.

„Nou, moeder, 't is me hier te rommelig. Ik ga er maar van door."

Moeder keek op. Ze lachte.

„Ja, jongen, dat 's goed. 't Is hier niks gedaan voor jou. Wat een herrie, hè? Dat ben jij niet gewend. Hoe noem je 't ook weer? O, ja, een onharmonische warboel, niet? Ja, ja, je moeder begint ook al thuis te raken in die vreemde muziekwoorden.... Nou, ga jij de lucht maar e's in. Het is prachtig lenteweer. Ik zal er vanmiddag zelf de muziek wel bij maken. Je komt niet te laat thuis, hè? En als je den dijk uitgaat, doe je tante Janneke de complimenten maar en je vertelt haar, dat we morgen om dezen tijd in de Krim zitten in 't huisje van den postlooper, dan weet zij het wel."

„'k Zal het haar zeggen. Tenminste, als ik dien kant uitkom. Dààààg!"

Moeder ging weer aan 't werk en Piet slenterde, een deuntje fluitend, want de muziek liet hem geen oogenblik in den steek, het Zuidend in, waar hij al sedert jaren woonde.

„Den dijk uit", had moeder gezegd. Jawel, maar eerst wou hij even een kijkje op de vesting nemen. Het was nog wel geen lente, maar je kon met dien zachten winter toch al duidelijk verandering in de natuur bespeuren. In de tuintjes achter de huizen staken de crocusjes de groene blaadjes al boven den grond en in de grasperken langs het stille grachtje trippelden warempel al een paar spreeuwen heen en weer, schitterend in het zonnetje, wanneer dit even achter de bonkerige wolken naar beneden tuurde. Ze verzamelden strootjes en veertjes, of krabbelden luchtigjes de rulle aarde om, zoekend naar kevers en wormen.

Langs de vest, die het stadje Monnikendam omringde, tooverden de zwellende knoppen al een bruinachtigen gloed over de dorre takken van de oude olmboomen, en het heestergewas op het kerkhof, heerlijk beschut tegen den guren wind en den heelen dag bereikbaar voor de zonnestralen, die hun best al deden om een klein beetje warmte te verspreiden, vertoonde reeds enkele fijn groene puntjes, die zich langzaam ontplooiden en op blaadjes begonnen te lijken.

Op de weilanden kon je al kleurverandering bespeu-

ren: het doffe grauw maakte plaats voor een frisscher tint, al mocht je nog niet van groen spreken, en hier en daar keek reeds een speenkruidblaadje brutaal tusschen het gras rond, wuivend tegen een madelieveplantje, dat de blaadjes nog niet goed durfde ontplooien.

Langs den zuidkant van den dijkberm zochten de meisjes naar sneeuwklokjes, terwijl de jongens langs de sloot liepen, turend naar groene rietpuntjes, waarop ze konden piepen als muizen. Nog een goeie veertien dagen en ze zouden de stad weer door kunnen, zingend en joelend met bossen vol van het groene goedje in de hand:

„Wie wil „scharreboozen" koopen?
'k Heb zoo diep in de modder geloopen.
Tien voor een speld,
Twintig voor een naald,
Honderd voor een duit,
Zoo trekken wij de stad weer uit."

Uit het kleine huisje, dat beneden aan den binnenkant van den dijk stond, kwam oude Gerritje te voorschijn, met moeite haar vrachtje naar boven zeulend, twee emmers vol eendenvoer. Hijgend en steunend sjokte ze langs de trap naar boven en toen ze den kruin bereikt had, zette ze de zware emmers neer en rustte een oogenblikje uit.

Piet hield den pas in.

„Ouwe stumper," mompelde hij en toen luider: „Zal ik de emmers maar van je overnemen, moeder? Naar het verste hok, hè? Ja, ja, ik weet het wel."

Gerritje keek haar ridder aan, een beetje wantrouwend eerst, maar weldra klaarde haar gezicht op.

„O ben jij het? Pietriet, hè? De muzikant. Wel ja, draag jij de emmers maar e's voor het ouwe mensch. Hoe is het met je moeder? Ze gaat verhuizen, hoor ik? Gelijk het ze. 't Is buiten den dijk niks gedaan. Nou zijn we er al een paar jaar vrij van gebleven, maar het is me je anders een bezoeking zoo'n anderhalf el water in je huis te krijgen. En het komt nooit in Juli. Altijd maar weer in den koudsten tijd van 't jaar. En er is niks niemendal aan te doen. De zee is de zee, hè? Maar ouwe Gerritje lacht die buitenwoners allemaal lekker uit. Ik zeg maar: die binnen binnen, binnen binnen. Waar kom jelui eigenlijk te wonen?"

„In de Krim, in het huisje van den postlooper."

„Zoo, in de Krim. Nou, daar zal jelui geen last van 't hooge water hebben."

„Neen, dat geloof ik ook niet, Maar dezen winter zal het buiten ook wel weer rondloopen. Het is heelemaal geen weer voor hoog water."

„Tuut, tuut, tuut. Wat zou zoo'n kleine jongen daar nou toch van weten. We hebben pas half Januari. Er komen nog drië leelijke maanden: Februari Maart en.... Ho, jongen, wacht even. Daar schiet me weer zoo'n scheut „rimmetiek" door mijn been om er naar van te

worden. Dat wijst op slecht weer, Piet; wat ik je zeg!.... Zoo, nou gaat het weer..... Hoor je ze al? Wil je wel gelooven, dat die stomme dieren me kennen?"

De stomme dieren, die het puntje van haar muts hadden gezien, waggelden het hok door, alsof ze wild van den honger waren en maakten een spektakel, dat je hooren en zien verging.

„Ja, ja, hou jelui je gemak maar, hongerlijders. Dat loopt maar te kwek-kwekken met die groote bekken, of ze in geen week wat gehad hebben.... Nou jongeheer, dank je wel, hoor! Nou red ik het zelf wel weer... Hè, daar krijg ik weer zoo'n gnieperigen steek.... Dat wordt regen en wind, regen en wind, wat ik je brom."

Gerritje stapte het hok in en begon haar hongerlijders van het noodige te voorzien, terwijl Piet welgemoed den dijk verder opging.

„Slecht weer?" lachte hij in zich zelf. „Regen en wind? Hoe komt ze er bij?.... Als je naar de zee kijkt, zou je denken, dat het Juni was; zoo glad als een spiegel. Je loopt er voor je plezier naar te kijken.... Je zou niet zeggen, dat ie bij stormweer zoo leelijk kon doen.... Dan is ie voor geen halven cent te vertrouwen. Als het Hemmeland er onder zit en Marken en als de Noordwester op zijn poot gaat spelen, nou, berg je dan maar. Dan ziet het er een beetje anders uit. Dan is het maar wat goed, dat er een flinke dijk omheen ligt.... Wat zou er anders van al dat land terecht komen?" en Piet tuurde Waterland in en telde de torentjes, die hij zag

en die hij niet zag: „Zuiderwoude, Broek, Uitdam, Holysloot, Ransdorp, Zunderdorp, Durgerdam, Schellingwoude, Buiksloot.... Geen wonder, dat ze elk jaar een aardig sommetje aan den dijk verwerkten. Vader was er lekker mee. Die had er vast werk door.... Nou, weggegooid geld was het niet.... Heel Waterland profiteerde er van.... Hé, wat een meeuwen onder de kust! Zou Gerritje toch gelijk hebben met haar regen en wind?.... Wat krijschten die beesten! Niet erg muzikaal. Zou daar nou ook nog een toonladdertje inzitten?" en Piet lachte.

Even stond hij stil en luisterde met alle aandacht. Maar weldra gaf hij het op. Hij zakte de „Gouw" in, die naar Zuiderwoude liep. Daar woonde tante Jannek, nog geen vijf minuten van den dijk af.

Ze was aan het strijken, maar dat verhinderde haar niet een babbeltje met Piet te maken.

„Je komt me zeker vertellen, dat jelui verhuizen gaat? Dat wist ik al lang, malle jongen. En stuurt je moeder je daarvoor naar me toe? 't Is mooi! Dan heeft ze je toch ook leelijk te pakken, zeg? Wat deed ze? Rommelen? O, dan wou ze je kwijt.... Kom jelui in de Krim te wonen?.... Dat wist ik ook al lang. Dat heeft me de postlooper verteld, en die zal het toch wel weten, he?"

Dat geloofde Piet ook wel.

„Hoe Klaas het maakt bij zijn baas? O, jongen, schei uit. Die doet den heelen avond niet anders dan man-

denmaken. Hij praat er van een eendenhok te vlechten en een kippenren, een varkenshok en een koestal. Misschien komt hij nog wel aan een heel huis toe."

Piet moest er om lachen.

„'t Wordt weer net, als bij de Batavieren, tante. Maar ik geloof, dat u aardig aan 't doorslaan bent....

Vertelt u me liever maar eens, wanneer oom zijn soldatenpakje weer uittrekt."

„Nou, malle jongen, elken avond, als hij naar bed gaat."

„Ja, dat weet ik ook wel. Maar wanneer komt ie weer thuis?"

„Dat weet ik niet. Ik dacht, dat jij me dat e's vertellen zou. Zóo'n stadsjongeheer moest eigenlijk alles weten.... Maar mis hoor, 't is niks gedaan met je, Piet.... Ik weet nog een nieuwtje.... Een uurtje geleden is je vader hier voorbij gekomen. Hij moest naar den Pereboom."

„Naar den Pereboom?"

„Ja, weet je ook al weer niet, waar die is, hè?"

„Jawel, daarginds bij die boerenplaats."

„'t Valt me mee."

„Komt hij hier nog aan, op de terugreis?"

„'k Zou het niet denken."

Dan zal ik een oogje in 't zeil houden," en meteen stapte Piet de deur uit.

„Ik zie hem al aankomen, tante. Nou ga ik er maar meteen van door."

„Goed, jongen. Zeg maar tegen moeder. dat ik haar gauw eens kom opzoeken. De complimenten, hoor!"

Piet draafde het weggetje langs en had weldra den dijk te pakken, waar hij vader opwachtte. Samen liepen ze in gezwinden pas naar stad, want het zonnetje was schuil gegaan achter donkere wolken en niet lang duurde het, of een vieze motregen sijpelde op hen neer, die alle mooiweer-gedachten in een oogenblik verbande.

Toen ze thuis kwamen, was moeder door den rommel heen; kant en klaar om morgen vroeg over te gaan.

Piet zou een heerlijken dag hebben: hij mocht van den meester vrij om de kar te duwen; dat was in elk geval beter dan naar school gaan. Vader moest tot 's avonds laat den dijk uit. Die was dus ook blij. „Ik sta liever zes voet in de modder, dan in een huis, dat niet aan kant is," zei hij.

„Dan zullen we zorgen, dat we op stel zijn, als je morgenavond thuis komt, hè, Piet? Vader krijgt een briefje mee met het nieuwe adres, anders loopt ie nog verkeerd. Ja, ja, die mannen, die mannen, ze hebben niks anders dan zorg...."

Vader zei niemendal. Die lachte maar.

En Piet haalde zijn „trekpiano" uit de kast en speelde een afscheidslied op het oude huis.

HOOFDSTUK II.

DE FAMILIE RIETVELD VERHUIST VAN BUITEN NAAR BINNEN. KLAAS BLANK KRUIPT IN DE HONDEMAND EN EET BIJ PIET RIET PANNEKOEKEN MET STROOP.

Den volgenden dag al vroeg was de verhuizing in vollen gang. Piet had schik voor zes en werkte als een paard. Hij sjouwde maar af en aan en stopte alles, wat hem voor de hand kwam de kar in. Moeder regelde zoo goed ze kon. Ze nam hem het aardewerk soms uit de handen, voor hij het neergezet had, bang, dat hij door hardhandigheid diggels zou maken. Dan holde hij het gangetje weer in en zocht in het kleine keukentje naar vuilnisbak of stoffer en blik, naar zeeppot of melk-kan en danste weer naar buiten zingend van:

„We gaan verhuizen
Wie gaat er mee?",

zoodat ook moeder de vroolijkheid te pakken kreeg en meelolde en grappen maakte.

Drie vrachtjes waren er al overgebracht en als deze kar leeg was, zou moeder in 't nieuwe huis blijven, terwijl Piet zijn best zou doen een kameraad op te scharrelen, om hem aan de kastjes en het kippenhok te helpen. Zwaar werk was het wel niet, maar erg onhandig en hij zag er geen kans toe om ze alleen op de kar te krijgen.

„Gerritje heeft het toch wel geraden, hè, moeder. Ze zei gister, dat we slecht weer zouden krijgen. Kijk die wolken e's wild door de lucht zeilen. Als het nou nog maar een uurtje droog blijft, dan zijn we er mee klaar."

Moeder keek met een angstig gezicht naar boven.

„Ik ben blij, dat het beddegoed over is. Als de kastjes nou ook nog droog blijven, dan is de zaak in orde. Nattigheid op de meubels, bà, ik weet niet akeliger."

„Vooruit, moeder, we gaan er weer vandoor," en voor de vierde maal ratelde de kar het Zuidend in. Moeder had in de eene hand de petroleumlamp en in de andere de oude hang-

klok. Die konden het stooten van de kar niet verdragen.

Piet had een heelen toer om tegen den Dam op te komen, maar moeder had ook de handen vol.

„Ik wou, dat ik je helpen kon, jongen," zei ze, „maar ik zie er geen kans toe."

„Zal ik de lamp dan even vasthouden? En de klok?" en meteen nam hij het moeder uit de handen, die heelemaal zonder erg den boel gewillig overgaf.

„En wat nou?" vroeg ze ineens. Piet schaterde het uit. „Nou heb ik mijn handen vol. U wou me immers helpen? Hoe is ie?"

„Wel leelijke jongen, die je bent. Ik had er heelemaal geen erg in, dat je me zoo te pakken zou nemen. Ik bedank voor de kar, hoor. Geef mij mijn zoodje maar weer hier. Of kan je 't niet redden alleen?"

„'t Zal wel gaan moeder. Hierzoo, aanpakken dan maar," en in draf ging het de hoogte op.

Toen hij midden op de Damsluis stond, moest hij even rusten. De kruk van de kar was zijn stoel en fluitend keek hij de haven in.

„Wat is het water laag, hè. 't Zou me niks verwonderen, als het vanavond met geweld kwam opzetten. Dan waren we er net bijtijds uit, hè moeder?"

Moeder lachte. Het was toch wel een heerlijk idee, dat je maling had aan hoog water. Ze had het nog nooit zoo gevoeld als nu. Ze kon zich eigenlijk niet begrijpen, dat ze 't zoo lang uitgehouden had buiten den

dijk te wonen. 't Was toch wel een kruis, hoor, elken winter één of tweemaal het water in de kamer. Dat ze niet eerder op de gedachte gekomen was om binnen te gaan wonen. Als ze nu den boel op stel had, dan mocht het hoog water worden zoo vaak het maar wou, zij zou er geen last van hebben.

Piet was uitgerust. De kar zwenkte bij den toren den hoek om, het Noordend in, dan liet Piet haar de Wijde Steeg doorrollen en weldra stonden ze voor het nieuwe huis in de Krim. De kar leegmaken was het werk van een oogenblik.

„Weet u, wat ik ga doen? Ik rijd even bij de mandenmakerij langs. Ik zal vragen, of Klaas me een uurtje mag helpen. Als dat lukt, zijn wij voor twaalven over. Ja, dat zal ik doen. Nou, moeder, tot straks."

— — — — — — — — — — — — — —

In de mandenmakerij van Van Duinen stond Klaas Blank met open mond naar zijn baas te kijken, die de laatste hand legde aan een reusachtig groote hondemand. De twijgen, die nog over den rand heenstaken, werden op maat afgesneden, eventjes omgebogen en daarna met den ijzeren priem vast tusschen het vlechtwerk gedreven.

Toen de laatste er in zat, stond baas Van Duinen op, veegde met zijn grooten, rooden zakdoek de zweetdroppels weg, die hem als parels over zijn voorhoofd liepen en zei: „Ziezoo, Klaas, dat 's klaar. Nou kun jij je gang gaan..... Hè, hè, zoo'n karweitje heb ik nog nooit bij

de hand gehad. Is me dat een mand! Je kan er wel met je heele familie in. 't Lijkt wel een woonhuis. Maar de machinist moet het weten. Als hij dien grooten hond nou met alle geweld in zoo'n ding wil weg sturen, vooruit dan maar. Ik verdien er mijn centen aan.... Zeg, jij kunt ook wel e's meebabbelen. Je hebt je mond toch niet gekregen om er niks anders mee te doen dan te eten, hoop ik!"

„'t Is een groote baas."

„Wat? Je mond?"

„Neen, baas, de mand."

„O."

„Maar er moet ook een kokkerd van een hond in. Een mooi beest en een goeie lobbes. Hij eet uit je hand.

„Zoo."

Baas Van Duinen bekeek zijn wonderproduct. Hij zette de handen in de lenden en rekte zich eens flink uit.

„Hè, hè, je zou er stijf van worden. Affijn, dat zet ik ook maar op de rekening. Het kantoor is goed, maar, al zeg ik het zelf.... de mand ook. En hij zit stevig in mekaar. Ik was eerst bang, dat ie toch nog te slap zou worden. Maar het valt mee," en hij duwde eens met zijn knie tegen den wand en tegen den bodem. „'t Valt erg mee.... Als daar nou een mat of een kleed in komt, dan heeft me die hond een reisgelegenheid als een prins.... Zeg je weer niks, Klaas?"

„Nee, baas."

„Nou, maar je moet niet alles aan mij overlaten, hoor. Ik heb je niet alleen voor het werk genomen. 't Is hoofdzakelijk voor de gezelligheid. Dat snap je toch ook wel, hè?"

„Ja, baas."

„Toe, kruip jij er nou e's in. Dan kan ik zien, of ie goed is."

Klaas lachte en — lag weldra, netjes opgerold in de mand, die de baas zoo handig in mekaar getooverd had, dat Klaas er stil van geworden was.

Dat mandenmaken leek hem dan toch maar een leuk werkje. Je begon met een stuk of wat stevige takken.

De baas sprak altijd, echt op zijn Monnikendamsch van „tienen". Die lei je voor 't eene deel Oost-West en West-Oost en voor 't andere Noord-Zuid en Zuid-Noord en dan begon je maar te vlechten, onder langs en boven over. Rond werd de bodem van zelf. Daar ontkwam geen mensch aan. Was hij op maat, dan stak je zoo hier en daar maar wat stevige takken tusschen het vlechtwerk, boog ze rechthoekig om en je vlocht maar weer door, tot je de hoogte had. Dan de rand er om en klaar was je.

Zoo lag Klaas te filosofeeren in de hondemand.

„Nou, leit ie goed?" vroeg de baas.

„Waf, waf, waf!" blafte Klaas.

„Goed zoo, nou begin ik schik in je te krijgen. Och, we zullen het wel met mekaar vinden op den duur!.... Nou, ik schei er uit en zal e's kijken of de koffie klaar is. Snoei jij hem maar een beetje bij. Van buiten hoor! Niet van binnen. En als je dan den boel wat opgeruimd hebt, dan zal het wel schafttijd wezen. Dan maar op een draf naar moeder. Een beetje warm eten gaat er met zulk weer wel in. Ik geloof, dat het aardig begint te waaien."

De baas stak een versche pijp op en schoof de mandenmakerij uit, de binnenplaats over naar huis.

Klaas ging zitten, nam zijn snoeimes, probeerde het even, op zijn duim en, toen hij over de snee tevreden was, rolde hij de mand tusschen zijn beenen, drukte zijn knieën er stijf tegen aan en begon.

Met zijn linkerhand greep hij de fijne puntjes van de takken, die er buiten uitstaken beet en sneed ze zoo dicht mogelijk bij de mand af. Je hoefde ze maar heel eventjes aan te raken. Drukken, had de baas gezegd, mocht je niet. Dan zou je heel licht in het hout van de mand snijden.... Ze staken er zoo leuk uit, al die fijne takjes. Allemaal naar denzelfden kant.

Langzaam draaide hij de mand tusschen zijn knieën rond, net zoo lang tot de buitenkant zoo glad was als een flesch. Geen houtje stak er meer uit.... Zie zoo, als hij nu den rommel wat bijveegde, was hij klaar.

Daar had je warempel den baas al weer. Dat was gauwer dan hij dacht.

„Ik heb het nog niet opgeruimd," zei Klaas, bang, dat hij een standje zou krijgen. „U bent ook zoo gauw weerom."

„Dat hindert niet, jò. Kijk, een brief voor je moeder. De postlooper heeft hem maar hier gebracht. Die had zeker niet veel zin om met dat mooie weer den dijk uit te gaan. Nou, heelemaal ongelijk heeft ie niet.... Hij is zeker van je vader, hè?"

„O, ja, ik zie het al aan het schrift. Misschien staat er wel in, wanneer hij thuis komt."

„Die zal ook blij wezen, zeg, als ie zijn soldatenpakje aan den kapstok kan hangen. 't Is al anderhalf jaar, hè?"

„Ja, baas."

„Waar zit ie eigenlijk?"

„In 't fort Waver, aan den Amstel. Hij is korporaal, ja."

„Zoo! .... Kijk ik heb je „halfelfie” maar meegebracht. Ik had zoo gedacht: Onderwijl jij je koffie opdrinkt, snoei ik de mand van binnen en als ie klaar is, neem jij hem maar mee naar den machinist. Je moet er toch zoowat langs, hè?”

„Goed, baas.”

Klaas begon zijn „halfelfie” soldaat te maken: een grooten kop koffie met een stuk Groninger koek, en de baas snoeide den binnenkant van de hondemand. Dat was nog wat anders, dan de buitenste takjes er af snijden. Je had er ook een heel ander mes voor noodig. Eigenlijk moest je de dikke takken, die te ver uitstaken, er afdrukken en oppassen, dat je geen ongelukken maakte. Het was een zwaar werk en Klaas had er nog geen „verstajem” van.

Een oogenblikje later was de mand in orde.

„Veeg jij nou de snippers van den grond en stop ze in de kachel. Vanmiddag zullen we wel verder zien. Ga dan maar meteen op stap en neem de mand mee.... Is er iemand aan de poort? .... Ik geloof het warempel.... Nou, kom er maar in! .... Ja, ja, aan het touwtje trekken, net als bij Roodkapje.... Zeker een vreemdeling.... Ha, daar hebben we hem: Piet Riet in levende lijve.... Kom je ons een beetje opvroolijken?”....

Het was onze Piet.

„Neen, baas, ik kwam vragen, of Klaas me een half uurtje mocht helpen. Ik ben aan ’t verhuizen, ziet u en het zware goed kan ik alleen niet mannen.”

„Nou, dat weet ik nog zoo net niet. 't Komt wel een beetje gek uit," en toen tegen Klaas: „Je zou immers de mand meenemen?"

„Och, baas, die kan ik van avond toch ook wel brengen."

„Nou, dan moet het maar. Laat e's kijken. 't Is nou half twaalf. Tot een uur of twee dan? Maar dan kom je me gauw helpen den boel opruimen, hoor!"

„Zeker baas, en de mand halen. Dag baas!" klonk het uit twee monden en de jongens stormden de plaats op en het poortje uit, of ze een gevangenis ontsnapten.

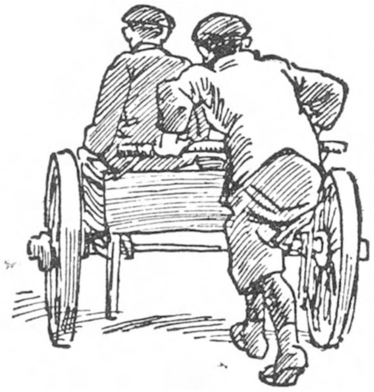

Voor de deur stond de kar.

„Ik spring er in, hoepla!" en Piet zat al.

„Dan zal ik maar rijden," zei Klaas. „Anders zijn we om twee uur nog niet eens begonnen."

Op een drafje ging het de straat in, met veel „bombarie". De wagen slingerde van rechts naar links en de voorbijgangers schudden de hoofden, bang voor een ongeluk. Maar daar kwamen ze gelukkig niet aan toe. Heel en wel bereikten ze het oude huis, laadden als kalme jongens de groote stukken op de kar en leverden die aan moeder af, die bij een groot petroleumstel pannekoeken stond te bakken. Dat

ze vóór de volgende reis moesten proeven, spreekt vanzelf. Ieder kreeg een flinken dikken met een lik stroop van wat-ben-je-me.

„Als ie op is, dan de rest halen, jongens. Het huis goed nasnuffelen, de deur sluiten en als dat allemaal gedaan is dan...."

„Aan de pannekoeken," juichten de twee.

Zingend trokken ze er weer op los, en of de regen al neerkletterde en de straten glibberig maakte, en of de wind al opstak en als een dolleman door het stadje blies, daar gaven ze geen steek om.

HOOFDSTUK III.

DE ZUID-WESTER IN WATERLAND. BOER WOUTERS HAALT ZIJN JONGENS UIT SCHOOL EN BAAS VAN DUINEN IS BANG VOOR HOOG WATER.

Erger dan in het kleine stadje spookte de wind daar buiten. Het was er echt guur Januari-weer.

Bulderend als een bezetene vlaagde de venijnige Zuid-Wester over het lage polderland, het water uit slooten en tochten voor zich opstuwend tegen de dammetjes, waar het schuim zich als een dikke, vuilgele pap tot aan de hekpalen ophoopte.

Als een ondeugende straatbengel hield hij soms even den adem in om, naar het scheen, zegevierend rond te blikken. Dan, eensklaps, blies hij weer schaterend van de pret in het witte schuim en proestte de groote vlokken uiteen, die als kleine pluisjes in het luchtruim verdwenen.

Op de breekjes en plassen van het vlakke Waterland gevoelde hij zich pas recht in zijn element. Daar joeg hij de golven wild over elkander, beukte ze tegen de schoeiïngen en deed de melkschuitjes en mestpramen op en neer dansen als notedoppen in een waschtobbe.

Over het „Booze Water", dat nu zijn naam met recht droeg, streek hij het groen-grauwe weiland weer in en bracht op het smalle weggetje, waar tante Jannek woonde, schrik en ontsteltenis.

De kleine heestertjes, die zich met hun nog kale takken spookachtig tegen den donkeren hemel afteekenden, kraakten en kreunden bij elke vlaag, die er doorheen zwiepte, terwijl de kraaien angstig krijschend de lucht inschoten, luwer plekjes zoekend, waar ze tegen den fellen wind beter beschut zouden zijn.

De afgevallen bladeren en geknakte rietpluimpjes, tot spichtige en vormlooze propjes verdroogd, stoven in wilde dwarreling hoog op, rikketikten tegen de deuren en vensters van de kleine huisjes langs den weg om eindelijk na een wilden rondedans, waarbij de luimige wind zijn eentonig lied zong, opgehoopt te worden in gaten en goten, waar ze gedoemd werden den weg te gaan van alles, wat tot stof moet wederkeeren.

De eenden, anders bedrijvig voortschietend door het smalle slootje, elkaar elke versnapering voor den snavel weggrissend, staakten hun luidruchtig gekwaak en schoolden angstig bijeen, zich keerend naar elken windstoot, die hun tusschen de veeren trachtte te blazen.

Zelfs de kleine huisjes schenen niet ongevoelig voor den ruwen bulderbast, die over hen heen floot. De zwakke rookwolkjes, getuigend van leven en gezelligheid daarbinnen, werden door den woesteling aangegrepen nog vóór ze den schoorsteen hadden verlaten, uiteengerafeld en weggeproest tot een ijl niets. De ramen klepperden tegen de kozijnen; de deuren flapten open en dicht en de kippen werden het nachthok ingeduwd mopper-kakelend met verfonfaaide veeren. Klompen schuifelden over de klinkerpaadjes, voortrollend tot ze steun vonden. Emmers werden van de rekken geblazen. Mestvorken, achteloos tegen muren en schuttingen gezet, moesten het zelfs ontgelden en ieder, die zijn neus buiten de deur stak, kreeg zoo leelijk den wind van voren, dat hij zijn pogingen om naar buiten te komen, heel gauw maar weer opgaf.

Boer Wouters echter scheen niet veel zin te hebben om binnen te blijven. De scheefhangende staldeur zette hij met een grooten keisteen vast. Daarna verdween hij in de donkere deuropening, kwam even later weer te voorschijn en sukkelde op zijn groote klompen, waar het hooi in lange slierten uitsleepte, langs het steenen paadje. Zuchtend en „stennend" duwde hij den mestwagen voor zich uit, die in erbarmelijke tonen een klaagzang zong, soms boven het gieren van den wind uit.

Hortend en stootend bolderde de wagen over de ongelijke steenen, tot Wouters met een scherpe bocht naar het vastgetrapte paadje zwenkte, dat voorzien

van diepe wagensporen, naar de mestpraam voerde.

Vlak bij den kant zette hij den wagen neer en, toen het wiel steun gevonden had tegen de houten schoeiïng, tilde hij de beide handvatten hoog op, zoodat de wagen kantelde en de inhoud met een doffen smak terecht kwam in de schuit, die trillend door den schok, groote kringen op het water deed rimpelen.

Even stond Wouters stil, de lucht bekijkend en, terwijl hij een paar forsche trekken aan zijn neuswarmertje deed, mompelde hij:

„Jongen, jongen, wat is me dat opeens een boos weertje geworden. 't Lijkt wel weer een storm uit „de ouwe doos". Kijk me die wolken e's jagen.... Neen, maar die is goed! Wou je mijn pet hebben, om er een beetje mee te spelen?.... Heelemaal niet noodig, hoor," en meteen greep ons boertje de klep beet en duwde het hoofddeksel tot aan de ooren vast op zijn hoofd. „Ziezoo, nou kunnen we weer kijken, waar we willen. 't Is goed, dat ik verleden week de pannen eens nagezien heb. Het zou me wat worden, als het dak boven je hoofd weggeblazen werd.... Of de schoorsteen! Die zou ook een leelijke buiteling

maken.... De hooischelf staat daar ook niet zoo'n beetje in de tocht; die krijgt het ook kwaad te verantwoorden.... Maar, wat is dat nou?.... De wind is toch Zuid-West en het zwerk drijft al West over.... Stel je voor, dat ie tegen den avond gaat ruimen. Dan kan er een aardig emmertje water de Zuiderzee binnenstroomen. .... Dat wordt van nacht een hoog tij.... 't Is goed, dat we een stevigen dijk hebben.... Ofschoon, het is meer gebeurd. Wat kon grootvader niet vertellen over den watervloed van 't jaar '25..,. Maar zoo iets is tegenwoordig onmogelijk. Totaal onmogelijk. Dat is ook iets uit de „ouwe doos".... Hoor me dien storm nou toch e's te keer gaan! 't Is, of ie kwaad is op Jan en alleman."

Er begonnen weer regendruppels te vallen en boer Wouters stapte den stal in, na alles op het erf nog eens goed nagekeken te hebben. Hij schopte den keisteen tusschen de kier vandaan, trok de deur achter zich dicht en schoof de grendels er op.

Alles kraakte en kreunde, en hoewel de behaaglijke stalwarmte hem weldadig aandeed, gevoelde hij zich toch niet recht op zijn gemak.

Hij stak de lantaarn aan en liep op en neer, als iemand, die niet weet, wat hij doen moet. Bij het kalfje, dat van nacht geboren was, bleef hij staan. Dicht tegen de moeder kroop het aan om zich te warmen.

De binnendeur ging open.

't Was moeder de vrouw, die het zoo heelemaal alleen in de kamer niet langer kon uithouden.

„Ik kom een beetje gezelligheid zoeken, Jan. Wat een storm, hè! Zou 't geen kwaad kunnen?"

Wouters zei niets. Een vreeselijke rukwind vlaagde als antwoord op moeders vraag over het dak. Het was, of het nu pas meenens werd met den wind. Steeds hooger gilde zijn aanvalskreet, steeds scheller gierde hij om de hoeve, die trilde en kreunde als een overwonnene.

De koeien begonnen onrustig te loeien. Sommige, die tot nu toe kalm hadden liggen herkauwen, richtten zich op en keken angstig achterom naar den baas, die ze geruststelde door een bemoedigend woord of een tikje op de schonken.

Zoo hier en daar strooide hij wat versch hooi voor ze neer en de arme beesten probeerden door een bekvol eten hun vrees te verdrijven.

„We gaan naar binnen, moeder. Hoe laat is het al?"

„Tegen half vier, denk ik."

„Dan ga ik er zoo meteen van door om de jongens uit school te halen. 't Is te bar om ze alleen op den dijk te laten."

„Zou het erg worden, Jan?" herhaalde moeder.

„Erg worden? 't Is al zoo erg, als het maar kan en wat het vannacht worden moet, ja, dat weet geen mensch. Maar, zoolang de dijk het houdt, is er geen gevaar. Het huis zal niet wegwaaien."

„De dijk?" vroeg moeder weer. „De dijk? Wat bedoel je? Wat zou er dan kunnen gebeuren?"

„We moeten op alles voorbereid wezen, Jans. Als die

bezwijkt", en boer Wouters nam de pet van het hoofd, „als die bezwijkt, dan houdt alle menschenverstand op. Dan is er maar één, die helpen kan.... God."

Wouters schoot zijn duffel aan, zette zijn pet weer vast en stapte den weg op naar den dijk, voortgeduwd door den storm, die er plezier in scheen te hebben, zoo'n nietig menschenkind zijn volle kracht te doen gevoelen. Of hij wou of niet, loopen moest hij, soms op een draf en het was een heele toer den pas een beetje in te houden, toen hij bij het kleine huisje gekomen, tante Jannek zag staan, die hem wat toeschreeuwde.

„Ja mensch, ik zie, dat je wat zegt, maar ik hoor er geen steek van," mompelde Wouters in zich zelf. „Wacht maar even, ik kom bij je."

Meteen stapte hij op het huisje toe, eigenlijk al half begrijpend, wat buurvrouw te vertellen had.

„Je jongen, hè? Ja, ja, ik zal wel even bij den mandenmaker aanloopen en hem meenemen. Hij is al wel van school, maar gelijk heb je. 't Is nou geen weer om hem alleen in donker langs den dijk te laten gaan. 't Is te bar!.... Is ie van middag ook al niet thuis geweest om te eten? Nou, maar, wat is dat dan?" en Wouters' gezicht begon leelijk te betrekken.

„Nee, maar zoo erg is het niet", stelde vrouw Blank hem en zich zelf gerust: „Ik denk er geen kwaad van. Hij zal tante Klaar helpen verhuizen.... Klaar Rietveld, je weet wel...."

„O, ja, nou dan komt het terecht. En nou ga ik er

weer op een drafje vandoor, zin of geen zin, daar wordt niet naar gevraagd. Doe je deur maar gauw dicht, buurvrouw, anders komt ie er nog in, de praatsmaker."

Buurvrouw verdween weer en Wouters had weldra den dijk te pakken. Langs den onderkant tornde hij nu tegen den storm op, die al aardig naar het Noord-Westen begon te loopen, en na een klein half uurtje had hij het stadje bereikt, waar hij tusschen de huizen een beetje op adem kon komen.

Hij haalde de jongens uit school, bond ze de petten met een touwtje goed vast en stapte naar den mandenmaker om Klaas te halen....

— — — — — — — — — — — — — —

Klokke twee precies was die teruggekomen.

„Zoo, ben je daar weer?" had baas Van Duinen gezegd. „Nou, je hebt goed op je tijd gepast, dat moet ik zeggen. Als we nu gauw den boel aan kant maken, dan heb je nog een vroegertje ook."

De messen, de priemen, de manden, de takkenbossen, ja zelfs de houten beunen, waar de manden op stonden, alles werd opgeruimd en kreeg zoowaar een plaatsje op den zolder. Na een paar uurtjes was de mandenmakerij totaal leeg.

Klaas begreep er niemendal van.

„Zeg je weer niks, jongen?"

Klaas lachte en schudde het hoofd.

„'t Is een rare boel, baas. Zoo hebben we nog nooit opgeruimd. Moet er hier morgen bruiloft gevierd worden?"

„Kom maar e's even mee naar buiten .... Hoor je 'm?"

„Den wind?"

„Ja. Kijk e's naar boven. Zie je die wolken jagen?"

„Jawel, baas. Hij is Noord-West."

„O zoo! Let er e's op. We krijgen een hoog tij water en dan zitten we er hier heel gauw onder.... Het erf moet ook schoon, hoor. Jij haalt alles weg, wat los is. Ik zal die groote hoop „tienen" goed vastbinden! 'k Zou voor geen kwartje willen, dat ie aan 't wandelen ging.... Hou e's even stil...."

„Ik zeg niks, baas."

„Zei je weer niks? Zou er dan iemand aan de poort wezen?"....

Met een paar groote stappen liep baas Van Duinen naar de schutting.

„Of Klaas Blank er nog is?.... Jawel, wat wou je van hem?.... O, ben jij het, Wouters? Zoo, zoo, ik kan wel aan je neus zien, wat je komt doen. Je wou Klaas mee hebben, hè? Nou, dat kan gebeuren.... Daar is je buurman, Klaas, om je te halen.... Jij lekker, hè!.... Ja, het wordt noodweer, Wouters.... Je moet morgen maar e's zien, jongen. Als het hoog water is, blijf je maar bij moeder, hoor, dan is het hier toch niks gedaan. Je denkt om de mand, hè.... Nou, wel thuis samen."

Boer Wouters stapte met zijn gevolg het steegje door, den buitenkant langs naar den dijk. In het stadje ging het nog wat, maar toen ze eenmaal op de vlakte waren, moesten ze elkaar een hand geven, wilden ze niet weg

waaien, en zoodra ze de eendenhokken van oude Gerritje voorbij waren, schoven ze naar beneden om tenminste een beetje beschut te wezen.

De watermachine lieten ze rechts liggen.

„Je mag met die groote mand het dijkje niet langs, hoor," mopperde Wouters en, hoe Klaas ook tegenpruttelde, hij moest mee.

Doodmoe kwam het gezelschap thuis. Klaas werd bij de deur door moeder opgewacht en Wouters verdween met zijn twee jongens in de boerderij, waar de boerin een zucht slaakte van verlichting. Ze had het er maar niks op begrepen in dat barre weer zoo heelemaal alleen in zoo'n groote „rompslomp" te zitten.

HOOFDSTUK IV.

MONNIKENDAM BIJ NACHT. DE DIJKWERKERS ZIJN TEVREDEN OVER HUN WERK. HET ZEEWATER WORDT GNIEPIG EN KLAAS BLANK WORDT BANG.

Grauwe duisternis heeft het kleine stadje gehuld in een somber waas van geheimzinnig nachte-donker. Zoo hier en daar glimmert een enkele gaslantaarn in de uitgestorven straten. 't Is er doodsch en leeg en groote zwarte plekken, vooral in het gedeelte binnen den dijk, die het doode zeeplaatsje in de lengte doorsnijdt, wekken het vermoeden, dat de bewoners zich al ter ruste hebben begeven. In de hoofdstraten wijst een enkele kleine gaspit of een halfuitgedraaide petroleumlamp in winkel of werkplaats nog op eenig leven, maar anders heerscht overal de rust van den nacht. Toch heeft men zich nog in geen enkel huis te slapen gelegd, want de

bandelooze Noord-Wester, die de boomen langs de vesting doet kraken; die woedend om den hoek van den toren heen loeit en de klokken van het oude carillon zachtjes doet klingelen; die langs de haven strijkt als een dolleman en door het touwwerk van de botters fluit; die proestend dood loopt in sloppen en stegen; de bandelooze Noord-Wester voorspelt voor velen een woeligen nacht. Hij kondigt hoog water aan; voor het buiten den dijk gelegen gedeelte een koude bezoeking met allerlei nat en vuil ongerief; voor de binnenwonenden een klein verzet in den vervelend langen winter.

Buiten giert de storm. Elke minuut groeit zijn kracht en het schijnt soms, of h ijalles vernietigen zal, wat hem weerstand wil bieden.

Groote golven rollen, witgekopt, uit de donkere verte op het stadje aan, dat bij elke vlaag sidderend schijnt ineen te krimpen.

De maan, zoo nu en dan door het wazige wolkenfloers heenglurend, blikt droevig neer op de kokende zee, die het buitendijksch gelegen land langzaam inzwelgt.

Steeds hooger klimt het water en het bruisende nat, door geen dijk nog bedwongen, spoelt het stadje in en stuwt langzaam maar onheilspellend zeker op in stegen en straatjes, die van den zeekant naar de hoofdstraat voeren.

Op de scheepstimmerwerf beginnen balken en planken los te raken, en drijven, voortgejaagd door de vrij uitrollende golven, tegen hekken en schuttingen, een door-

gang zoekend om den onstuimigen woesteling te ontvluchten.

In de kleine huisjes, aan den zeekant gebouwd, zijn alle handen in de weer om te „ruimen". Matten en kleeden worden van den grond gehaald, stoelen naar boven gesjouwd, de onontbeerlijke kacheltjes naar den zolder gebracht, de tafels door groote steenen of andere zware voorwerpen verzekerd, en gelaten wachten de bewoners het oogenblik af, dat het water door kieren en spleten naar binnen zal persen. Dan pas wordt de aftocht geblazen en de trap bestegen, die naar het veilige zoldertje voert, waar alles zoo goed en zoo kwaad als het kan ingericht is, om er den nacht door te brengen.

Iedereen moppert en kijkt leelijk; niemand maakt zich echter ongerust. Waarvoor zou hij ook? Elk jaar opnieuw loopt het buitendijksch gedeelte van het stadje één of meermalen onder. Elk voorjaar wordt een stuk van het land door de zee opgeëischt en even regelmatig zakt het water den volgenden dag weer weg, nat, vuil en kou achterlatend. De hoofdstraat, de dijk, die door het stadje loopt, is hoog en stevig en weet altijd weer het wassend getij te weerhouden, de zee te beperken, en bijna iedereen is er van overtuigd, dat rampen van vroeger in werkelijkheid tot het verleden behooren.

— — — — — — — — — — — — — —

De hoofd-opzichter van den polder Waterland voelt zich echter niet geheel op zijn gemak. Onrustig loopt hij de kamer op en neer en bij elke windvlaag, die

voorbij zijn woning giert, raadpleegt hij den barometer. Allerlei sombere gedachten woelen hem door het hoofd en eindelijk schiet hij zijn jas aan, grijpt naar zijn muts en stapt de straat op.

• De opzichter •

De storm spookt als een ontembaar monster door het stadje. Hol blaast hij om het groote kerkgebouw; met een niet na te bootsen gehuil giert hij den hoek om en grijpt alles aan, wat hem in den weg komt. De straten zijn doodsch en verlaten. Niemand waagt zich zonder noodzaak buiten. De angstige stilte, de niet te begrijpen werkeloosheid, schijnt het gevaar te vergrooten.

Vroeger, toen de hoofdstraat nog beneden peil lag en dus te laag was om een hoogen vloed te keeren, heerschte er met zulk weer in het kleine stadje een gezellige bedrijvigheid. Dan was men, zoodra het gevaar naderde, op tegenweer bedacht. Dan had men het te druk om bezorgd te zijn. Dan was de opzichter in zijn element, dan had hij het werkvolk met de ploegbazen om zich heen, dan klonken zijn bevelen en in minder dan geen tijd was het doode plaatsje vol leven en bedrijvigheid.

Dan werden de kistdammen gezet en nooit was men door het water verrast geworden, hoe weinig het soms ook scheelde.

Nu de dijk in de stad even hoog was als die daarbuiten, was hij tot werkeloosheid gedoemd en maakte hij zich bezorgd....

Bij den toren staan een paar dijkwerkers, de mutsen over de ooren, de handen in de zakken van den duffel.

Ook vader Rietveld is op zijn post. Den heelen dag had hij op den dijk gezwalkt en zich voorgesteld den avond gezellig in zijn pas betrokken woning door te brengen, achter de kachel, het pijpje in den brand. Hoe bitter was hij teleurgesteld. Toen de wind tot een storm aangroeide, had hij zich haast geen tijd gegund om zijn eten naar binnen te werken. Zijn plicht had hem geroepen. Mankeeren mocht hij niet.

„Daar komt de opzichter, mannen. We zullen den dijk uit moeten", en dan een paar stappen de Kerkstraat inloopend en aan zijn muts tikkend: „'t Gaat hard dezen keer, meneer. Het water wast bij palmen."

„Wat moet het vannacht worden, als het zoo doorgaat?" vraagt een ander.

De opzichter begeeft zich naar de sluis, raadpleegt de peilschaal en schudt het hoofd. Een enkele blik op het snel wassende water is meer dan voldoende om

hem het ernstige van den toestand te doen begrijpen.

„Zijn de posten in orde, Rietveld?"

„Overal, meneer."

„Wij gaan eens op den dijk kijken."

Het groepje schuift de straat door, bij elke steeg, die naar den zeekant leidt, zich schrap zettend tegen den storm.

In de „Grooten Oord" komt het water opzetten steen voor steen veroverend, glinsterend als een geschubd monster, dat langzaam maar zeker voort sluipt.

De huisjes in het Zuidend hebben het water al in de keukentjes, en over de onderdeuren staan de huismoeders te beraadslagen, wachtend tot het den drempel zal hebben bereikt van de lage gangetjes.

„Je mag blij wezen, Rietveld, dat je er bijtijds uit bent," zegt een der vrouwen. „Het water komt de achterdeuren al binnen."

„Och, mensch, hij wist er van," lacht een ander.

„Dan had hij ons wel eerder mogen waarschuwen," zegt een derde. „Het gaat in den looppas van avond."

„Nou," merkt Rietveld op. „Ik ben erg blij, dat ik binnen ben. Maar al het mooie heeft toch ook weer zijn leelijk."

„Hoe dat zoo?"

„Wel, het speet me, dat ik er uit moest. Dat was vroeger, toen ik hier woonde, heel anders. Toen liep ik vanzelf naar mijn post."

Allen lachen en de opzichter is het geheel eens met hem.

„En toch kon ik er vanavond niet in blijven," zegt deze. „Maar komaan. We verbabbelen onzen tijd."

De mannen stappen door. Laten de vrouwen maar wachten om het gevaar te ontvluchten, zij zoeken het op om het te keeren.

Voorbij het dijksmagazijn vertoont zich de zee als een omgeploegden akker, zwart met glimmende vlekken en streepen.

In de luwte van het stadje rollen de golven vrij kalm langs den dijk heen, zonder schade te veroorzaken, maar verderop voorbij het Hemmeland, dat geheel onderstaat, klotsen ze met donderend geweld tegen de bazaltbrokken van de buitenhelling aan, hoog opspattend en een regen van zout water over den dijk stuivend.

De mannen stappen door.

„We zijn hem de baas, meneer," klinkt het triomfantelijk en een breede lach van zelfvoldoening glijdt over de gebruinde gezichten van de verweerde kerels. Wonder is het niet. Stukje voor stukje hebben ze hem opgebouwd, den dijk. Jaar in jaar uit hebben ze hem verzorgd, vertroeteld als een kind; ze hebben hem versterkt, kracht ingeperst, niet alleen om hem te helpen in den bestaansstrijd, neen, ook voor het achterliggend land hebben ze hem verantwoordelijk gesteld. Dag in dag uit hebben ze hem in kracht en hoogte doen toenemen, hier met wat klei, daar met wat zand, elders weer met grintstukken, nog verder met bazaltbrokken. En dat alles heeft zich gehecht tot een stevigen muur, tot een

onwrikbaar geheel, dat den vijand een „tot hier toe" zal toeroepen.

Laat ze maar beuken de golven, laat ze maar bruisen, ze zullen den kop te pletter loopen op het harde graniet.... En trotsch op hun werk lachen de mannen. Zelfvoldaan keeren ze terug.

In het stadje, in de luwte schudden ze zich af als poedels, die in het water zijn geweest, wijzend op het werk hunner handen, dat ook nu den strijd weer zal winnen. Zij hebben de natuur de wet gesteld!

„We kunnen gerust zijn, mannen," zegt de opzichter, „maar we blijven bij de hand. Het water wast onrustbarend en ik geloof stellig, dat we het er overheen krijgen. Vooral in de stad wordt het uitkijken en je gereed houden om dadelijk te stoppen, waar het noodig mocht zijn.... Rietveld, je komt me onmiddellijk waarschuwen, hoor, als je wat verdachts merkt. Van slapen zal vannacht weinig komen."

Het troepje gaat uiteen en de opzichter keert voldaan over zijn onderzoek naar zijn woning terug....

— — — — — — — — — — — — — —

Hoe hadden de mannen zich vergist!

De aanval op de bazaltbrokken in de buitenhelling was slechts een gedeelte van den openlijken strijd; gniepig en verborgen woedde de vijand voort in stilte.

Het water, bijna tot den kruin staande, in wilde deining tegen de steenen spattend, zou den dijk niet doen bezwijken. De groote golven bleven te pletter loopen

op den steenen muur, maar kalm en zonder krachtsverspilling, bewust van zijn niet te stuiten macht werkte het water in den dijk.

Tusschen de groote steenen drong het in gaten en spleten. Een heel klein beetje aarde loste het op, bijna onmerkbaar. Dan trok het zich weer terug en nam als bij toeval een paar korreltjes zand mee. Dieper werd de toegebrachte wonde, breeder werd de spleet. En opnieuw drong het vooruit, en opnieuw bevochtigde het de harde specie, die week werd en wegvloeide. En zonder dat een oog het zag en zonder dat een hand het kon beletten, perste de zee verder, uitzuigend de holten, die ze had gevonden, wegspoelend de aarde, die den samenhang vormde van den reuzendijk. En verder zocht het water naar links en naar rechts. Een wormengang, een mollenrit werd benut om langzaam maar zeker door te dringen. Wat hinderde het, of het omwegen moest maken van meters uit de richting! Zoo noodig zou het decameters op zij gaan om centimeters vooruit te komen. Kruipend wroette het verder, korreltje voor korreltje voor zich uitduwend, totdat het eindelijk een fijn straaltje kwelwater langs de binnenhelling zou hebben geperst, als een kleiachtig sprankeltje door het gras wegzakkend naar het slootje. En op dezelfde wijze als de dijk was ontstaan, korreltje na korreltje door menschenhanden aangebracht, zoo zou hij ook korrel na korrel vernietigd worden, door de macht van het zuigende water.

Hoelang zou het duren? Wie zou het keeren? De macht van het kleine spotte met de kracht van het groote....

— — — — — — — — — — — — — —

Moeder Blank had al heel vroeg de lamp aangestoken met dat donkere weer en dien huilenden storm. Ze vond zoo'n langen avond heelemaal niet naar. Werk was er altijd in overvloed; daar zorgde Klaas wel voor: kousen en broeken smolten bij hem weg als sneeuw voor de zon. En dan, moeder „deed" ook een paar wasschen uit het stadje, het verstelwerk inbegrepen. Tijd om met de handen over mekaar te zitten had ze eigenlijk nooit. Deed ze 't e's even, nam ze 't er een oogenblikje van, och, dan woelde haar zooveel door het hoofd, dat ze er toch weer niet aan toe kwam om van het knusse kamertje te genieten, waar alles er even proper en gezellig uitzag.

Het kleine kacheltje knetterde en knapperde, dat het een lust was. Ging het te hard, dan was Klaas er als de kippen bij om het een beetje te temperen.

De kat lag opgerold in het warmste hoekje en telkens, wanneer Klaas zich te veel met de kachel bemoeide, knipte ze lodderig met de groene oogen en trok ze rimpels in het voorhoofd, als wou ze er haar minachting over uitspreken, dat die zwakke menschen nog niet eens een beetje warmte kunnen verdragen.

Het klokje aan den wand tikte gezellig met dien eigenaardigen maatslag, die alleen gehoord wordt, als

de slinger tot rust komt, en de koffiekan reutelde en pruttelde op het petroleumlichtje, paffend soms, alsof er heel in de verte een kanon werd afgeschoten.

Moeder had haar verstelwerk even neergelegd en den brief van vader weer ter hand genomen.

„Goed nieuw, hè?" lachte Klaas, even opkijkend van het werk, dat hij onderhanden had. „Kijk e's, moeder, begint het niet aardig te lijken?" en hij hield haar een warboel van gevlochten twijgjes voor, die een klein boodschappenmandje moest voorstellen.

„Nou, als je het weet, kun je al zien, wat het worden moet, maar volleerd ben je nog lang niet, hoor," en beider oogen keken naar de groote hondemand van den machinist, die zoo lang een plaatsje had gekregen in een hoekje van de kamer.

„Morgen komt vader voor het laatst met een dag verlof en dan nog een dag of veertien, schrijft hij en.... we hebben hem voor goed hier."

„Wat zegt u? Voor goed? Dat had u me wel wat eerder kunnen vertellen. Neen, maar, dat moet buurman Wouters weten. Hij vroeg er me van middag nog naar."

„Dacht ik het niet? Daarom juist wou ik het je eerst niet zeggen, maar ik kon het niet langer voor me houden. Ga nou niet in dat weer naar Wouters. Dat kan toch wel tot morgen wachten. Hoor het e's stormen. En wat gaat die zee te keer!"

Beiden luisterden met ingehouden adem.

Zuigend streek de wind door reten en kieren; bulderend

vlaagde hij door den schoorsteen. Het was een geloei en een getier om het kleine huisje, alsof het beslopen werd door groote troepen huilende wolven, en heel in de verte klonk het klagend gebrul van de zee, die in schelle wanhoopskreten haar doodsangst scheen uit te schreeuwen.

„'t Is noodweer, moeder. Maar ik wou toch graag even gaan. 't Is niet meer dan twintig stappen. Even over den weg. Zal 'k maar, moeder?"

„Nou goed dan, maar wees voorzichtig!"

Klaas verdween en moeder bleef alleen achter. Weer greep ze den brief. Nog eens moest ze de gelukkige tijding lezen. Weldra zou hij voor goed thuis komen.

En haar gedachten dwaalden naar het verleden, naar den dag, toen hij opgeroepen werd door die groote onheilspellende plakkaten, overal aangeplakt.

Hoe donker zag het er toen voor haar uit. Wat een droeve toekomst ging ze tegemoet. Weg, alles weg! Achter gebleven zonder verdiensten met angst in het hart. Hoe zou ze moeten rondkomen? Wat zou het moeten worden? Die vragen drongen zich geregeld bij haar op. Zeker, ze hadden een stukje land gehuurd en een kalf gekocht en een paar biggen. Ze kregen een stuk of wat eieren van de kippen en van de eenden, maar dat was toch niet voldoende. Zij zelf kon met een beetje toe, maar Klaas moest het zijne toch hebben. Je kon het een jongen in zijn groeitijd toch niet onthouden. En aan kleeren en klompen ging er al een aardige cent

door. Dat boer Wouters niet kon blijven betalen, voor een knecht, die geen werk meer deed, dat begreep ze al heel gauw.

En dan het allervreeselijkste en daarover tobde ze het meest.... overal grijnsde de oorlog. Ze waren al aan 't schieten stond er den vierden dag na den oproep in de krant. Er vielen dooden. Er kwamen gekwetsten. Die was een arm kwijt en die een been. Er werd geplunderd, gebrandsticht...... Zouden ook onze soldaten?.... Natuurlijk! Waarvoor had men ze anders opgeroepen?.... En ze zag in haar verbeelding Hein al gewond op het slagveld liggen. Zonder hulp. Ze zag hem wegvoeren door den vijand!....

Hoe goed was alles nog afgeloopen!

De angst voor oorlog was gaandeweg verdwenen. De dagelijksche zorgen was ze steeds te boven gekomen, dank zij de vergoeding van het Rijk, dank zij ook de hulp, die ze overal had ondervonden. Het voorjaar stond nu voor de deur. Een gelukkige tijd zou weldra aanbreken. Haar man kon weer aan 't werk komen bij buur Wouters. Klaas verdiende al wat bij baas Van Duinen en als zij nu de wasschen uit de stad aanhield, dan moest het al heel raar loopen, wanneer er niet wat overschoot om er nog een stuk of tien eenden en kippen, misschien nog wel een paar varkens bij te koopen....

Zoo zat moeder met zich zelf te babbelen, en zoo verdiept was ze in haar geluk, dat ze het bulderen van

den storm vergat en niet eens hoorde, dat Klaas de deur binnenstapte.

„Zoo, ben je daar weer terug, jongen?" vroeg ze.

Maar ze schrok toen ze opkeek. Druipend van 't nat, hijgend naar adem, bleek als een doode, met klei aan jas en broek verscheen Klaas aan de kamerdeur.

Weg waren eensklaps alle gelukkige gedachten. Ze vloog overeind en ving haar jongen op, die strompelend naar binnen sukkelde. Spreken kon hij niet. Hij zakte op een stoel naast de kachel neer en pas toen hij een beetje bekomen was, barstte hij in tranen los:

„O, moeder, moeder! Wat een weer! Ik ben zoo bang.... De zee! Ik heb de zee gezien met buurman. We zijn tegen den dijk opgekropen. Het water staat bijna tot aan den kruin en groote golven slaan er over heen. Als dat maar goed afloopt. Het land bij de sloot wordt al drassig. Als u het gezien had, moeder! Ik moest buurman vasthouden zoo bang was ik, en terug zijn we gekropen over den grond."

Moeder gaf haar jongen, die bij de gloeiende kachel zat te klappertanden van de kou, wat te drinken. Ze trok hem de kleeren uit en weldra lag hij onder de wol.

Nu wilde de moedige vrouw zelf nog even buiten

kijken, maar toen ze, behalve den woedenden storm, niet veel bijzonders bemerkte, stapte ze haar woninkje weer binnen, sloot de deur en maakte ook toebereidselen om te gaan slapen. Dat het land drassig werd, was eigenlijk met zulk weer geen wonder, en wat de zee betrof,.... zoo'n beetje spatwater zou niet hinderen. De dijk was stevig en als de wind ging liggen, zou het gauw gedaan wezen met het hooge water. Ze had het al zoo vaak meegemaakt. Ook nu zou alles wel weer vanzelf terecht komen. Die jongen zou een mensch heelemaal van streek brengen. Wat deed ie ook eigenlijk bij den dijk.... Neen, neen, ze was in een veel te gelukkige stemming om aan wat leelijks te denken.

Ze blies de lamp uit en weldra was het huisje ingedommeld, terwijl de storm met vernieuwde kracht zijn aanvallen op den dijk doorzette.

HOOFDSTUK V.

IN HET GEWOEL VAN DEN STRIJD. EEN VREESELIJK OOGENBLIK. ER KRUIPT EEN MONSTER NAAR BINNEN, DAT ZICH VERDEELT IN DUIZEND ANDERE MONSTERS. VAN TWEE MOEDIGE JONGENS.

Moeder Rietveld was nog heel laat aan 't rommelen en vader maakte zich klaar om nog eens even hoogte te halen, want het weer werd er niet beter op. Hij trok zijn waterlaarzen aan, haalde de veters door de lussen en bond ze stevig om zijn dijen vast.

„Ziezoo, nou kan ik er van onderen weer tegen. Nou zullen we den bovenkant ook een beetje verzorgen.... Je hebt hem zeker in het keukentje gehangen, hè?"

Moeder knikte: ja. „Wacht 't is er donker. Ik weet waar ie hangt", en in een wip was ze met de zware oliejas terug."

„Vader mag 'k mee?" vroeg Piet.

„Jij mee? Hoe kom je daar bij?"

„'k Weet niet vader, maar 'k wou zoo graag. Toe maar. U zult geen last van me hebben."

„Neen, dat begrijp ik wel.... Wat denk jij er van Klaar?"

Wat zou moeder daar nou van denken! Ze hield haar jongen liever thuis, maar toch was ze blij, dat er durf in hem zat.... Ja, ja, ze kreeg soms zoo'n angstig gevoel, als ze over haar Piet dacht. Hij met zijn altoos weerkeerend gezeur over die muziek. Ze vond het wel een beetje verontrustend, dat eeuwig gekling-klang van zoo'n gezonden jongen. Iets, dat eigenlijk heelemaal niet te pas kwam. En daarom deed het haar goed, dat hij mee wou. Maar „ja" zeggen, daar was ze toch nog niet aan toe.

Piet trok dadelijk partij van haar weifelen.

„Kijk e's, vader. Je weet nooit wat er gebeuren kan. Stel je nou eens voor, dat u voor dienst verder moet, dan zou moeder zich maar ongerust maken. Ik ga dan naar huis om het haar te vertellen."

Dat gaf den doorslag.

Moeder zocht zijn jas, een aflegger van vader, die ze handig had omgewerkt in een „schanslooper" voor Piet, zoo'n ding voor bij avond, zie je. — Een dikke wollen doek ging eerst over zijn pet en toen driemaal om zijn hals....

„Maar op klompen kun je niet mee, hoor."

„Dan zijn beste schoenen maar," besliste moeder. „Die andere zijn zoo lek als een mandje"....

„Nou, Klaar, je weet er alles van, hè? We gaan. De rest hoor je wel van Piet."

„Denk er om, Klaas. Wees maar voorzichtig met dat ruwe weer."

„Ja zeker, dat zal wel terecht komen. Zeg, als ik jou was, ging ik maar gauw naar bed.... Het zal wel laat worden.... Nou, gedag, hoor."

„Dag moeder."

„Dààààg. Jij denkt er ook om, hé, Piet."

Zoo stapte het tweetal de deur uit.

Wat was het donker op het grachtje. Geen hand voor oogen kon je zien. Heel in de verte glom een lantaarn op half licht, bij het bruggetje van de gasfabriek. Als op den tast ging het verder, want de weg was hun nog niet zoo heel goed bekend.... Ze liepen in de luwte van de huizen, maar de vlagen, die om den hoek streken, waren zoo hevig, dat ze oogenblikken hadden, waarop ze al loopende „als een paal bleven staan". Bij de brug kregen ze de volle laag van de vesting en het geloei van den storm, die door de kale boomtakken floot, maakte op Piet den indruk van een klaagzang.

„'t Is toch mooi, hè, vader. Hoor je dat zingen wel? En almaar weer die langgerekte bastoon?"

„Nou, je mag het gerust zeggen, hoor, maar ik vind er heelemaal niks moois aan. Ik noem het een afgrijselijk gehuil."

Ze stapten de brug op, liepen nog even door en sloegen toen weer rechts af, de hoofdstraat in. Hier was het zoo donker niet meer. Achter zich zagen zij het flauwe schijnsel van het dubbele licht bij den speeltoren en vóór den donkeren steenklomp van de kerk. Nog een paar stappen en ze hadden het Waterlandsche huis bereikt, waar de opzichter woonde. Er brandde nog licht.

„We zullen niet bellen, jongen. Dat maakt zoo'n opschudding. Wacht maar even."

Rietveld stapte de stoep op en tikte aan het raam. Even geluisterd. Een hand duwde het gordijn op zij en een paar harde knokkels gaven aan den binnenkant het kloppen terug.

„Dat 's kranig", mompelde Rietveld. „Altijd een man van zijn plicht."

Een oogenblik later verscheen de opzichter, gekleed en wel."

„Zoo, ben jij 't, Rietveld.... Ja zeker, ik ga mee. Het weer wordt nog slechter. De barometer blijft dalen. Heb je je jongen mee? Nou, je kunt niet weten, waar 't goed voor is en dan, een flink kind, dat naar zijn vader aardt. Hij zit er toch wel warm in, hè?"

„Nou en òf", kwam Piet tusschenbeide. „Ik heb geen hinder van de kou, meneer."

Ze liepen de Kerkstraat door. Alles was er rustig. Daar had men geen last van het water. 't Kon er niet komen. Bij den toren stapten „de wachts" het lokaal uit.

Ze hadden zich even gewarmd en begonnen hun ronde weer. Een paar dijkwerkers stonden op de sluis. De lantaarn bij de peilschaal was het eenige licht. De opzichter nam de hoogte van het water op, en keek bedenkelijk.

„Hoe is 't in 't Noordend?" vroeg hij, eigenlijk voor den vorm. Hij wist het al. De mannen trokken een gezicht, dat „goed" en „niet goed" kon beteekenen.

„Laten we maar e's kijken."

Binnen den dijk was het rustig. Aan den buitenkant hoorde men, dat de menschen aan 't werk waren, ruimend op plaatsen, waar men anders bij een gewoon hoog tij geen last had. De stegen, die naar de zee afliepen, waren buitengewoon gekrompen.

„Nog een halve meter, Rietveld, dan krijgen we 't water er over. 't Is een klein stukje, maar toch ook weer een heel end. Denk je er om, dat er bij de binnenstegen dadelijk gestopt wordt, als er wat gebeurt."

„'t Zal in orde komen, meneer."

De terugtocht werd aanvaard. Piet keek zijn oogen uit, voelde zich groot en dapper.

Een vrouwtje, half gekleed, een omslagdoek om het hoofd, hing over de onderdeur.

„Zou 't nog hooger komen, meneer?"

„Reken maar van ja, moeder. Dat is het secuurste. Ik zou maar ruimen, als ik je was."

Het moedertje verdween haastig en het groepje stapte door.

In het Zuidend stonden de goten al vol. Daar hoefde het geen halven meter meer te rijzen om er over te komen.

Bij het dijksmagazijn waren alle wachters op hun post. Het drietal stapte den dijk op. Door niets gestuit bulderde de storm, soms tegen het Noorden aanloopend, over het groote watervlak, dat bonkerig wit beschuimd, tegen de lucht afstak, wanneer een glimpje maanlicht naar beneden schoot.

Elkaar steunend en vasthoudend op den smallen kruin, die nat en glibberig was van het overspattende water, stapte het drietal voort, heel langzaam zich opwerkend bij den wind, die met hevige rukken over den dijk vlaagde. Voorbij het eerste paaltje maakten ze een bocht. Hier hadden ze het beter. Te goed zelfs, ze moesten zich nu weer schrap zetten om niet vooruit geduwd te worden.

Rechts lag het lage polderland. Dood en zwart. Geen enkel lichtpuntje, dat leven verried. Alles vertrouwde op den dijk; sliep den slaap des rechtvaardigen, onbewust van het dreigend gevaar.

„Pas op, jongen, kom hier. Sta vast, Rietveld, daar komt er een aan. Dat gaat er zoo meteen heelemaal over heen. Zet je schrap."

Daar vloog het al tegen den dijk op, een geweldig groote golf. Pats! er over heen, vlak achter den opzichter, die haar trachtte te ontloopen. Dadelijk er na weer een en nog een. Een oogenblik stonden ze nu tot de knieën in het water en het was, of ze den dijk voelden beven.

„Het wordt benauwd, meneer. Dat kan niet goed afloopen," mompelde Rietveld.

Verder gingen ze, voorbij het weggetje, waar tante Jannek woonde.

„Zouden ze op zijn, vader?" vroeg Piet.

„Ik weet het niet jongen. Zie je geen licht? Jouw oogen zijn scherper dan de mijne."

't Is er pikkedonker, vader. Zou ik ze gaan waarschuwen?"

„Zoo meteen dan maar, als we terug gaan."

„Ze slapen natuurlijk," zei de opzichter. „Waarom zouden ze opblijven? Ja, als iedereen het zoo zag als wij.... Pas op, we krijgen den wind op de flank. Houdt je goed."

Ze waren nu op een gedeelte van den dijk, dat rechthoekig op den wind stond. Zóó geweldig hadden ze de zee nog niet gezien. Het was, of het water met groote brokken over den kruin geslagen werd. Met donderend geraas kwamen de golven uit de verte aanrollen, opgezweept door den storm, die zijn kracht bij de minuut scheen te verdubbelen.

Soms, als de voorgaande golf even wegzakte, kwam

er een zwarte kuil in het water, vlak tegen den dijk aan, maar in 't volgend oogenblik zette de vloed weer op en maakte alles gelijk. Dan scheen het, of er een zware moker op den dijk beukte, die trillend en schokkend dreigde te bezwijken. Het was geen water meer, dat er tegen rolde: het leek graniet, dat met donderend geraas op de bazaltbrokken werd neergesmakt.

„Terug!" schreeuwde de opzichter. „Terug! Er gebeuren anders ongelukken. De dijk is al gespleten! O God! het is verloren!"

Ze drongen tegen elkander aan, namen Piet in 't midden. Even stonden ze stil om op adem te komen. Hijgend keerden ze zich van den wind af, wankelend om het evenwicht te bewaren. Hun voeten werden als weggerukt door het overslaande water, terwijl hun lichamen zich staande trachtten te houden tegen den bulderenden orkaan. Het was een strijd op leven en dood, die uren scheen te duren, prijsgegeven als ze waren aan de ontketende elementen.

Goddank! Even verflauwde de wind. Ze wisten een paar stappen terug te doen, te keeren en den pas er in te houden.

Helaas! ze moesten het weer opgeven. Aan een paal op den buitenberm grepen ze zich vast en rustten even uit. Woedend rolden de golven hun voorbij. Hun oogen trachtten de duisternis te doorboren, ze zagen echter niets en, toen ze voldoende op adem waren, besloten ze

de gevaarlijke plek te ontvluchten. In draf ging het naar de stad terug en weldra hadden ze het punt bereikt, waar de dijk even omboog.

Een zucht van verlichting steeg op. Hier konden ze weer vrij ademhalen. Maar, nu hun eigen leven in veiligheid was, begonnen ze weer belang te stellen in het vreeselijk gebeuren om hen heen.

Ze bleven staan en wendden nog eens hun blikken naar het gevaarlijke punt.

„Vader! Wat is dat daar?" gilde Piet eensklaps. „Ik zie het water door den dijk heenkomen. Hij breekt door! Vader! De dijk breekt!" en het was of zijn schorre stem den storm trachtte te overschreeuwen. Buiten zich

zelf van opwinding greep hij met beide handen vader vast.

De mannen, niet zoo scherp meer van gezicht, tuurden in de verte en deden werktuigelijk eenige stappen vooruit. Maar plotseling stonden ze weer stil als versteend van schrik. Wat ze daar zagen, ging alle beschrijving te boven; dat was de werkelijkheid.

Een breede vloedgolf, als een met bovennatuurlijke kracht weggespoten waterstraal, stortte zich het land in. Door de grauwe opening van den dijk scheen een monster te kruipen, gestoken in de witgeschubde metalen rusting van een middeleeuwsch ridder. Een monster met breeden kop en een lang, smal lichaam, dat voorzien scheen van duizenden armen, die, helder afstekend tegen de zwarte aardklonten, om zich heen grepen als reuzenpolypen. Het siste naar beneden en gleed den polder in, wegpersend wat het ontmoette, uitzuigend den veenbodem, die in groote klonten opbolderde. Daar verdeelde het zich in een ontelbaar aantal slangen, die vooruitschietend met de snelheid van den bliksem, allen bezield schenen met dezelfde vernielingswoede van het groote monster, waarvan ze zich hadden losgemaakt. Kronkelend door slooten en greppels baanden ze zich een weg landwaarts in, zoodat het water bruiste en borrelde tegen de kanten der voetpaden en opstoof tot over de weilanden en over de wegen. En steeds hield het monster zijn zelfden vorm, zijn zelfde grootte, en steeds weer scheidden zich kronkelende slangen af, die alles

overplasten. Groote brokken bazalt werden tegelijk met ontzaggelijke aardklonten en grintstukken weggeslingerd. Al breeder werd de dijkopening, al grooter werd het monster.

Het drietal stond als versteend het schouwspel aan te staren, niet begrijpend nog het werkelijk gebeuren. Dan, eensklaps scheen het bewustzijn terug te keeren en met het bewustzijn het plichtsbesef. Honderden menschen, duizenden stuks vee verkeerden in groot gevaar. Er moest gehandeld worden, zoo snel mogelijk. Het onheil af te wenden was onmogelijk, het te verkleinen noodzakelijk.

„Vooruit, Rietveld, zoo gauw we kunnen naar de stad. Er moet gewaarschuwd worden. Stuur onze mannen den polder in en alle handen moeten aan 't werk om te redden, wat te redden is. Vooruit! Weldra zal heel Waterland veranderd zijn in een zee."

Het was of hun reuzenkracht werd ingeblazen; het weerstandsvermogen keerde terug. Op een draf ging het stadwaarts. Van den storm voelden zij niets. Ze spotten met het overslaande water.

Bij de Gouw gekomen, hield Piet den pas in.

„Vader, moet tante Jannek niet gewaarschuwd worden. Moeten ze daar verdrinken?"

Rietveld stond stil. Besluiteloos. Hij streed een geweldigen strijd. Wat moest hij doen? Piet laten gaan den baaierd tegemoet? Zijn zuster aan haar lot overlaten? Met de oogen vroeg hij den opzichter om raad.

„Nog is het tijd, Rietveld. Oogenblikkelijk gevaar is

er voor den jongen niet. Over een uur is het te laat en *wij* moeten naar de stad."

Den stoeren dijkwerker kwamen de tranen in de oogen. Hij drukte zijn jongen aan het hart, als nam hij voor goed afscheid. „Dat God je behoede," klonk het van zijn trillende lippen. „Zeg tegen tante, dat ze dadelijk naar boven moet, naar den zolder. Jij blijft bij haar. Moeder zal het goed vinden."

Daarna verdwenen de beide mannen en Piet zakte den dijk af....

In het huisje van tante Jannek heerschte diepe rust. Maar zoodra Piet met zijn vuist een roffel op de deur had geslagen, kwam er daar binnen beweging.

„Wie is daar? Wat is het?" klonk het verschrikt.

„Ik ben het, tante, Piet."

„Piet? Hoe kom jij hier? Is er wat?"

„U moet dadelijk opstaan. De dijk is doorgebroken. Hier vlak bij. Het water stroomt het land in."

Een gedempt geklos van voetstappen klonk in de gang en weldra vloog de deur open. Half gekleed kwamen tante en Klaas te voorschijn. Ze tuurden in den pikdonkeren nacht. Te zien was er echter niets, maar het donderend geraas in de verte, het ongewone gebulder als van een waterval benam hun alle hoop, dat het misschien maar loos alarm was geweest.

„Vlug naar binnen en alles naar den zolder, heeft vader gezegd," commandeerde Piet en oogenblikkelijk was tante aan 't ruimen.

„Ik ga de beesten redden," zei Klaas. „Help jij moeder?"

De matten werden opgenomen, de stoelen naar boven gebracht, het kacheltje met de noodige brandstof omhoog gesjouwd en alles, wat onder in de kasten stond, verhuisde naar den zolder.

Toen het kleine kamertje leeg was, stapte Piet naar buiten om Klaas te helpen.

Bij het kippenhok zat hij op de hurken en naast hem stond de groote hondemand van den machinist. Zoo nu en dan verdween zijn bovenlichaam in het nachthok. Dan klonk er een gedempt gekakel, dat scheller werd, naarmate er een grooter gedeelte van Klaas weer te voorschijn kwam. Het hoogtepunt van de kakel-muziek hoorde Piet maar een oogenblikje, want de fladderende kip werd vlug in de opening van de mand gestopt en het geluid gedempt door het scharnierende deurtje.

Samen brachten ze een bezoek bij het eendenhok en weldra was het levende vee, het kalf en de biggen er

onder begrepen, verhuisd naar den zolder, waar moeder zoo goed mogelijk orde op de zaken stelde.

„Moeder, zullen we Wouters waarschuwen?" vroeg Klaas en zonder het antwoord af te wachten vlogen de twee den weg over.

Tot op het dammetje ging het goed, maar het erf was al drassig en in de sloot zagen ze het water onrustbarend stijgen en stroomen.

De ruiten van de woonkamer werden gebombardeerd en slaapdronken kwam Wouters eenige oogenblikken daarna de deur openen, nieuwsgierig, wie hem op zoo'n onbeschaamde manier uit bed durfde halen.

Dadelijk had hij den toestand ingezien. Zijn eerste gedachte was bij zijn stal met vee. Zijn tweede bij vrouw en kinderen.

„Jans, dadelijk met de jongens naar boven. Wat je niet mee kunt nemen, dat laat je maar staan. En jullie wilt me wel helpen in den stal, hè?"

Zonder veel omhaal werden de koeien wakker gemaakt, de touwen losgesneden en de stomme dieren opgejaagd. Meteen stroomde het water den stal binnen.

Maar de arme beesten, het nat ruikend en niet begrijpend het gevaarlijke van den toestand, deden geen stap vooruit.

Wouters probeerde het met zachtheid, hij begon op zijn gemoedelijken toon met ze te praten, maar de koeien luisterden niet naar den baas.

Hij nam den stalbezem en sloeg ze, maar het eenige

gevolg was een zacht gekreun. Stijfkoppig bleven ze, waar ze stonden.

Het angstzweet brak den boer uit. Nu eens probeerde hij het op deze, dan weer op die manier. Maar alles bleef vruchteloos. En het water rees met geweld.

Als een waanzinnige liep hij den stal op en neer, plassend door het nat. En steeds hooger kwam het water. Aanstonds zou het de deel bereiken.

De arme boer was ten einde raad. Wat zou er van die beesten moeten worden, wanneer de weg niet meer begaanbaar was. Zoo heel lang zou het niet meer duren of de lage stal zou volloopen....

Wouters ontblootte het hoofd. Hij vouwde de handen en bad: „O God, help me!"

Het was of deze bede hem nieuwe kracht schonk. Vastberaden stapte hij de deel op, pakte de Bruine bij de horens en trachtte het dier tot afstappen te dwingen.

„Grijp den bezem, Klåas, en sla er op. Ze moeten mee. ....Helpt het niet?"

Al zijn krachten spande hij in. Zijn aderen zwollen op. Zijn hoofd scheen te bersten. Maar niets baatte....

„Dan het laatste middel toegepast. God zal het me vergeven," mompelde de radelooze boer.

Even liet hij de koe los, die dankbaar loeide, toen ze den ijzeren greep niet meer voelde.

Wouters' hand verdween in zijn zak. Hij greep zijn knipmes, opende het en gaf het aan Piet, die naast hem stond.

„Hier jongen, met de punt maar eventjes in het vleesch. Steek maar toe. Het moet.”

Maar Piet durfde niet, kon niet, gaf het mes aan Klaas, ongemerkt, alsof hij iets kwaads deed.

„Moet het baas?” vroeg deze.

„Ja, ja, steek toe!”

Het mes trilde Klaas in de hand. Hij zette de tanden op elkaar en prikte het arme dier in de dijen. Een klagend geloei weerklonk door den stal, maar bezwijkend voor drang stapte de Bruine de deel af, den baas volgend door het koude water, zich gewillig aan hem overgevend.

Piet kwam ook weer op dreef. Het mes was niet meer noodig. Een slag met de vlakke hand, een duw met den bezem was voldoende om de stomme dieren de Bruine te doen volgen. Langzaam plasten ze door het nat den baas achterna, het erf over naar den weg.

Een zucht van verlichting steeg op, toen ze dezen hadden bereikt. Hier stond het water zoo hoog nog niet.

Wouters wist den gang er in te houden. Hij verdween in de richting van den dijk, de eenige droge plek, die bereikt kon worden....

De jongens stormden terug, soms tot aan de knieën in het water.

„Naar den stal, Piet. Misschien is er nog wat achter gebleven.”

In den hoek klonk een klagend: blè, blè!

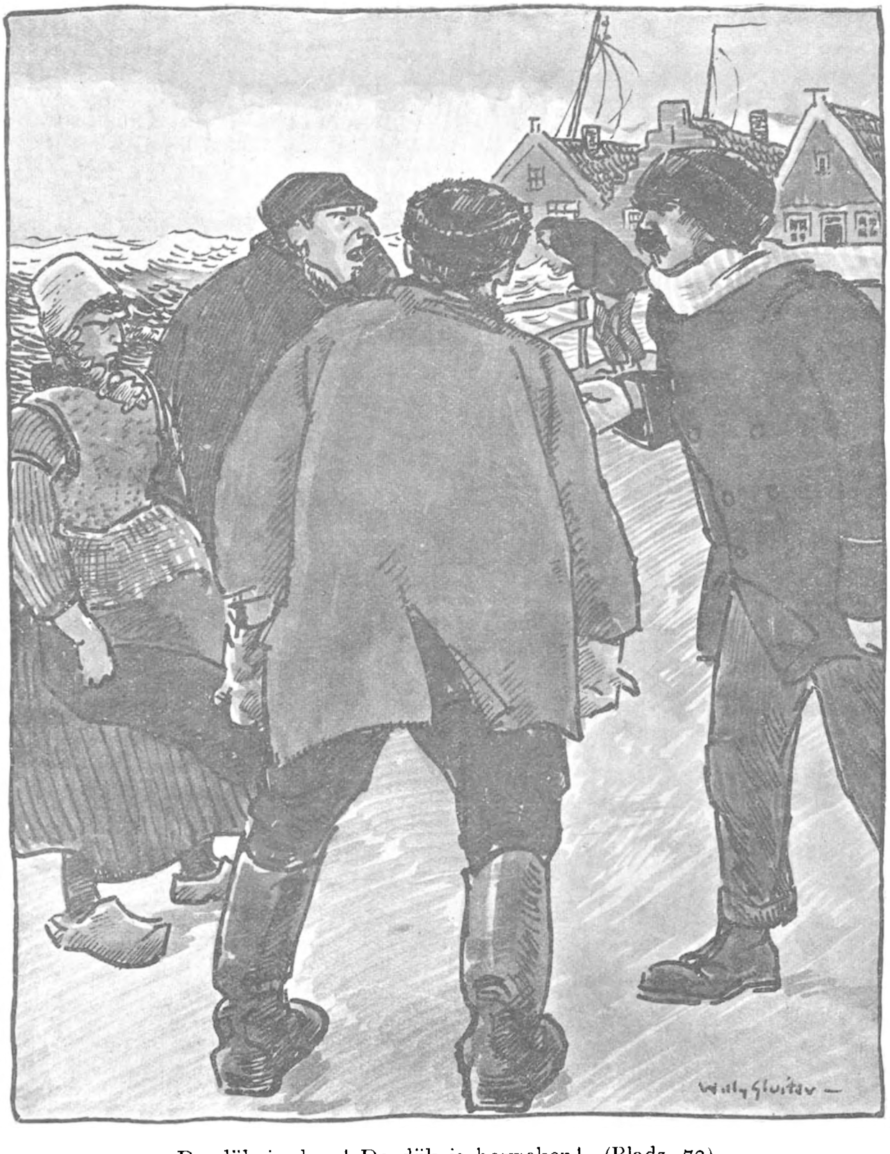

De dijk is door! De dijk is bezweken! (Bladz. 72)

„Het kalfje," mompelde Klaas. „Wacht maar, stom beest, we komen je helpen, hoor."

Piet greep de lantaren en gevolgd door Klaas stapte hij de deel op. Daar lag het hulpbehoevende dier, den vorigen nacht geboren. En nu de moeder weg was, begon het te klagen van de kou.

„Het moet hier vandaan, hè, Klaas?"

„Zeker, maar waarheen?"

„Naar buiten kan het niet. Veel te koud."

„Weet je wat? Ik draag het naar boven. Daar zullen we wel een hoekje vinden. Hadden we nou de hondemand maar. Dan kon het daar in."

„Ik haal hem," stelde Piet voor.

„Ja, dat 's goed. Kijk dan meteen, hoe moeder het maakt. Ik zal onderwijl buurvrouw een beetje opmonteren."

Hij pakte het kalf bij de voor- en de achterpooten, lei het diertje over zijn schouders en stapte naar boven. Daar vond hij buurvrouw met de kinderen. In een hoek van den zolder was ze neergehurkt. De angst had haar den moed doen verliezen. Zonder verder na te denken, was ze naar boven gesneld, en bibberend van de kou zat ze wezenloos in het donker te staren.

„Waar zit je, buurvrouw?" riep Klaas, zoodra hij het zoldergat had bereikt. „Hoor ik je daar huilen? Kom, kom, daar zijn we nog niet aan toe, hoor. Kijk e's, hier heb ik het kalf. Dat stomme dier zou daar beneden verdrinken.... Maar wat praat ik van kijken?.... Er is hier niet eens 'n lamp. Kom mee, buurvrouw, dan

zal ik je het een en ander aangeven. Je moet vannacht toch slapen? En de kachel moet hier gezet worden en de lamp moet hangen." Zoo babbelend legde hij het kalf neer op een paar oude leege zakken, die hij in den anderen hoek voelde.

Buurvrouw stond op, maar toen ze beneden aan de trap het water voelde, keerde ze weer terug.

„Neen, neen," commandeerde Klaas. „Wacht even. Ik zal den boel halen. U brengt het naar boven."

De lamp werd aangestoken en het beddegoed de trap opgesjord. Gelukkig, daar was Piet alweer terug.

„Hoe was 't met moeder?"

„Goed, maar ze kan toch niet alleen blijven?"

„Daar praten we straks over. Heb je de mand?"

„Nou en of."

„Het een na het ander verdween naar den zolder, die er weldra uitzag als een gezellige kamer. De bedden werden opgemaakt en de kinderen onder de wol gestopt. Het kalf werd in de mand gelegd, nadat die eerst half gevuld was met hooi.

„Ziezoo, buurvrouw, het kleine goed is verzorgd. Wat zeg je er nou van?"

Ze monterde een beetje op.

„Zou je je moeder hier niet halen, Klaas?"

„Neen, dat gaat niet. Wie moet er dan op het huis passen en op het vee? Of denkt u, dat die beesten van den wind kunnen leven? Neen, neen, wij blijven in huis."

Toen vrouw Wouters dat hoorde, kwamen haar de

tranen weer in de oogen. „O, Klaas, blijf toch hier. Laat me niet alleen. Tot Wouters terug komt."

„Tot Wouters terugkomt? Maar mensch, die is met de koeien naar Monnikendam. Die kan niet meer terug."

„Haal je moeder dan hierheen," stelde ze nog eens voor.

„Hoor e's buurvrouw, dat kan niet. Maar je moet kalm blijven," zei Piet. „Weet u wat, laat Klaas maar naar huis gaan. Ik blijf bij u. Is dat goed?"

Buurvrouws gezicht klaarde op. Ja, zoo was het in orde.

Klaas ging weer naar beneden.

„Het wordt tijd, hoor," riep hij tegen Piet. „Ik kom niet weer terug. Het water wast met geweld. Weet je, wat we nog even moesten doen?"

„Nou?"

„We zullen het schuitje in den stal zien te krijgen. Je weet nooit, waar het goed voor is. Van loopen is vooreerst nog geen sprake. En als het lang duurt, krijgen we het hier benauwd. Veel eten en drinken zal er niet in voorraad wezen."

Het schuitje werd naar binnen gebracht en Klaas ging naar moeder, op het erf tot aan zijn dijen door het water. Hij kwam behouden in het huisje aan, maar al had hij gewild, terug kon hij niet meer.

De zee had alles overplast.

HOOFDSTUK VI.

DE OPZICHTER WERKT MET CIJFERS. VAN EEN NIET TE STUTTEN WATERMUUR. RIETVELD RAAKT DE KLUTS KWIJT, MAAR VINDT ZIJN VROUW TERUG. ER IS GEWAARSCHUWD.

Toen Piet in de duisternis verdwenen was om tante Jannek te waarschuwen, zetten de opzichter en Rietveld den looppas er weer in. Geen woord werd er gewisseld. Ieder was bezig met zijn eigen gedachten. Ze klemden de lippen stijf op elkaar, bogen de armen voor de borst en zetten zich schrap tegen den bulderenden orkaan. Van het overslaande water namen ze geen notitie meer, daar waren ze al aan gewend. Alleen, wanneer dikke hagelsteenen hun in 't gezicht sloegen, keerden zij zich een weinigje van den wind af, of bogen de hoofden zoover mogelijk voorover.

Rietveld dacht aan zijn jongen en er waren oogenblikken,

dat hij spijt had over zijn toegevendheid. Dan haalde hij zwaar adem en mompelde: „Ik had het niet moeten doen." Maar, als hij zich dan weer voorstelde, hoe tante Jannek en Klaas, overrompeld door de vloedgolf, een graf zouden vinden in het bruisende water, dan begon hij weer vrede te krijgen met hetgeen hij gedaan had.

Door het hoofd van den opzichter vlogen andere gedachten. Daar speelden rijen cijfers krijgertje, cijfers en getallen, die betrekking hadden op waterstand en op hoogtepeil.

„Een gat in den dijk," mompelde hij. „Een onverwachte gebeurtenis. Hoe groot zal het wezen? Is het alleen een stuk van den kruin? Of is de voet ook weggespoeld? In het eerste geval zal er een groote massa water den polder instroomen, zeker. Maar, zakt de zee, dan houdt de toevoer op en binnen enkele dagen zullen we het te veel wel weer verwerkt hebben. Dan is de toestand te overzien."....

„Meneer, pas op! Daar komt weer een golf als een huis," klonk het eensklaps. „Mankeert er wat aan? U bent zoo stil."

„Och, neen, Rietveld.... Ja, eigenlijk wel. Ik loop zoo'n beetje vooruit te piekeren.... Wat zal het morgen wezen? Wat moet er gebeuren? En overmorgen? En de volgende week? 't Is een gebeurtenis, Rietveld, waar niemand op gerekend heeft, die niemand kon voorzien. Dat kun jij je niet voorstellen.... Pas op, daar heb je'm."

De beide mannen hielden elkander vast, steun zoekend

bij mekaar. Tot aan hun middel stonden ze een oogenblik in het water en, was er dadelijk weer zoo'n zee op gevolgd, ze zouden naar beneden geslagen zijn.

„Hè, hè, dat's al weer voorbij," juichte Rietveld. „Zoo'n baas hebben we nog niet gehad. In den looppas maar weer, hè?" en toen even opgelucht door het gevaar, dat voorbij was: „Zou de stad er ook nog last van krijgen?"

„Als de dijk wegslaat tot aan den voet, en daar is met zoo'n storm en zoo'n zee veel kans op, als er geen keering overblijft boven peil, dan wel. Ga zelf maar e's na. De dijk ligt zoo ongeveer 3,20 M. boven Amsterdamsch peil. Waterland gaat er onder, zoodat er geen stukje meer van te zien blijft."

„En de drooggemaakte meren?"

„Weg, allemaal weg. De dijken, die ze moeten beschermen, liggen dertig, veertig, vijftig centimeters beneden A. P. De Noordmeer is nog al hoog, maar wat zal zoo'n binnendijk, als de zware zeedijk bezweken is?"

„En de meren zelf?"

„Die liggen een meter of drie, vier beneden peil. Het wordt me een toestand, Rietveld, om er bij te huilen. Gek zou je er van worden"....

„Daar komt iemand aan. Hallo! Wie is daar?"

Maar de storm overstemde elk ander geluid.

Het was de burgemeester, vergezeld van één der wachters.

Even werd halt gehouden.

„Wel, hoe staat het met den dijk?"

„Hij is bezweken, burgemeester. Als een bergstroom schiet het water het land in."

„En de gevolgen?"

„Die zijn nog niet te overzien, wel te raden."

„En?"

„Heel Waterland zal morgen blank staan. Diep in het water. Twee derden van de stad zal er door overplast worden."

„Wat kan er gedaan worden?"

„Gewaarschuwd. Anders niet."

De burgemeester vatte den opzichter bij de schouders.

„Is alles verloren?" hijgde hij. „Zonder eenige overdrijving?"

„Ja, meneer. De dijk is bezweken. Laten we hopen op

het gunstigste. Laten we maatregelen nemen om het ergste te keeren"....

Bij het dijksmagazijn bracht de tijding van de doorbraak een hopelooze verwarring. Hoe kalm de burgemeester en de opzichter de zaak ook trachtten te behandelen, er ontstond een ontsteltenis en een opwinding, die door niets tot bedaren kon worden gebracht.

„De dijk is door! De dijk is bezweken!" schreeuwde men door elkaar. „Vlucht, menschen! Vlucht!"

En als een loopend vuurtje verspreidde zich de ongelukstijding door de straten van het stadje. Ze bracht vrees aan bij ieder, die haar vernam, maar de eigenlijke beteekenis begreep niemand.

Wie had er een juist begrip van een doorbraak? Zelfs zij, die bij het dijkwerk waren opgegroeid, konden zich de gevolgen niet juist voorstellen.

De burgemeester en de opzichter hadden de dijkwerkers en de ploegbazen om zich heen gegroepeerd. In de luwte van het dijksmagazijn werd beraadslaagd. Het was een schilderachtige, huiveringwekkende groep, die daar over het wel en wee der stad beraadslaagde.

Op den grond stonden een paar lantaarns, die een geheimzinnig licht verspreidden. Daar zaten ze neergehurkt, de stoere mannen, de waterlaarzen tot aan de heupen, ruige mutsen of gladde zuidwesters op het hoofd, de oliejassen los om het lichaam geslagen. De harde trekken op het angstgelaat beschenen door het flikkerende kaarsvlammetje.

De opzichter gaf zijn bevelen.

„Jij, Kees, gaat den weg op naar Overleek en naar Ilpendam. Je kunt de Purmer door terugkomen. Den ganschen weg langs maak je de menschen wakker en stelt ze op de hoogte van den toestand."

„Goed, meneer. Ik zal m'n fiets meenemen en zien, wat het uithaalt."

„En jij, Piet, neemt den Kloosterdijk. Langs het Oudelandsch dijkje keer je terug."

„Ik zal zien, dat ik ergens een paard op doe, meneer."

„Goed."

„En jij, Gerrit, neemt de Monnikmeer en Broek voor je rekening. De anderen blijven hier om onder Rietveld in de stad te waarschuwen en bij de dijkbreuk te herstellen, wat nog hersteld kan worden."....

De opzichter ging de stad in om met den burgemeester verder te beraadslagen. De dijkgraaf moest gewekt worden; de heemraden bijeen geroepen, opdat er zoo spoedig mogelijk besluiten konden worden genomen. Misschien was de toestand door spoedig handelen nog te verbeteren.

Rietveld zou met zijn mannen naar de dijkbreuk. De boeren, die in de stad woonden binnen den dijk, werden wakker gemaakt. Er was heel wat beleid noodig om hun aan het verstand te brengen, wat er gebeurd was en wat plicht hun gebood. Paarden en wagens werden oogenblikkelijk opgeëischt. Zoo gauw mogelijk moest men met materiaal den dijk uit. Rietveld had weldra

zijn mannen uitgezocht. Eenige boerenwagens werden vol zandzakken gestapeld, anderen gevuld met planken, palen, touwwerk en zeilen. Voor elke kar spande men twee paarden en voort ging het.

De arme beesten huiverden van kou en van angst, toen ze door het water plasten, dat steeds over den dijk

heengolfde. Door schreeuwen en met zweepslagen moest men ze gedurig aansporen.

De manschappen op de voertuigen konden er zich slechts met moeite ophouden en menigmaal waren ze op het punt weggeslagen te worden.

Hagelbuien, afgewisseld door hevige bliksemstralen en ratelende donderslagen deden angstige gedachten rijzen in de hoofden van die eenvoudige mannen, en soms waren ze bevreesd, dat de laatste oordeelsdag was aangebroken, dat de ondergang der wereld nabij was.

Rietveld had nog andere zorgen. Zoo nu en dan gleed zijn oog over den dijk naar binnen. Dan dacht hij aan Piet, die daar in dat kleine huisje was, vlak bij het groote gat, waar het water borrelde en kookte als in een hel. Dan streek hij zich met de hand over het

voorhoofd, dan kneep hij even de oogen dicht, als om zijn gedachten af te leiden, en kreeg een gevoel over zich, alsof hij plotseling het verstand zou verliezen. Donker en zwart was het langs het wegje. Hoe hij ook tuurde, hij zag geen enkel hoopgevend lichtpuntje, noch op de boerderij, noch in het kleine huisje.

Eindelijk hadden de wagens het gat bereikt. De mannen klommen af en kregen meteen zekerheid omtrent het gevolg van den vreeselijken ramp.

Hier was niets meer te redden. Hier stonden ze machteloos, even machteloos, als de dokter bij een doode.

Wat zouden een paar zakken zand uitwerken in zoo'n hel? Al hadden ze er duizend gehad, ze zouden verzwolgen worden op hetzelfde oogenblik, dat men ze er in wierp.

Wat gaven hier palen en planken en zeilen?

Een steenen muur, hoe groot en zwaar ook, zou te stutten zijn, maar dezen muur van water tegen te houden, dat was iets bovennatuurlijks.

In stomme vertwijfeling hieven ze de handen ten hemel. De ruwe kerels prevelden slechts een gebed. Er waren er bij, die snikten en huilden van angst, wien de tranen uit de oogen sprongen. Er waren er, die dof voor zich uitstaarden zonder een woord te zeggen. Er waren er, die het gezicht vertrokken tot een afgrijselijken lach en het uitschaterden, dat het boven het stormgebulder uitklonk....

De wagens liet men staan. Men keerde met de

paarden terug naar het stadje, verslagen, ten einde raad....

— — — — — — — — — — — — — —

De mannen zochten een hoekje in het dijksmagazijn en hurkten er neer; Rietveld ging de stad in. Het Zuid-end stond blank. Het water borrelde op in de goten en zocht een uitweg door de steegjes, die naar binnen voerden. Het perste tusschen de steenen, spoelde het zand weg en veranderde de klinkerpaadjes in sprankels en sprengen.

Bij den Dam stond de lantaarn nog altijd bij de peilschaal. Onrustbarend klotsten de golven tegen de sluisdeuren, er overheen spattend soms. Hier waren nog enkele droge plekken.

Bij den toren stond Rietveld stil, wezenloos. Heel hoog hing de noodklok, die het volk kon waarschuwen. Het schoot hem door het hoofd als een sprookje. Zou hij het touw grijpen en trekken? Wie zou het hooren met zoo'n storm? De bewoners van het stadje zouden gewekt worden, misschien. Was dat noodig? Verkeerden die in nood? Hij wist het niet.

O, ja, dat gat in den dijk! Maar daar zouden ze hier in de stad geen last van hebben voor morgenmiddag.... En de menschen in den polder? Die werden gewaarschuwd.... Rietveld liep door.

Binnen den dijk heerschte rust....

Heerlijk toch te kunnen rusten, onbewust van alles.... Hij zou het ook wel willen.... En plotseling overviel

hem een moeheid, een uitputting, waaraan hij bijna geen weerstand kon bieden.... Zou hij daar op die stoep gaan zitten?.... Hoor den wind eens bulderen.... Een echte hoogwatervlaag. Nu zou de zee weldra weer decimeters opzetten....

Aan den anderen kant van de hoofdstraat heerschte zoo hier en daar eenige bedrijvigheid. Het was op die plaatsen, waar gewoonlijk het water niet kwam. Daar had men in den vooravond niet geruimd, daar had men er de noodzakelijkheid niet van ingezien. Nu het water bleef wassen, sjouwde men in allerijl den boel naar boven.

Angstig stil vond Rietveld het. Net als bij een ziekbed, dat zoo juist door den dokter verlaten was. Flap! daar draaide een deur open.... Gelukkig! Dat gaf tenminste even verandering, een kleine afleiding....

Een hoofd vertoonde zich en een hartverscheurend hulpgeroep klonk door de stille straat. Het was een meisje van een jaar of acht.

Rietveld versnelde den pas.

„Wat scheelt er aan, beste meid?"

„Het water komt in de kamer en moeder ligt ziek te bed. Help me asjeblieft! Och, help me dan toch!"

Met een paar groote stappen loopt Rietveld de gang door. In de kamer staat al een paar voet water. Twee dreumesen van een jaar of vijf, zes, hebben een toevlucht gezocht op de tafel. Ze zitten te huilen, en in het bed ligt moeder.

Haar groote, holstarende oogen zijn gericht op het

water en bij elke vlaag schijnt ze te berekenen, hoe lang het nog duren zal, voor het de beddeplank bereikt heeft.

„Je moet naar boven, moeder. Je houdt het hier niet vol, hoor," klinkt het bemoedigend van Rietvelds lippen.

Meteen rolt hij haar in de dekens en draagt haar in zijn sterke armen de trap op naar den zolder.

Daarna komen de kinderen aan de beurt en dan het beddegoed.

Het oudste meisje heeft heel handig de lamp van den haak gepikt en spoedig is ook daar de zolder veranderd in een tijdelijk verblijf.

Als allen goed verzorgd zijn, stapt Rietveld de straat weer op....

Wat is alles in die enkele oogenblikken veranderd! De Noordwesterbuien hebben het water met geweld opgestuwd. Het begint er in het Noordend bar uit te zien. Bij elke vlaag vliegt het de stegen uit over de straat heen. Golven spoelen naar binnen, alles overplassend.

De Wijde Steeg is veranderd in een breeden stroom en de sigarenwinkel op den hoek staat tot de ramen in het water.

„Die menschen moeten gewaarschuwd worden," mompelt Rietveld en meteen roffelt zijn sterke vuist op deuren en ramen. Ook in de huizen daarnaast worden de bewoners gewekt.

Door al het droeve gebeuren heen, glijdt er een ondeugende gedachte door Rietvelds hoofd. Zijn neerslachtige bui van daareven is verdwenen....

Hij stelt zich voor, hoe de menschen, opgeschrikt door zijn roffel, slaapdronken nog, eensklaps zullen worden ontnuchterd.

In zijn verbeelding ziet hij den meester het bed uitwippen, zijn pantoffels aanschieten en de kamerdeur openen. Hij ziet hem den eersten stap in de gang doen en terugkeeren met een gezicht, waarop schrik, angst, ongeloof en nog veel meer gemoedsuitingen te lezen zijn. Hij hoort hem als het ware zijn vrouw uitleggen, wat hij zelf niet gelooven kan, en ziet ze daarna als twee kleine kinderen, die niets aannemen zonder tastbare bewijzen, naar de kamerdeur sluipen om te voelen, hoe het water door de gang stroomt naar de keuken. Dan, geheel overtuigd, beginnen ze van den vloer te nemen, wat los is en sjouwen kleedjes en meubels naar boven, jammerend over hun mooi huisraadje, dat totaal bedorven zal worden.

Ook in het aangrenzende huis bij den dominé wordt hetzelfde tooneeltje afgespeeld en Rietveld kan het wel op zijn vingers narekenen, wat die wel zal zeggen, wanneer hij tot de ontdekking komt, dat hij op den dijk wonende, zelfs niet veilig is.

Even verder bij den manufacturier gaat plotseling de deur open. De baas met de gekleurde slaapmuts op, staat juist midden voor de deuropening, als Rietveld

voorbij loopt. Een groote vloedgolf gutst naar binnen en Rietveld kan een schaterlach niet onderdrukken, als hij den manufacturier een sprong ziet maken, en hem ineens languit midden op den toonbank ziet liggen.

Buiten zich zelf van schrik stoot hij allerlei vreemde geluiden uit en vraagt ten slotte met het onschuldigste gezicht van de wereld: „Wat is dat nou, Rietveld?"

„Zeewater," is het korte bescheid.

„Wat moet ik nou beginnen?"

„Doe je deur dicht, man," lacht Rietveld.

In een wip is de koopman weer van zijn toonbank af, maar hoe hij zijn krachten ook inspant, de deur is met geen mogelijkheid meer dicht te krijgen....

Verder in de straat worden de voordeuren door het binnenstroomende water zonder de minste moeite opengeslagen. Een golf stroomt door de gang, drukt de achterdeur weg en vindt een uitweg naar den tuin. Even later is het water verdwenen om telkens weer op te zetten, als een korte windstoot over het stadje huilt....

Rietveld zakt den dijk af, naar de Krim. Even wil hij een kijkje nemen in zijn eigen woninkje. Daar is nog

geen water te bespeuren. De gracht er langs verzwelgt het en voert het verder onder de bruggetjes door naar de vest.

De voordeur staat open. Dat lijkt hem vreemd. Rietveld schrikt. Zou er toch wat gebeurd zijn?.... Ongerust stapt hij de gang in. Ook de kamerdeur staat aan en — het bed is leeg.... Waar is zijn vrouw?....

„Klaar, waar zit je?" roept hij, maar antwoord krijgt hij niet....

Hij steekt de lamp op en nu bemerkt hij, dat zijn vrouw verdwenen is en inderhaast eenige kleedingstukken heeft omgeslagen.... Maar, wat moet ze buiten doen in zulk weer?

Rietveld kan hier niet blijven: hier heeft hij geen rust. Hij verlaat zijn woning zoo vlug mogelijk. Maar waarheen?

Als een razende vliegt hij het grachtje over en plotseling staat hij voor het huis van den opzichter. Hoe hij er gekomen is, weet hij niet en wat hij er moet doen nog minder.

Terug maar weer. Naar den toren en dan naar den dijk. Als zijn vrouw buiten is, moet hij haar daar vinden. Zeker heeft ze gehoord, dat Piet bij tante Jannek zit....

Met het hoofd voorover gebogen slaat hij den hoek bij den toren om en bonst tegen iemand aan.

„Neem me niet kwalijk, meneer de burgemeester," verontschuldigt hij zich.

„Jij hier, Rietveld? En ze vertelden me zooeven, dat je met den opzichter weer den dijk uit was en tusschen

de gaten zat. De menschen, die op straat waren, hadden het gerucht gehoord en er zijn mannen naar het gat om een onderzoek in te stellen. Ik was juist op weg om ze in het Waterlandsche huis te waarschuwen."

Rietveld zegt niet veel. Hij gaat in den looppas naar den dijk. Daar vindt hij zijn vrouw, in tranen. De mannen zijn terug gekomen, hebben niets ontdekt.

Een luid gejuich stijgt op, nu ze hun ploegbaas levend voor zich zien en moeder Klaar vliegt haar man om den hals, schreiend van vreugde. Het bericht, dat Piet daarginds zit, tempert het geluk, maar als de mannen haar vertellen, dat ze zooeven in het huisje licht hebben zien branden door het zolderluik, dan klaren de gezichten weer op en de tocht naar huis wordt een vreugdetocht, niettegenstaande het water hun soms tot de knieën opbruist....

— — — — — — — — — — — — — —

Buiten in de polders zwierven de mannen rond, die moesten waarschuwen. De hun opgedragen taak was niet gemakkelijk te vervullen. Den orkaan te trotseeren, midden in de eenzaamheid, met vrees in het hart, dat het water zoo dadelijk zal komen; met de wetenschap, dat het alleen van hen zal afhangen, of het onheil beperkt kan worden, was een werk, dat veel van de zenuwen eischte.

Sommige boeren waren hun dankbaar en haastten zich maatregelen te nemen. Anderen namen de zaak

heel kalmpjes op. Ook waren er, die hen uitlachten en stilletjes weer naar bed gingen....

Hier werden ze met een snauw ontvangen, daar weer schoot de hofhond op hen toe, ja ze kwamen op plaatsen, waar ze met steenen van den grintweg de ramen moesten stuk gooien om gehoor te krijgen....

Tegen den morgen waren allen weer terug. Toen begon ook het stadje te ontwaken, toen werden de stedelingen doordrongen van de groote ramp.

Over het land scheen een dichte nevel te trekken, juist zooals men dat wel ziet op een heerlijken zomeravond: dat was het opzettende water.

Van alle wegen, die op het stadje toeliepen, kwamen hoopen vee binnen: koeien en paarden en schapen en varkens.

Waar voor dit alles plaats te vinden?

De burgemeester had een onderhoud met de kerkvoogden en, hoewel men eerst eenig bezwaar maakte en wees op den nadeeligen invloed, dien het kerkgebouw had ondervonden in 1825, en op de groote geldsommen eenige jaren geleden besteed aan het restaureeren van preekstoel, banken en ander mobilair, men stond het kerkgebouw af en weldra trokken drommen dieren naar binnen. Men had een stal gevonden om de beesten te bergen, weldra zou er stroo en hooi gebracht worden, om ze een warme rustplaats en een goede verzorging te geven.

HOOFDSTUK VII.

BLANK GAAT ALS KORPORAAL OP REIS, MAAR VERANDERT ONDERWEG IN EEN WATERRAT. RIETVELD HEEFT NOG STEEDS AANVALLEN VAN MOEDELOOSHEID, MAAR DE JONGENS BRENGEN GOED NIEUWS. VAN GROOTE ELLENDE EN EEN BLIJ WEDERZIEN.

De mobilisatie had vader Blank korporaal gemaakt en wat een flinken ook. 't Is waar, hij stond vóór dien tijd al bekend als een „knap manspersoon" en niemand zou in hem, als hij zich op z'n Zondagsch had aangekleed, een boerenknecht gezien hebben. Maar, in dienst was hij al weer tien percent flinker geworden. De pet

stond hem als geschilderd en, wanneer hij zijn lange kapotjas losjes om het lichaam geslagen, het sigaartje achteloos tusschen de vingers geklemd en het kneveltje opgestreken had, dan zou je hem, als je z'n streepen niet zag, voor een luitenant hebben gehouden.

Bij zijn meerderen stond hij goed „in den pas." Z'n kap'tein had veel met hem op en, als hij een gunst te verzoeken had, kon hij er vrij zeker van zijn, dat die ingewilligd werd. Hij diende zonder „warmloopen" gelukkig en „pech" had ie nooit.

Alleen op dien Donderdag, toen hij met tweemaal vier en twintig uur verlof naar huis zou gaan, scheen het ongeluk hem op de hielen te zitten. Dood op z'n gemak had hij een boodschap voor z'n kap'tein gedaan. Hij was thuis gekomen, had zich eens lekker verfrischt, kleedde zich, stak een sigaar op, stapte neuriënd naar het bootje, dat hem te Amsterdam zou brengen en — kwam voor den eersten keer van zijn leven te laat. En hij had zijn vrouw nog wel zoo willen verrassen door 's avonds te komen in plaats van den volgenden morgen. Vóór negen uur kon hij nu niet meer in Amsterdam wezen en dan vertrok de laatste tram naar Monnikendam. Wat zou hij doen?

„Wel brigges, je gaat met mij mee naar „Groot-Mokum"*). Heel gewoon. Met het volgende bootje. Je logeert vannacht bij mij. Moeder de vrouw zal wel een kooitje

*) Amsterdam.

voor je in orde maken," zoo sprak een van de kanonniers hem aan.

„Nou, ik vind het goed," zei Blank. „Dan ga ik er morgenochtend met de eerste tram vandoor. Je meent het immers?"

„Ja, wis en drie, meen ik het. Maak je maar niet ongerust over je nachtverblijf. Dat komt in orde."

Zoo kwam korporaal Blank 's avonds laat in Amsterdam, sliep bij zijn dienstkameraad en stapte den volgenden morgen vijf uur de De Wittenstraat door, het Nassauplein over, langs den Haarlemmerdijk naar het Centraalstation, waar het trambootje rookwalmend gereed lag.

Het was er koud, zelfs in de kajuit, maar het Y was spoedig overgestoken en toen hij in de lekker verwarmde waggon stapte, zette hij zich gemakkelijk in een hoekje neer en filosofeerde er over, hoe gelukkig hij weldra zou wezen, wanneer hij het militaire pak weer verwisselen kon met zijn boerenkiel. De lente stond voor de deur, er zou dus werk in overvloed zijn.

De conducteur kwam zijn kaartje knippen. Hij werd dus even in zijn gedachtengang gestoord en begon een praatje.

„Het weer begint een beetje te bedaren, conducteur. Zou het nou uitgebuid wezen?"

„'t Is maar te hopen, korporaal. Het heeft er van nacht anders aardig wat aan gedaan. Ik hoorde daarnet, dat het in Waterland leelijk gespannen heeft. Het moet

met de dijken niet heelemaal pluis wezen. Tusschen Uitdam en Monnikendam."

„Wat zeg je? Met de dijken? Bij Uitdam?" en Blank begon onrustig heen en weer te schuiven. „Maar, kerel, daar woon ik, daar moet ik heen. Is het erg?"

„Dat weet ik niet, hoor.... Maar wat is dat daar in de verte voor een leven?.... Het lijkt wel, of er langs het Kanaal geregeld menschen heen en weer loopen!"

Ze stapten het balcon op en tuurden in de verte.

Zoo hier en daar zagen ze in het halflicht van den grauwen wintermorgen groote koppels beesten voorbij trekken.

„'t Zijn koeien," merkte de conducteur op. „Hoor je wel?"

„Je hebt gelijk. Zou het zoo erg wezen met het water?"

Een geheimzinnig schouderophalen was het eenige antwoord.

Bij Zunderdorp hoorden ze van den tram-commissaris iets van het verschrikkelijke nieuws.

„Het is er niet pluis, machinist."

„Niet pluis? Hoe dat zoo?" vroeg deze, die even afgestapt was.

„Ja, precies weet ik het ook niet. Maar ze zeggen, dat er een gat in den dijk geslagen is. Kijk e's, wat een vee langs het Kanaal."

„Maar heb je dan geen telephonisch bericht gehad? De weg zal toch wel veilig wezen?"

„Dat denk ik wel. 'k Heb al verscheiden keeren opgebeld, maar ik krijg geen gehoor."

„Zoo. Wat zou ik doen?"

„Doorrijden natuurlijk. Ik neem het niet op mijn verantwoording, hoor, als je hier blijft staan. Eigenlijk weet ik van niks. Hooren zeggen liegt graag."

„Nou, vooruit dan maar."

De machinist stapte weer op. Toch niet heelemaal gerust. De tram pufte tot Schouw, maar dat was het eindpunt. Daar werd het vreeselijke nieuws bewaarheid. Ze zagen het met eigen oogen. Als een reusachtige vloedgolf vloog het water de Broekermeer in met een verval van een meter of drie. De tramweg, die er midden door ging, leek een dijk in het water. De meer zou spoedig vol wezen. En in de verte lagen de rails al te glinsteren in het nat.

Achteruit vloog de tram, terug naar Zunderdorp. Maar korporaal Blank was er met nog een passagier, die naar Edam moest, uitgestapt. Zij zouden het loopende probeeren. De dijk langs de meer zou nog een heele poos droog blijven.

Over de tramlijn naar Purmerend hadden ze spoedig den weg bereikt. Wat een angstige drukte hier. Wat een zenuwachtige haast van menschen en vee. Alles stroomde naar Amsterdam en soms hadden onze twee heel wat moeite om er tegenin te gaan. Heele troepen koeien, soms zonder geleide, dwaalden het Kanaal langs. Schapen en varkens mengden er zich tusschen. Verder kwamen schreeuwende boeren aanhollen. Tentwagentjes beladen met beddegoed en ander huisraad rolden langs

den weg, de paarden hijgend, de boeren luidruchtig pratend, de beesten aanzettend met de zweep zooveel ze konden. In de boerderijen en in de huisjes, die even dieper in het land stonden, heerschte een zenuwachtige drukte. Alles maakte zich gereed om te vluchten.

De vaart naar Broek, anders rustig en dood, was veranderd in een snelstroomende rivier. Bruisend en klotsend buitelden de golven over elkander, draaikolken vormend en stroomversnellingen overal, waar het water in zijn loop werd gestuit.

„Wel, kameraad," aldus sprak Blank zijn reisgezel aan, „wat denk jij er van. Zou het ons lukken Monnikendam te bereiken?"

„Ik begin er bang voor te worden. Hier blijft het nog een heele poos droog. De Broekermeer werkt als een spons. Die kan heel wat water opslorpen. Maar als we Broek voorbij zijn, dan weet ik het niet."

Ongemerkt legden ze er een stapje op. Overal ontmoetten ze dezelfde gejaagdheid. Overal de zucht naar lijfsbehoud. Overal berging van vee en huisraad.

Het dorpje Broek was spoedig bereikt. Veel notitie van wat daar gebeurde namen ze niet en toch was het bij de brug zoo druk, dat ze er doorheen moesten dringen.

„Willen jullie naar Monnikendam?" vroeg een heer, die met een kijker voor de oogen naar het Oosten tuurde. „Ik zou het maar uitstellen tot later. Het water dondert het land in en als het je onderweg te pakken krijgt, heb je niet veel te vertellen."

Blank dacht even na. Ze konden het toch wel probeeren. Tot aan de Draai zou het wel lukken. Gebeurde er wat, dan konden ze bij Oud, den brugwachter, een schuilplaatsje zoeken. Van daar tot de Dijksbrug was wel een heel eind, maar in draf zou het maar een kwartiertje wezen en hadden ze de brug eenmaal, dan konden ze Monnikendam grijpen.

„Meneer, u staat daar zoo rustig door dien kijker te „mierken." Ziet u tegen den dijk aan niet een klein huisje naast een groote boerderij?"

„Jawel, korporaal. Kijk zelf maar e's."

Blank nam den kijker over, draaide even en zocht.

„Goddank, ze staan er nog, alle twee. In dat huisje woon ik, meneer. Daarom zou ik graag naar Monnikendam willen.... 't Is vlak bij het gat, als je 't zoo ziet."

De omstanders keken den korporaal medelijdend aan en sommigen pinkten een traan weg.

„In dat geval mag ik je niet weerhouden, korporaal. En hoe meer haast je maakt, hoe beter het is. Ik wensch je een goeie reis en — wel thuis, al staat het in het water."

Met een handdruk werd afscheid genomen en onze

twee gingen weer op stap. Zoo vlug ze konden. De huisjes van Broek, langs den weg gebouwd, waren ze gauw voorbij. Aan de Draai maakten ze even een praatje met den ouden brugwachter, die over de deur hing.

„Ik blijf op mijn post, mannen. We hebben ons bovenverblijf al zoo goed mogelijk op stel gemaakt. Goeie reis."

In draf ging het naar de Dijksbrug. Ze hadden geen tijd om te babbelen en telkens draaiden ze het hoofd naar rechts om den toestand op te nemen. Het gevaar naderde al meer en meer. Ze kregen een gevoel als iemand, die op een snikheeten zomerdag een donderbui tracht te ontloopen, die in allerijl komt opzetten.

Zoover ze konden zien, van hier tot aan den dijk, waar anders de groengrauwe kleur van het gras zoo mooi afstak tegen de heldere lucht, was het één groote plas. Huppelend dansten de golfjes over die wijde uitgestrektheid, blij over hun ronddwalen op onbekend terrein, over hun reizen door een gebied, waar ze nog nooit te voren waren geweest. Ze spoelden tegen hekken en palen. Ze klotsten tegen muren en hooiklampen. Ze speelden met planken en latten, die ze hadden weggebroken en kabbelden tegen den hoogen tramweg, die aan den anderen kant van de vaart lag.

Bij elke slootopening betwistten de druppels elkander den voorrang. Dan werd het een dringen en vechten om het eerst de vaart te bereiken. Het water stortte zich het Kanaal in, zoodat het schuim hoog opspatte.

Dan schoot het in wilden overmoed op den weg aan, alsof die het ontgelden moest, dat het in zijn loop werd gestuit.

Op die plaatsen hielden onze twee zich aan elkander vast. Hun draf ging over in galop en met kleine sprongetjes wisten ze door het overspoelende water heen te komen.

Wat waren ze blij, toen ze de klucht van de Dijksbrug opklommen, hijgend van vermoeidheid. Nu hadden ze Monnikendam vlak voor zich.

Hoe werden ze teleurgesteld, toen ze het hoogste punt hadden bereikt. Aan den anderen kant was geen weg meer te zien. Het water stond er een decimeter boven en — wat het ergste was en het gevaarlijkst, — aan den binnenkant vloog het met geweld de diepe Monnikmeer in, precies als een gordijn, dat losgeschoten is en nu over den stok hoe langer hoe sneller naar beneden rolt.

Blank stond een oogenblik besluiteloos. Zeker, ze konden hier op de hooge brug gerust blijven staan zonder gevaar van te verdrinken en het moest al raar loopen, als ze over een uur of wat niet werden opgepikt. Ze zouden ook den molen wel kunnen bereiken, die op den dijk van de meer stond. Maar zijn hart trok hem naar het huisje, dat hij in de verte zag staan, half in het water. Zijn verlangen naar vrouw en kind groeide met de minuut. Hier blijven wachten? Neen, neen, hij zou probeeren er door te komen en, als zijn kameraad

er ook zoo over dacht, dan zouden ze Monnikendam bereiken, het kostte wat het wilde, nat tot het middel misschien, maar ongedeerd.

„Nu, kameraad, durf je?"

„Jawel, hier blijven is ook niks begonnen."

„Vooruit dan maar."

Blank ging voorop. Die kende den weg. Onbevreesd stapte hij het water in, dat hem weldra tot aan de kuiten kwam.

„Denk er om, als er wat gebeurt, gaan we met een paar groote stappen naar de boompjes. Daar heb je steun."

Langzaam ging het voorwaarts. Het was erger dan ze gedacht hadden. Het water zoog met geweld naar den binnenberm en trachtte hen mee te voeren. Weldra moesten ze het opgeven.

„Bij mekaar blijven, hoor. Hier dezen boom vastgrijpen. Ziezoo."

Daar stonden ze met den arm om den boom geslagen tot aan de heupen in het water.

Toen ze van den schrik bekomen waren en even uitgerust, moesten ze weer verder.

„Hier, kameraad, hou je vast met je rechterhand. Ik krijg je linker."

Langzaam, tastend met zijn voeten op den ongelijken grasbodem schoof Blank vooruit, zich steunend aan zijn makker, de beide armen zoo wijd mogelijk gestrekt. Het gelukte hem het volgende boompje te grijpen en

toen hij het goed te pakken had, riep hij: „Nou is 't jouw beurt, kameraad. Laat den boom los en zwaai om, net als de jongens op het schoolplein."

Zoo zwaaiende ging het op Monnikendam aan en ze dankten den hemel, toen ze eindelijk de straat hadden bereikt. Nog nooit hadden ze 't gevoeld zooals nu, hoeveel het wel waard is, heel gewoontjes te kunnen loopen langs een drogen weg. Ze zouden er niet voor in een auto willen zitten.

— — — — — — — — — — — — — —

Het leek wel of heel Monnikendam op de been was en zich bij de kerk had verzameld. Het doode stadje was veranderd in een bedrijvige marktplaats. De heele

Zarken, ja, zelfs een gedeelte van de Kerkstraat stond vol koeien, die wachtten op het sein, dat ze in de kerk zouden worden toegelaten.

Zoo had Blank het zich niet voorgesteld. Hij keek zijn oogen uit. Hij kon den toestand nog maar steeds niet overzien, niet begrijpen de vérstrekkende gevolgen van wat er gebeurd was.

Onze twee halfnatte wandelaars hadden weldra een kringetje om zich heen, medelijdenden, nieuwsgierigen, belangstellenden. Tot de laatsten behoorde de burgemeester, die overal aanwezig was.

„Dezen kant heen, mannen. Hier is gelegenheid om je natte plunje te verwisselen met droog goed. Zoo, ben jij het, Blank? Nou, je valt met je neus in 't vet."

„Ja, burgemeester. Ik had juist verlof. Weet u ook hoe het op den dijk is, bij mijn vrouw?"

„Ik zal e's hooren voor je.... Hé, Rietveld, kom e's even dezen kant uit. Hier is je zwager. Die wou je wat vragen."

Weg was de burgemeester.

Rietveld liep op Blank toe. Veel woorden werden er niet gesproken om elkaar te begroeten. Rietveld was stil, moe, afgemat, ongerust.

„Hoe is het met Jannek en met Klaas?" durfde Blank eindelijk vragen.

„Ik weet het niet," zuchtte Rietveld. „Ik weet het niet. Is me dat een toestand? Het loopt me door. 't Is soms, of ik geen hoofd heb om te denken. Gisteravond is Piet

er heen gegaan om ze te waarschuwen en ik heb nog geen gelegenheid gehad om naar mijn eigen jongen te vragen. Maar nu zullen we het weldra weten. Ik heb er iemand heengestuurd om hoogte te halen.... Maar trek nou ander goed aan. 't Is om een ziekte op te loopen. Kom maar mee. Hier kan je ongestoord je gang gaan. Zoek maar uit."

De twee halve drenkelingen verkleedden zich en stapten weldra de straat op, na zich verkwikt te hebben aan een sterk kop koffie en een paar flinke boterhammen.

Den Edammer werd aangeraden dadelijk zijn weg te vervolgen. Het was nu nog te doen. Van middag zou daar alles onder water staan. Bij Katwoude stroomde het er ook al met geweld in.

Die welgemeende raad werd opgevolgd en met tranen in de oogen nam Blank afscheid van zijn makker, met wien hij in zoo korten tijd zooveel had beleefd.

Daar kwam Rietveld aandraven, veranderd als een blad op een boom. Van vermoeidheid was geen sprake meer; veerkrachtig was zijn tred niettegenstaande zijn zware laarzen. Opgeruimd klonk zijn lach.

„Goed nieuws, Hein, goed nieuws, hoor!" riep hij. „En wie heb ik hier bij me, denk je?"

Klaas stormde op zijn vader toe en Piet kwam er warempel ook aan. Van onrust was geen sprake meer. Twee woorden als vraag en één als antwoord, werkten wonderen uit. Er is ook eigenlijk maar zoo weinig noodig om gelukkig te zijn.

Daar kwam Wouters ook aan. Den ganschen nacht was hij op straat geweest bij zijn beesten. Nu hadden ze een plaatsje in de kerk. En er was stroo om op te liggen, hooi om te eten.

Gezamenlijk zouden ze de vrouwen opzoeken.

Bij de Scholebrug moest Blank weer even rondkijken. En alweer kreeg hij die vreemde gewaarwording van niet begrijpen. Het Zonnepad onder water! En de huisjes in de Krim tot aan de ramen!.... En eventjes moest hij een kijkje nemen op het Binnendijk, waar de schuitjes tot aan de deuren voeren.

Rietveld was hem gevolgd.

„En daar zijn we nou gister pas komen wonen," mopperde die. En nou alweer op de vlucht. 't Is me wat moois!" Maar door het gemopper heen klonk vroolijkheid, want Piet was bij hem, gezond en wel.

„Vooruit, jongens," riep Wouters. „Als het zoo door gaat, komen we vandaag niet meer bij moeder de vrouw. Een beetje opschieten, hoor!"

Bij de sluis werd de peilschaal even opgenomen. Twee meter twintig boven A. P. Er stond dus nog een volle zee voor de gaten.

Op den dijk begon vader Blank den toestand te overzien. Zoover zijn oog reikte links en rechts, niets dan water. Overal zee.

Het huisje van Gerritje, vlak aan den binnenkant, zat er tot aan de dakgoot in en het oude vrouwtje zelf stond halverwege op de trap, die in den dijk uitgehouwen

was, te jammeren en te weeklagen. Maar Blank had geen tijd voor een babbeltje. Hij moest voort. Langs den dijk dreef van alles; hekken, vloerdeelen, kaaskoppen, mestkarren en kippenhokken. Maar ook daarvoor had hij geen oog. Zijn blik rustte steeds op het kleine huisje in de verte, zijn huisje. Dat er stukken uit den dijk waren geslagen, dat ie als spek doorgesneden scheen, hij merkte het wel, maar er al te veel notitie van nemen, dat kon hij niet. Dat zou later wel komen. Moeder ging voor alles.

Eindelijk hadden ze het schuitje bereikt. Instappen was het werk van een oogenblik en weldra waren ze bij de boerenplaats. Wouters werd er afgezet in zijn koeschuit, die bij den stal lag.

„En nou met een paar stevige slagen naar tante," zei Piet, die op de riemen zat.

Een ladder stond tegen het zolderluik. Daar werd op aangeroeid. Het luik werd opengegooid en vader stormde naar boven twee sporten tegelijk.... De jongens roeiden nog even door om een kijkje te nemen in de omgeving....

Het weerzien te beschrijven is onmogelijk...., O, het leven is toch zoo onbegrijpelijk. Er is zoo weinig noodig om gelukkig te zijn, vooral na zooveel ondervonden leed, vooral na een nacht van zoo 'n vreeselijke beproeving, als moeder had meegemaakt. Arm waren ze, en hun huisje stond tot de goot in het water; al het mooie, dat ze van de toekomst hadden gedroomd, was geknakt als een riethalm. Ze zaten op een ongeriefelijken zolder

te midden van kakelende kippen en snaterende eenden en toch, hoe heerlijk tevreden voelden ze zich, beseffend het groote geluk van elkander te hebben weergevonden.

Tranen van vreugde werden er geschreid, niettegenstaande de algemeene ellende. Gedankt werd er voor het groote geluk, dat zij ondervonden te midden van zooveel droefheid.

Voor het open zolderluik stonden ze en ze tuurden over het oneindige watervlak. Op den voorgrond zagen ze de jongens bezig om eenige kippen binnen te halen, die op een drijvende hooiklamp een schuilplaats hadden gezocht. Verderop stak het torentje van Zuiderwoude uit het water, droevig neerblikkend op het zoo zwaar geteisterde dorpje, dat nu zoo troosteloos alleen lag. En aan den anderen kant zagen ze de allesverwoestende zee door de dijkopeningen heen bulderen. Met een verval van een paar meter stortte het water nog maar steeds den polder in. Tot aan den horizon had de stroom een kanaal gespoeld in den slappen bodem en de stukken veengrond, sommige zoo groot als een huis, gaven de richting aan die het bruisende water had ingeslagen. Daar was het land weg, voor altijd.

Vlak langs hun huisje was het zeemonster naar binnen gesprongen. Eenige tientallen meters meer naar rechts en......

Ze keken elkander aan, spraken geen woord, maar uit het diepst van hun gemoed welde een dankgebed...

Ze wenkten de jongens, ze trokken het luik dicht en

zetten zich neer om te overleggen, wat er gebeuren moest.

Ook Klaas en Piet kregen stem in het kapittel. Op aanraden van Piet, die er al met vader over gesproken had, werd besloten het huisje te verlaten en met al hun hebben en houden naar Monnikendam te trekken. Wat ze konden meenemen ging mee, de rest zou in den loop van den dag wel gehaald worden.

Ook Wouters kon niet blijven. Gezamenlijk trokken ze den dijk weer langs naar het stadje.

In de verte bij Katwoude wapperde de zwarte noodvlag.

HOOFDSTUK VIII.

OP DE VLUCHT. HET WEESHUIS IS GEEN WEESHUIS MEER EN DE KERK VERANDERT IN EEN KOESTAL.
VAN EEN KORPORAAL, DIE EENSKLAPS KAP'TEIN WERD.
DE JONGENS VERRICHTEN VERDIENSTELIJK WERK
EN PIET RAAKT LEELIJK DEN TEL KWIJT.

Monnikendam was het doode stadje aan de Zuiderzee niet meer. Het leek wel of de bevolking den heelen dag op straat doorbracht. En wonder was het niet. Immers, de helft van de huizen was onbewoonbaar. Onmiddellijk langs de hoofdstraten had men geen last meer van het water, maar zoodra men zijwaarts afsloeg de straatjes en steegjes in, dan geboden de kabbelende golfjes een onverbiddelijk halt.

„Waar moeten wij nou heen?” vroeg vader Blank, die nu ook de bovenste helft van zijn soldatenpak verwisseld had met burgerkleeren.

„Daar heb je vader," riep Piet. „Die zal 't wel weten."

En werkelijk vader wist het.

„Kom maar met mij mee," zei Rietveld. „Niet naar huis, je weet, dat staat ook tot de ramen in de pekel, maar onze burgemeester heeft overal voor gezorgd. We gaan naar 't Weeshuis. Moeder is er al."

„Naar 't Weeshuis?" herhaalde tante Jannek. „Wie had zooiets ooit kunnen denken. Als kinderen, die alles hebben verloren."

Zij sloegen het steegje in, liepen het plein van de Koemarkt langs en belden weldra aan in het groote huis, waar ruimte was in overvloed.

„Daar zijn we moeder," grapte tante door al haar droefheid heen. „Zulke groote kinderen heb je nog nooit ter verzorging gekregen."

„Dat mag je wel zeggen, vrouw Blank. En dan opeens zooveel. Ik geloof, dat er vandaag al dertig zijn binnen gestapt. Den juisten tel ben ik kwijt geraakt, maar het komt er hier niet aan op een paar. Gelukkig, dat er niet veel weezen zijn. Alle slaapkamers kunnen we inrichten voor de vluchtelingen."

Ze vonden er een welkom onthaal en toen ze hun voorloopig logies eens hadden bekeken, trok het manvolk er weer op uit.

„Waarom zouden we in huis blijven suffen, nu er buiten zooveel handen noodig zijn om hulp te verleenen," zei Rietveld. „Trouwens, ik ben er niet op gehuurd om op visite te blijven, want er zal aan den dijk aardig

wat te doen wezen. Het wordt mijn tijd om eens een babbeltje met meneer den opzichter te maken. Die z'n hoofd zal ook omloopen."

„Zeg e's, zwager, als je soms een goed woordje voor me kunt doen," zei Blank. „Over veertien dagen kom ik voor goed thuis en bij Wouters op de boerderij zal er de eerste maanden vast ook niet bijster veel te doen wezen."

„En mijn baas," riep Klaas, „zal me ook wel kunnen missen als kiespijn."

„En ik ga liever ook niet meer naar school, als er op den dijk wat te doen valt," voegde Piet er bij. „Van les geven zal vooreerst wel niet veel komen."

„Daar gaat de opzichter," waarschuwde Blank. „En wie is die andere meneer?"

„Laat e's kijken; wel, dat is meneer Blankevoort, die altijd voor de dijken zorgt. Het zou me niemendal verwonderen, als die...."

„Den rommel weer in orde moest maken?"

„Precies."

„Nou, je praat wel eens met meneer over me, hè?"

„Ik beloof het je."

„Heidaar, Blank?"

'tWas de burgemeester, die riep.

„Jawel, meneer de burgemeester."

„Heb je niemendal te doen met je jongens?"

„Neen, burgemeester. Heeft u wat?"

„Ja. 't Is geknipt voor je. Wie zal den weg naar

Zuiderwou beter kennen dan jij? Achter de kerk liggen leege zandbakken. Ik zal je een man of tien meegeven. Zie, dat je wat koeien oppikt, die gevaar loopen."

„Goed, burgemeester."

„Wacht even. Wanneer is je verlof om?"

„Overmorgen, burgemeester."

„'k Zal zien, dat ik je hier houd. Je kunt bij ons op 't oogenblik nuttiger werk verrichten dan daar."

„Asjeblieft, burgemeester."

Wat was die Blank in zijn schik. Alle treurigheid was er meteen uit. 't Leek wel, of al het water in den looppas weer naar zee liep. 't Was, of de zon doorbrak en de lucht bij de minuut blauwde.

„We gaan dadelijk naar de schuiten, jongens. En aan 't werk. Nou ben ik warempel al kap'tein in plaats van korporaal. Een mensch kan toch gauw wat worden in de wereld."

De schuiten waren weldra bemand. Blank, die zijn uniform weer aangetrokken had (die zat warmer) nam plaats naast den kapitein van het motorbootje, dat de zandbakken zou trekken en langzaam zakte de reddingsbrigade den weg af naar Broek. Ze sloegen na eenigen tijd links af en op aanwijzing van Blank, die den weg op zijn duimpje kende, ging het landwaarts om te redden, wat te redden viel.

Te Zuiderwoude, had men gezegd, was de toestand verschrikkelijk. Veel erger dan in Monnikendam. Het dorpje was geheel van de bewoonde wereld afgezonderd.

De meeste menschen waren òf gevlucht naar elders, òf hadden een schuilplaats gezocht op hun zolders. Er was heel wat vee verdronken, maar gelukkig nog meer gered. In de kerk en in de kaasfabriek stonden de beesten opgehoopt. Afdoende hulp was meer dan noodig. Weldra zou er gebrek komen aan het hoognoodige: levensmiddelen voor de menschen, hooi en stroo voor het vee. En dan, wie kon zeggen, dat de ramp haar hoogtepunt al had bereikt. Zou het water niet nog hooger kunnen stijgen? Als de wind opstak rolden groote golven, witgekopt reeds als de baren der zee, tusschen de boerderijen door. Zouden deze het wassend getij kunnen trotseeren? Reeds nu dreef er overal wrakhout rond van schuurtjes en stalletjes, niet berekend om de kracht van wind en golven te doorstaan.

Blank stond naast den schipper zonder een woord te zeggen. Al zijn aandacht moest hij besteden aan den af te leggen weg. Steeds zocht zijn oog herkenningsteekens om in de vaart te blijven en meer dan eens was hij ten einde raad, wanneer hij niets boven het woelige nat zag uitsteken om zich te oriënteeren. Eindelijk waren ze

de kronkelende slooten door en bevonden ze zich op het Kerkee vlak voor den toren van Zuiderwoude.

Bij de brug stonden menschen, die met zakdoeken wuivend, hun toeschreeuwden, waar ze het best aan wal zouden kunnen komen. Het droef geloei van het hulpelooze vee klonk hun in de ooren en de mannen begrepen al heel gauw, dat hun reddingstocht niet tevergeefsch zou zijn.

Ze schoten aan wal en met bovenmenschelijke kracht gelukte het hun, veertig beesten in de schuiten te krijgen, en na de belofte gegeven te hebben zoo spoedig mogelijk terug te komen met levensmiddelen, namen ze den terugtocht aan. Zonder ongeval bereikten ze Monnikendam, waar de toestand er niet rooskleuriger op geworden was. Het buitenwater mocht langzaam wegzakken, binnen steeg het met geweld.

Het geredde vee kreeg een plaatsje in de kerk. Een troosteloos gezicht leverde het bedehuis op. Het heele middenschip, waar anders de eenvoudige stoeltjes, netjes gerijd in stille devotie den Zondag verbeidden, was leeggemaakt en belegd met stroo. De zerken, anders bestrooid met fijn wit zand, dat in keurige ribbeltjes door de zorgzame hand van de kosteres was uitgeveegd, waren nu bedekt met slierten hooi en onoogelijk vuil. De mooie antieke preekstoel, eenige jaren geleden aangekocht om overeenkomst te brengen tusschen gebouw en meubileering was overdekt met kleeden en gordijnen, terwijl de kosteres alle moeite deed om door waar-

schuwingen en vermaan de prachtige eikenhouten banken voor beschadiging te bewaren. Aan de gaskronen werden petroleumlampen opgehangen, opdat er dien nacht tenminste eenig licht in het groote gebouw zou wezen: de gasfabriek stond onder water, de vuren waren gedoofd en in de straten zou dus een Egyptische duisternis heerschen. Het aantal plagen was dus ook hier met één vermeerderd.

De rustige stilte van het bedehuis was veranderd in een druk, zenuwachtig geroezemoes. Het geschreeuw, het geweeklaag van de boeren, afgewisseld door het

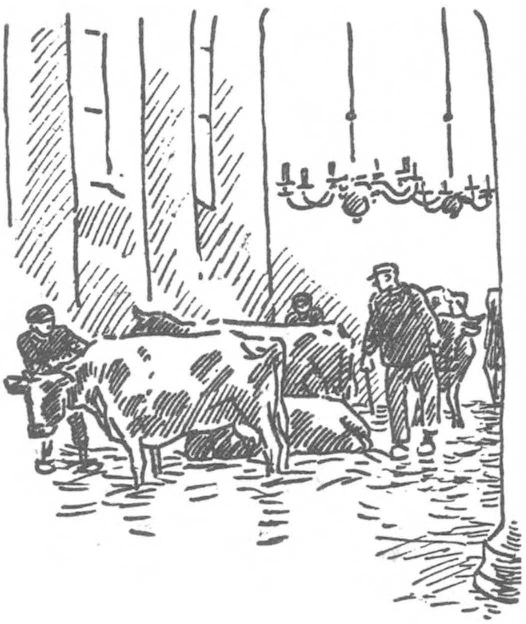

angstig geloei der beesten klonk zoo onheilspellend, dat men eerst een poosje in het Godshuis moest hebben vertoefd, om te gewennen aan de ruwe indrukken zoo tegenstrijdig met het gebouw.

Steeds weer werden er koeien binnengebracht. Boer Sluis, die op den Kloosterdijk woonde, had zoo lang mogelijk gewacht en kon het misschien nog wel een paar dagen uitgesteld hebben, maar het water, dat bij Katwoude den polder instroomde begon op te zetten en spoelde zoo hier en daar over den weg heen, de eenige gemeenschap, die Monnikendam nog met de buitenwereld had, afsluitend.

„Zoo, buur, kon het niet langer?"

'k Werd er bang voor, Blank. Ik moest er soms tot mijn knieën door. Maar alles is nou gered. Er was nog een kalfje van gisternacht. Dat heb ik boven gelaten. Het wordt een fleschkindje. Er reed me nog een auto voorbij naar Purmerend.... Of die ook haast had!"

Rietveld stapte de kerk binnen.

„Weer goed nieuws, zwager. Morgen beginnen we aan den dijk. De jongens ook. Die komen er in 't mandenwerk?"

„In 't mandenwerk?"

„Ja. Onder leiding van Van Duinen. Er moet voor ik weet niet hoeveel vlechtwerk geleverd worden. We zijn er voorloopig nog niet mee klaar."

„Hoe lang zou het wel duren, voor we van het water af zijn?"

„Maanden en maanden, werd er gemompeld."

„Jongen, jongen."

„Ja, 't is net een zware ziekte. Het komt te paard en het gaat te voet."

De jongens waren in de wolken, dat ze morgen aan 't werk moesten.

„Zullen we nog een uitstapje maken, vader, naar Zuiderwou?" vroeg Klaas.

„Neen, neen. Het wordt te laat. Zoo gauw het donker wordt, heb je daar op die groote plas niks meer te vertellen. We gaan naar huis. Om een uur of vier zou het eten klaar wezen."

— — — — — — — — — — — — — —

Tante Jannek had zich met de moeder van het Weeshuis en met de andere vrouwen flink geweerd dien middag. Steeds waren er weer nieuwe logés binnen gestapt; er was dus volop werk aan den winkel. Daar moest van alles en nog wat beredderd worden. Op de slaapzalen hadden ze gordijnen gespannen om de verschillende families tenminste een eigen slaapvertrek te geven. De bedden moesten worden opgemaakt en waschgerei werd aangedragen, opdat ieder zich een beetje zou kunnen verfrisschen. Er moest turf gehakt worden en het eten moest worden schoongemaakt en gekookt. Vandaag was het een makkelijk potje: erwtensoep. Maar de moeder had er de handen vol aan, want zulke reusachtige hoeveelheden had ze nog nooit gekookt. Ze was gewapend met lei en griffel om te berekenen hoeveel

erwten, hoeveel selderie, hoeveel zout en hoeveel „van den slager" er in moest. En ze was een beetje eerzuchtig ook. Ze zou voor niet nog zooveel willen, dat er iets op haar etenspotje te zeggen zou wezen. Gasten zijn gasten, die moesten het goed hebben.

Gelukkig was de keuken droog gebleven. Wat zou het moeten worden, als die er onder geraakt was? Toch was ze er niet heelemaal gerust op, want de sloot achter het huis begon al over te loopen en tegen etenstijd stonden de huizen aan den overkant er al leelijk in. De groote plaats werd hoe langer hoe kleiner. Gelukkig zat er nog al aardig wat helling in. Dat was je winner.

Om vier uur werden de tafels gedekt en weldra verspreidden de dampende borden een geurtje, dat je het water om de tanden deed loopen.

Vrouw Rietveld zou alle hoeken van het groote huis nasnuffelen om de gasten te roepen, toen de mannen en de jongens de deur instapten.

„Wacht maar moeder. Dat lever ik 'm gauwer," zei Piet.

Klaas hield de trapdeur open. Piet zette zijn hand voor z'n mond bij wijze van trompet en weldra klonk het net als in de kazerne, zoo natuurlijk, dat de knapste horenblazer er jaloersch op kon zijn:

Bij den kok in de keuken moet je zijn,
Bij den kok in de keuken!

Klaas, die wel vertrouwen stelde in het blazen van Piet, maar niet in de militair-muzikale kennis van de

gasten, schudde het hoofd, en ook een trompet van z'n hand makend, schreeuwde hij met een langen uithaal, zoodat het tot den korenzolder, misschien wel tot den rottenzolder doordrong: „Éééééé— teńńńńńń!

Er kwam beweging in het groote gebouw. De een na den ander stormde de trappen af en niet lang duurde het, of allen hadden een plaatsje gevonden in de eetzaal en lieten zich de erwtensoep kostelijk smaken. Het was er ingezellig en, was de aanleiding tot dit samenzijn niet zoo diep treurig geweest, men zou het een feestmaaltijd hebben genoemd. Het tafelgesprek had natuurlijk een droeven achtergrond: de watervloed, maar toch oók weer een hoopvol verschiet: de droogmaking.

„Als ze nu morgen in de gaten eens groote schepen vol zand lieten zinken," stelde er een voor, „zou dat niet helpen?"

„Geen steek man."

„En waarom niet?"

„Wel, je moet contact met den bodem hebben. Als je dat niet hebt, spoelt alles weer in een ommezientje weg," legde Rietveld uit. „Ik geloof, dat Waterland een goede keus gedaan heeft, dóór de heeren Blankevoort in het werk te betrekken. Wie zijn er beter met de dijken vertrouwd dan zij?"

„Ja, maar het zal zoo lang duren."

„Denk je dan dat het met jouw schepen gauwer zou gaan? Neen man. Wat gedaan moet worden, moet goed gedaan worden. Als het niet soliede is, geeft het geen steek. Denk er om, we zitten nog midden in de buiën. 't Is vandaag pas 14 Jaruari.

„Ik zeg het met je mee," kwam de vader, die vroeger ook in 't grondwerkersvak was geweest, tusschenbeide. De heeren Blankevoort en de opzichter zullen het wel klaar spelen. Maar over wat anders gesproken. Meneer Van Zalinge van de gasfabriek is van middag bij den burgemeester geweest met een heel ander voorstel. Die had een oud prentje gevonden in een van zijn boeken over den watervloed van 't jaar 1825. Daarop was een paard geteekend, dat almaar in de ronde liep, net als vroeger het paard op de scheepstimmerwerf, als er een botter op getrokken moest worden. En onder dat prentje stond: Zoo werd Monnikendam droog gemalen. „Monnikendam droog gemalen," dacht hij. „Hoe kan dat?" En eensklaps ging hem een licht op."

Rietveld knikte. „Ik geloof, dat ik het begrijp", zei hij. „Ja zeker. Het kan. De vesting, die om de stad loopt, is dan de dijk en de drie brugopeningen worden dicht-gegooid."

„Juist. Je bent er. Dat is nou precies het voorstel. Net zoo gemakkelijk als het ei van Columbus. De zandbestelling is al klaar. De vesting wordt opgehoogd en de stoomboot, (die zal nu het paard wezen, dat het water uitmaalt), is al afgehuurd.

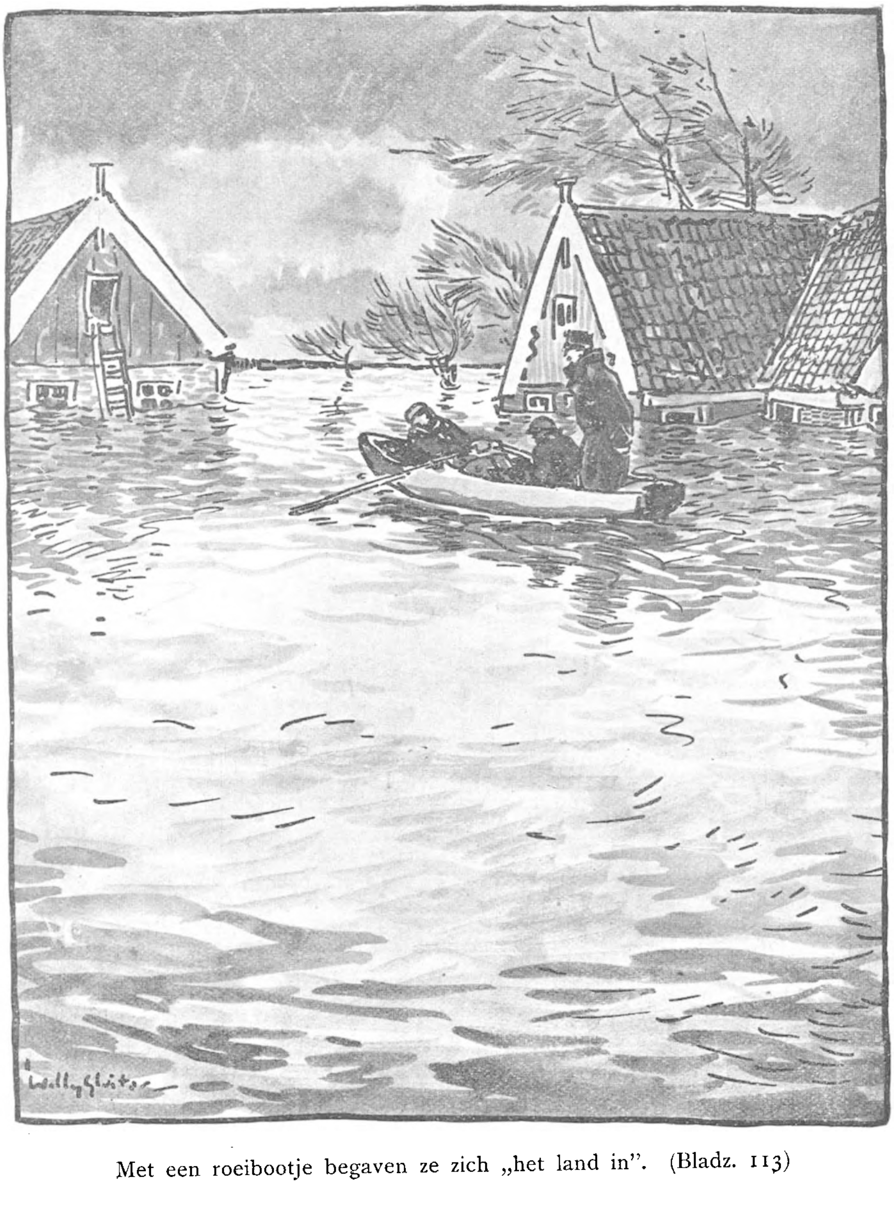

Met een roeibootje begaven ze zich „het land in”. (Bladz. 113)

„Nou, als dat lukt, dan zijn we hier gauw van het water af. Over een dag of veertien, denk ik.”

Zoo werd alles onder den maaltijd in orde gemaakt met een gemak en met een verstand, waarop de heeren aannemers trotsch zouden kunnen wezen.

Toen de inwendige mensch voldoende versterkt was, legden de vrouwen beslag op de jongens. Die konden wel een handje helpen bij het wasschen en opbergen van het eetgerei.

De mannen moesten nog even een kijkje nemen in de hoofdstraat en bij de sluis....

Daar was alles pikdonker. Het gebrek aan gas deed zich dubbel gevoelen, zoowel binnen- als buitenshuis. Zoo hier en daar werd er in de straten een lantaren geplaatst, maar een kaars maakt in „de eeuw der verlichting” al een zeer poveren indruk. De winkeliers zochten hun afgedankte petroleumlampen weer op, zoo ze die hadden bewaard, en waar ook die den dienst weigerden, stelde men zich tevreden met een kaars in de hals van een flesch gestoken.

Niettegenstaande dit ongerief keerde de kalmte weer terug in het stadje. Men begon het gevaar te overzien en — het buitenwater zakte langzaam maar zeker weg....

Den volgenden morgen begonnen de jongens nog niet aan hun dijkwerk. Ze voeren met vader Blank den omtrek af en snuffelden de boerderijen na om zoo noodig hulp te verleenen. Met een roeibootje, voorzien van levensmiddelen, begaven ze zich „het land in” naar

Overleek. Wat zat dat gehuchtje er diep onder en menig huisje, waar „de tand des tijds" al aan geknaagd had, toen het nog droog was, begon het te kwaad te krijgen nu het water er aan „knabbelde."

Ternauwernood uit de stad, werden de matrozen opgemerkt door een troep eenden en, zoodra de jongens een stukje brood buiten boord gooiden, konden ze de hongerige beesten niet meer van het schuitje afhouden.

Ze kregen nog meer gasten. Meeuwen en kraaien cirkelden krijschend rond en de musschen, die de zorgzame menschenhand niet meer voelden en haast geen korreltje konden vinden om hun honger te stillen, kwamen in het bootje zitten, toen ze bemerkten, dat er wat te bikken viel.

Onze twee jongens kregen het weldra zoo druk met hun gevleugelde vrienden, dat ze er door vader Blank aan herinnerd moesten worden, waarvoor ze eigenlijk op reis waren. Stevig grepen ze de riemen weer vast en over de groote golven, die door den opstekenden wind werden voortgezweept, ging het zoo snel mogelijk op Overleek aan. De meeste boerderijen waren al verlaten, maar in een klein, bouwvallig huisje, dat er tot halfweg de ramen inzat, zagen ze beweging.

Toen ze naderden, werd er door een gat in het dak met een rooden zakdoek gezwaaid en duidelijk hoorden de jongens kindergeschrei.

„Heidaar, is er geen luik?" schreeuwde Blank.

Een vrouw stak haar hoofd door het gat en schudde mistroostig van neen.

„We zullen je helpen, moeder. Heb je ook iets noodig?"

„Ja, nee," klonk het weifelend terug. „Maar we hebben hier niemendal."

„Dan moeten jullie eerst een stukje eten. Met z'n hoevelen ben je?"

„Grootvader, ik en twee kinderen."

„Mooi, dan is de boot groot genoeg. Jelui kunt er allemaal in. Pak aan. We zullen zien, waar we het best bij je kunnen komen."

Een flinke portie gesmeerde boterhammen en een kan met melk verdween door de opening.

„Kalm aan, hoor, en smakelijk eten. We nemen je zoo meteen mee."

Ze roeiden om het huisje heen en maakten het bootje in de luwte vast. Klaas greep de goot en toen vader hem een duwtje gaf, zat hij er weldra in. Hij maakte een paar pannen los, legde die naast zich neer en vroeg de zaag.

„Nou ben ik al timmerman ook," lachte hij. „Daar gaat ie, hoor. Stuk moet de boel."

De zaag knarste en het duurde geen vijf minuten, of het gat was zoo groot, dat er desnoods wel een koe doorheen kon.

„Ik ga naar binnen, vader."

„Goed."

Voorzichtig liet hij zich zakken. De heele familie zat

te smullen. De kleinen schreiden niet meer, maar den ouden man liepen de tranen langs de wangen.

„Wie had dat kunnen denken," mompelde hij. „Zes en tachtig jaar en dan nog te moeten vluchten. Uit mijn eigen huisje, dat ik zelf heb opgebouwd, waarop ik zoo trotsch was."

Moeder was ook inbedroefd, maar ze hield zich goed. Soms moest zij zich even omkeeren. Dan slikte ze een denkbeeldig brok door en veegde met den rug van de hand langs de oogen.

De kinderen begonnen te babbelen met Piet.

„Konijntjes dood.... ja. De zeug ook.... Die wou zwemmen.... En de stoelen en de tafel.... Alles nat."

En ze proestten van het lachen.

Moeder kon haar tranen niet bedwingen en Piet kreeg een gevoel in z'n maag, of hij in geen weken gegeten had.

„Grootva is stout.... Moet zoet wezen.... Niet huilen, ... We gaan naar de stad. Konijntjes koopen.... Kippen zijn ook stout.... Mogen niet zwemmen."

Buiten huilde de wind en blies door de gaten. De tocht streek over den zolder en deed de arme vluchtelingen rillen van de kou. Grootvader luisterde en zijn groote vraagoogen waren op Klaas gericht.

„Hoor, het begint weer," zuchtte hij. „Weg, alles weg." En de oude barstte uit in een jammerlijk geween.

„We moeten voort," zei Piet en zijn lippen trilden.

Een groote kist werd onder het gat gesleept. Moeder

stapte er op. Ze gaf de kinderen aan vader Blank en weldra zat ze in het schuitje. Voor grootvader was het een hard ding alles te verlaten, wat hij met zooveel geduld had verdiend en, hadden de jongens er niet met geweld op aangedrongen, dan zou hij gebleven zijn.

Vader Blank ging op de riemen en zonder ongelukken bereikten ze de stad.

„Alweer een gezin gered," juichte Piet. „Het zooveelste," want hij was, net als de moeder van het Weeshuis, leelijk den tel kwijt.

HOOFDSTUK IX.

WATERLAND IS VERANDERD IN ZEELAND. HOOG BEZOEK. VAN EEN ZANDSCHUIT, DIE HET LAND INTOLT. ER KOMEN WEL GEEN ZEE —, MAAR TOCH WATERROOVERS.

Den volgenden morgen was het een dag van lenteweelde. Het zonnetje scheen zoo heerlijk, als het in geen weken gedaan had en de kleine golfjes rimpelden het zeevlak, spelend met elkander als kinderen, die zich geen kwaad bewust zijn, zoo knusjes, dat men aan geen boosheid durfde denken. En toch waren de gevolgen van den stormnacht nog alom aanwezig.

Blank, die zich als een echte waterrot had doen kennen, had opdracht gekregen met de motorboot naar Amsterdam te gaan, om materiaal te halen, en de beide jongens, die nog geen vaste taak hadden, slenterden het stadje een beetje rond.

Toen ze boer Wouters tegenkwamen, gingen ze met hem mee naar de kerk. Daar kregen ze tenminste wat te doen. Overal boden ze de behulpzame hand. Ze dreven de beesten, die per schuit naar elders vervoerd zouden worden, de kerk uit, ruimden den rommel een beetje op en maakten plaats voor het vee, dat nog steeds aangevoerd werd. Ze sleepten stroo aan en hooi en, toen er wat orde kwam in den chaos, gaf Piet aan Klaasneef een wenk.

„Wat is er?"

„Zullen we een kijkje op den toren nemen?"

„Goed."

„Zie je die deur daar?"

„Jawel."

„Ongemerkt naar boven dan. Eerst jij, ik volg je."

Toen ze de donkere wenteltrap eenmaal te pakken hadden, ging het op een drafje naar boven. Bij den eersten omgang rustten ze even uit, toen klommen ze nog hooger.

Wat een prachtig gezicht hadden ze hier op het overstroomde gebied. Links slingerde de dijk als een smal weggetje tusschen het water door. Duidelijk konden ze de gaten zien, waar de zee was binnengedrongen. Het krioelde er van poppetjes, allen bezig met spa en kruiwagen om te helpen aan de voorbereidende maatregelen. Rechts keken ze op het stadje neer, een groot gedeelte bespoeld door het kabbelende water. Op de vesting was het ongewoon druk, net zooals het er vroeger moest

geweest zijn, wanneer de vijand werd verwacht. Langs den kruin werden palen ingeslagen, planken er tegen getimmerd en daartusschen zand gestort. Bij de drie brugopeningen had het werkvolk zich opgehoopt. Daar gingen de zandwagens over van de eene hand in de andere en steeds maar weer werd de inhoud in het water geplonst. De vestingwal zou opnieuw dienst doen, niet om een leger te keeren, maar om het water een: niet verder toe te roepen. Wanneer de afsluiting in orde was, kon het stadje leeggemalen worden.

Verder dwaalden hun blikken. Het eindelooze Waterland was Zeeland geworden. Vlak aan hun voeten zagen ze, wat eens de weg naar Broek was geweest. De boompjes stonden een grooten meter in het nat en de Monnikmeer, geheel gevuld, leverde een troosteloozen aanblik op. Daar staken de boomen alleen met de kruinen er boven uit, van de stammen was niets meer te zien en de boerderijen waren veranderd in roode pannenvlakken, die op het water schenen te drijven.

„Daar gaat vader met de motor," zei Klaas.

„Ja, maar wat komen daar leuke bootjes aan," en Piet wees heel in de verte. „Zie je ze? Er staan vlaggen op. Zullen we naar beneden gaan?"

„Vooruit dan maar."

Holder-de-bolder gleden ze de trappen af en toen ze op straat kwamen, merkten ze al heel gauw, dat er wat bijzonders te doen was. Naar de lijnkoekenfabriek te loopen en zich een goed plaatsje te veroveren was het werk van een oogenblik.

„Wat is er te doen?" werd er gevraagd.

„De Koningin komt, de Koningin komt!" klonk het fluisterend van mond tot mond.

Het was, of het geschreeuwd werd, het heele stadje door. In een ommezien zag het op de Zarken zwart van de menschen, allen in spanning, haastig en zenuwachtig, wachtend op het groote gebeuren.

De bootjes schoten aan wal en — daar stapte de Vorstin aan land. Een juichkreet steeg op uit de menigte, de mutsen vlogen omhoog, de halzen rekten zich om Haar te zien en Haar te begroeten, die door eigen aanschouwing deelneming wilde betuigen in de ramp Haar

onderdanen getroffen; die deelgenoot wilde worden van de beproeving, Haar kinderen opgelegd.

Vol eerbied staarden allen naar de Hooge Landsvrouwe en doodstil werd het, toen burgemeester Versteeg Haar tegemoet trad, Haar welkom heetend in zijn gemeente, die het zich een onuitsprekelijke eer rekende Haar te mogen ontvangen. „Allen," zoo sprak hij „verkeeren nog diep onder den treurigen indruk, dien de ramp in het stadje heeft teweeggebracht, maar ook allen zijn aangenaam verrast door de Hooge belangstelling thans ondervonden."

Als door twee rijen trouwe bewakers stapte de Koningin voort, plechtig groetend, naar links en naar rechts, gehuldigd zooals eenvoudige onderdanen hun Vorstin weten te eeren; maar, toen Ze zich zonder vertoon van vorstelijke waardigheid wendde tot dezen en tot dien, toen het diepe gevoel van belangstellende Vrouwe zich van haar meester maakte en haar woorden van troost op de lippen legde, zoo heerlijk van inhoud, daar ze voortkwamen uit het hart, toen ging de eerbied van de bevolking over in diepgevoelde liefde, toen spraken de oogen, en tranen vertolkten, wat er omging in de harten. Toen voelde ieder den band, die er bestond tusschen Vorstin en Volk, tusschen Moeder en Kinderen.

Voor ieder had Ze een waardeerend woord, alle uiterlijk vertoon was verdwenen, geen gang was Haar te moeilijk, geen pad te ongebaand en toen Ze het geteisterde stadje verliet en de boot opstapte, die Haar naar

elders zou brengen, toen begeleidde Haar uit dankbaarheid voor de belangstelling, die ze getoond had in het lot van Haar ongelukkig volk het schoone lied, dat ook vroeger de moedeloozen opbeurde uit de diepste neerslachtigheid, het lied, dat moed gaf in het grootste gevaar:

Wilhelmus van Nassouwe
  Ben ick van Duytschen bloet;
Den Vaderlant ghetrouwe
  Blijf ick tot in den doet.
Een prince van Oranjen
  Ben ick vrij onverveert;
Den Coninck van Hispanjen
  Heb ick altijd gheëert.

Piet had vlak naast Haar gestaan en hij had gezongen, zooals hij het nog nooit eerder gedaan had. De tweede stem nog wel en Ze had hem toegeknikt. Zeker. Ze had hem toegeknikt.

„Er mankeerde maar één ding aan," zei hij tegen Klaas en de goeie jongen was nog zoo onder den indruk, dat hij het spottend gezicht van zijn neef niet eens opmerkte.

„Ja" zei deze. „Je hebt gelijk, er mankeerde één ding aan: je harmonica."

„Zoo is 't," zei Piet. „Kom we gaan naar den dijk. Maar vergeten zal ik het nooit, al word ik honderd."

Het Wilhelmus fluitend liepen ze de straten door, waar

alles in feesttooi gestoken was, maar toen ze het Zuideind insloegen, stelde Klaas voor om eerst even naar huis te gaan. Hij had er honger van gekregen. Ze troffen in het groote gebouw maar één menschelijk wezen: de weesmoeder. De anderen waren op straat, allemaal, tot zelfs moeder Rietveld en tante Jannek, maar de boterhammen waren klaar en de jongens mochten beginnen.

Toen ze het eten binnen hadden, trokken ze op den dijk aan. Klaas wou zijn huisje wel weer eens zien en Piet hoopte op avonturen.

Wat was het er eenzaam en stil. Veel werd er nog niet uitgevoerd en van de bewegende poppetjes, die ze van den toren af hadden meenen te zien, bemerkten ze nu niemendal. Een paar grondwerkers waren er bezig om het werk voor te bereiden. Aan den binnenkant van den dijk hadden ze met eenige schragen en een paar planken een pad gemaakt en daarop reden anderen de leege en volle wagentjes af en aan. Van den berm werd de klei weggespit, van die echte vette stukken, een steek rechts, een steek links, een van voren en eindelijk de schop er onder

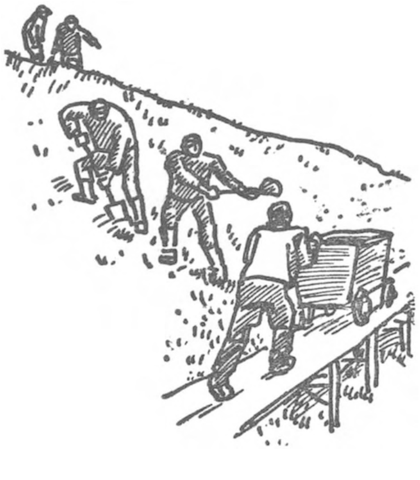

om de klont op te nemen en hem in den wagen te smijten. Geen gemakkelijk werkje, want de specie zoog aan den grond vast als een zuigleertje op een steen. En rusten, ho, maar! Voor de wagen vol was, kwam er al weer een leege aan. Het eene gedeelte van het werk moest precies in het andere grijpen. Den leegen neerzetten, den vollen oppakken, wegloopen over de plank, een pas of dertig. Dan den vollen afgeven in ruil voor een leegen. Zoo ging het steeds door. De vette specie van den binnenkant werd benut om een nooddam langs het gat te maken over het buitenland heen. Het zand werd met een kleilaag versterkt en schop voor schop werd de grond er tegen aangeplakt. Eerst als de hulpdammen stevig waren en de gaten geheel afgesloten, kon men met het leegmalen van den polder en het herstellen van den dijk beginnen.

„Daar loopt vader," zei Piet. „Kom we gaan hem tegemoet."

Hij was met meneer over het gat geweest en had van dezen gehoord, dat er een detachement soldaten zou komen om hulp te verleenen in Zuiderwoude. Dat was net wat voor onze leegloopers.

„We mogen zeker wel mee, hè, oom?" vroeg Klaas.

„Jelui moet maar e's kijken. Ik heb over soldaten niks te commandeeren," was het antwoord. „Zie je daar die twee leege zandbakken? Daar moet het mee gebeuren."

„Dan zullen wij maken, dat we er in komen," en weg vlogen ze.

Ze hadden weldra de Poelsluis bereikt en de zandbakken gevonden. Ze stapten er in en wachtten op de dingen, die komen zouden. Hun geduld werd niet zoo heel lang op de proef gesteld: in de verte bemerkten ze een motorboot, die zeker over zee van Amsterdam gekomen was en recht op hen aanhield. Toen het vaartuig dichterbij kwam, zagen ze de soldaten, waarvan oom had gesproken en spoedig werd hun een touw toegeworpen om de zandbakken op sleeptouw te nemen.

„'t Zal me benieuwen, wat er nou gebeurt," lachte Piet. „'t Is warempel of we er bijhooren."

„Nou, dat doen we toch," hield Klaas zich groot. „Ze zullen ons toch niet voor vluchtelingen aanzien."

„Stel je voor, dat ze ons in triomf naar Amsterdam sleepen. Ja, ja, soldaten kunnen soms zoo raar doen."

„Er is toch een onderofficier bij. En dan die meneer in politiek. Dat is zeker de aanvoerder."

„Ik geloof het ook. Stil, hij zegt wat."

De schuiten werden nog dichter bij de boot gehaald en verscheidene soldaten sprongen er op over. Nadat ze de noodige vaarboomen hadden gekregen, werd nog even opgestoomd. Toen gingen de touwen los. Och, och, wat tolde die bak raar in den stroom rond. Van varen kwam niemendal en je had druk werk om je zelf steeds naar voren te keeren. Klaas gaf z'n oogen goed den kost en met een glimlach op zijn gezicht zag hij het hulpeloos gedoe van „de koekebakkers" aan, die net stonden te schipperen, of ze nog nooit een vaarboom

in de handen hadden gehad. Ze schenen van zandbakken en van stroomend water net zooveel verstand te hebben als een kat van kousenbreien.

Weldra begon het gevaarlijk te worden. De zandbak werd rondgetold naar een vooruitstekenden punt van den dijk en Klaas achtte het oogenblik gekomen om als kapitein op te treden. Hij zette zich in postuur en met een stem, als had hij jaren het commando gevoerd op een „Oostinjevaarder" riep hij: „De boomen binnen en allemaal zitten! Denk om de schok!"

Eventjes keken de landstormers vreemd op, maar toch deden ze, wat „de kleine korporaal" hun gebood. Ze zetten zich op den bodem van de schuit neer en grepen zich vast aan de kromhouten. Juist op tijd. Met een geweldigen smak liep het vaartuig tegen den dijk aan en, was de glooiïng van steen geweest, de zandbak zou het niet naverteld hebben. Nu liep ze dood in de modder. Ze zwenkte, kwam weer in den stroom en schoot als een zwaluw het gat door.

Een luid hoera verkondigde de behaalde overwinning en dit scheen het sein te wezen om de andere schuit los te laten. Die was gelukkiger dan de eerste. Heel precies kroop die door het gat heen, maar even daarna waren beide vaartuigen door den sterken stroom uit het kanaal gedreven en zaten ze tusschen de zwarte eilandjes zoo stevig vast, dat er geen loskomen mogelijk scheen. Even werd er gerust en beraadslaagd, ook even rondgekeken om het landschap op te nemen.

De landstormers wisten niet, wat ze zagen; kwamen geheel onder den indruk. Een eindelooze watervlakte lag voor hen. Dichtbij groote zwarte brokken, weggescheurd van den dijk of losgezogen uit den veenbodem. Verderop, soms alleen met het dak boven het grauwe water uitstekend, verlaten boerderijen. Nog verder het torentje van Zuiderwoude en geheel en al op den achtergrond bijna onzichtbaar door de donkere regenluchten, die weer een eind hadden gemaakt aan de lenteweelde, het dorpje Broek. Het eenige land, dat ze nog zagen was de dijk. Ze keken tegen den binnenkant op, die er vreeselijk gehavend uitzag. Daaraan konden ze zien hoe de doorbraak had plaats gehad. De groote golven, door den geweldigen orkaan over den kruin heengesmeten, hadden de binnenglooiïng doen wegzakken, loodrecht soms, alsof een reusachtig mes er groote stukken van had weggesneden. Als een onbegaanbaar bergpad daalde de dijk nu naar den polder af en in de gaten staken groote kleigevaarten, grillig van vorm, als reusachtige fjorden-rotsen boven de draaikolken uit, zoo steil, dat ze met geen mogelijkheid te beklimmen zouden zijn. Door een van die gaten kwam Monnikendam met zijn eeuwenouden toren voor den dag, precies als een Zwitschersch dorpje in det dal.

„Komaan, jongens, we moeten voort!" klonk eensklaps de stem van den sergeant. „We zijn hier niet gekomen om onzen tijd te versuffen. Aanpakken en naar het dorp."

De vaarboomen werden ter hand genomen en het schipperen begon weer. Een gemakkelijk werkje was het niet. Nu eens zaten ze vast tusschen de eilandjes, dan weer dreven ze hulpeloos rond in het diepe kanaal.

Klaas moest er zich weer mee bemoeien.

„Sergeant, als we om die boerderij heen zijn, dan weet ik een prachtige sloot om op het torentje aan te varen," zei hij.

„Een sloot, jongen? 't Is hier niet anders dan sloot. Maar je zult je zin hebben. Vooruit mannen, nog eens geprobeerd, om die boerderij heen."

Ieder deed zijn best, maar — ze schoten geen steek op.

„Als de motor ons er heen sleepte, dan waren we gauw klaar," opperde Klaas.

„Zou dat kunnen?"

„'t Is te probeeren."

Er werd om de motor geroepen, maar het antwoord was niet erg bemoedigend. Ook van dien kant werd om hulp geschreeuwd. Een van de twee vletten, die meegenomen waren, ging op verkenning uit. Met veel moeite werd ze door het gat geroeid en toen ze de boot had bereikt, kon ze niet anders, dan constateeren, dat de motor tot werkeloosheid gedoemd op droog zat. De wind, die weer begon op te steken, deed de golven hoog oprollen en een zware slagzij deed angstige vermoedens van kantelen ontstaan.

Toen het donker begon te worden, verliet het scheepsvolk de motor en in optocht ging het naar Monnikendam,

nadat de zandbakken met heel veel moeite naar buiten waren gebracht. Om de woeste golven te keeren werden ze als remming tegen de boot vastgemeerd.

De koeien, die nog gered waren, werden langs den dijk voortgedreven en kwamen loeiend van kou en van honger het donkere stadje binnen. Ze werden naar de kerk geleid, waar ze een plaatsje vonden bij het koorhek en voedsel in overvloed om een beetje op verhaal te komen.

Klaas en Piet hadden een vreemde ontdekking gedaan. Toen ze met een van de vletten een bezoek brachten aan het kleine huisje en aan de groote boerderij, merkten ze, dat er ongenoode gasten aan 't werk waren geweest. Of er wat vermist was, durfden ze niet zeggen, maar de boel lag zoo vreemd door elkaar gegooid, dat ze dadelijk aan dieven dachten. Ze vonden het meer dan noodig boer Wouters en vader Blank te waarschuwen en, indien het mocht blijken, dat er dieventuig rond zwierf, dan zouden ze loeren, net zoo lang, tot ze de schuldigen hadden gevonden. Ja, dat zouden ze.

HOOFDSTUK X.

VAN SIMPELE WOORDEN, DIE EEN DIEPE BETEEKENIS KRIJGEN. VADER BLANK VERHAALT VAN ZIJN DAGELIJKSCHE TOCHTEN EN DE JONGENS MOGEN MEE NAAR DE GROOTE STAD.

De week van 16 tot 23 Januari was er een, die wel voor twee kon tellen. Monnikendam, het doode stadje aan de Zuiderzee, was veranderd in een bedrijvig eiland, waar gewerkt werd van den vroegen morgen tot den laten avond.

„Hè, hè," zuchtte de burgemeester, toen hij dien Zaterdagmiddag het stadhuis verliet, en van alle gesprekken, die week gehouden, ratelden nog kleine stukjes in zijn hoofd na. Hij strekte zijn vingers, die haast krom stonden van 't schrijven.

„Hè, hè! Dat's werken geweest. Nu de stad nog eens even rond, voor zoover die tenminste begaanbaar is

en den toestand nog e's opgenomen. Dat's een week geweest om het te leeren. Schrijven en praten en praten en schrijven, en het allerergste: de vluchtelingen een plaatsje bezorgen, waar ze kunnen eten en wonen. Zeker, het is een moeilijk werk je huis uit te loopen, als het water er in komt; en nog moeilijker is het de menschen, die niet willen er met geweld uit te halen; maar het allermoeilijkst is het toch maar te zorgen, dat ieder weer een nieuwe schuilplaats krijgt en het allernoodigste om van te leven.... Maar we winnen, we gaan vooruit."

„Hè, hè!" zuchtte de opzichter van den polder, toen hij zijn kantoor uitstapte en een rustig plekje in de huiskamer gevonden had. „Zoo kan geen mensch het volhouden. Dat is den heelen dag rekenen en teekenen. Dat is redeneeren over dit en over dat. Dezen te woord staan en dien. Mijn hoofd loopt er van om. En dan nog te moeten hooren, dat er niets gedaan wordt, dat het werk niet opschiet. Zoo'n dijk is toch geen gebroken ruit, waar je maar even een papiertje tegen aan kan plakken."

„Hè, hè!" zuchtte ook de aannemer van het groote werk. „De heele dag, de heele week hangt van maatregelen nemen aan elkaar. Dat is zorgen voor dit en zorgen voor dat. Eerst de plannen maken, dan het materiaal laten komen, dan de menschen en eindelijk het werk besturen en ten slotte sta je elk oogenblik voor de onzekerheid of morgen niet meer vernield is dan je vandaag hersteld hebt. Die spanning is goed om

een mensch totaal suf te maken. Elk oogenblik heeft genoeg voor zich zelf, maar het eischt daarenboven nog de voorzorgsmaatregelen voor het volgende."

„Hè, hè!" zuchtten ook de arbeiders, toen ze dien Zaterdag een beetje vroeger eindigden dan gewoonlijk, en het was of het heele stadje meezuchtte. Het gereedschap werd geborgen en ze zagen met trots neer op het werk, dat ze tot stand gebracht hadden. De eerste dijkbres was dicht. Gelapt als een schoen hadden ze het gat. Er lag een hulpdijkje omheen, dat geen druppel meer doorliet. En bij het tweede gat kon de gewone vloed ook geen kwaad meer doen en het vierde was ook op een oor na gevild. Het buitendijksch land had hun de plek aangegeven, waar ze konden beginnen. Als het weer nog een paar dagen goed bleef, als de dijkjes nog een beetje versterkt werden, dan.... Jammer, dat er voor het derde groote gat ook niet een klein stukje strand was overgebleven. Daar was het leelijk in de war. Daar werd het tobben en ploeteren om vasten grond te krijgen. Het water stroomde er nog met geweld uit en in, soms met een kleinen meter verval. En bij Katwou was het ook nog lang niet pluis. Maar ze zouden het winnen, dat stond vast. Als het spoorlijntje klaar was, als de puffende zandtreinen over den dijk konden rollen met zand en steenen, dan....

Vader Rietveld was ook blij, dat het Zaterdagavond was. Ook hij keek tevreden terug op het werk, dat deze week was verricht. De vesting, die om de stad

heenliep, was voldoende opgehoogd. De brugopeningen waren dichtgegooid en Maandag zou de machine beginnen te pompen om het stadje, dat nu een polder in een polder geworden was, droog te malen.

Hij stapte met een fijne sigaar den scheerwinkel uit, wreef zich eens over wangen en kin en zette koers naar het Weeshuis. Links van de hoofdstraat, buiten den dijk was alles droog, maar aan den binnenkant, waar zijn pas-betrokken woninkje stond, was alles nog water. Toch lachte hij en mompelde in zichzelf: „Wacht maar, we zullen den volgenden Zaterdag weer eens kijken. Ieder krijgt zijn beurt. Het zou me niemendal verwonderen als moeder haar boeltje dan weer in orde kon maken."

Precies op tijd kwam hij thuis. Allen hadden reeds plaats genomen om de avondboterham te eten. De twee lange tafels waren haast te klein. De gewoonte van het huis getrouw zaten de mannen aan de eene, de vrouwen aan de andere. De vader en de moeder hadden plaats genomen aan het hoofd van elke tafel. De vader gaf een wenk; de gesprekken verstomden en een der jongens stond op. Allen vouwden de handen en sloten de oogen. „Onze Vader...." klonk het door de stilte van de zaal.

Wat een gedachten schoten bij deze woorden door de hoofden van oud en jong. Gezamenlijk zaten ze bijeen in een vreemd huis. Verdreven uit eigen woning. Misschien hadden ze elkander wel eens gezien vóór de groote ramp, maar kennen deden ze elkaar niet. Nu, door het vreeselijk gebeuren, waren ze als kinderen

van één gezin bijeen gebracht. Het „Onze Vader" klonk hun zoo heel anders in de ooren dan vroeger.

„Uw wil geschiede...." en de ouden van dagen knikten berustend met het hoofd. Veel hadden ze verloren. Schreiend en weeklagend waren ze weggevlucht, alles achterlatend, wat hun zoo dierbaar was geworden. Nu stegen hun gedachten omhoog en onhoorbaar lispelden ze mee: „Uw wil geschiede...."

„Geef ons heden ons dagelijksch brood...." en bij sommigen kwamen tranen te voorschijn. Hoe vaak hadden ze het ook gebeden, gedachteloos. Als een van buiten geleerd lesje hadden ze het opgedreund, precies zooals ze het nu hoorden opzeggen. Maar het scheen wel, dat de woorden onder deze omstandigheden een andere, een hoogere beteekenis kregen. Hier in dit groote huis, waar ze gastvrij waren ontvangen, waar ze liefderijk

werden verzorgd, drongen die eenvoudige klanken dieper tot hen door. De vraag kreeg de beteekenis van een dankgebed en ieder werd gestemd tot dankbaarheid. En toen het „Amen" klonk, keken ze elkander aan, zwijgend, nog verzonken in eigen gedachten.

Even wachtte de vader. Toen was een enkel woord voldoende om allen weer weg te trekken uit de heilige omgeving, waarin ze even hadden vertoefd.

„Nu maar flink toegetast en geprobeerd of het smaakt. Er is van alles in overvloed", klonk het.

Aan die uitnoodiging kon niemand weerstand bieden en het gebod om te zwijgen aan tafel werd, voor de grooteren althans, opgeheven.

Vader Blank, die weer naar Amsterdam was geweest, had al spoedig het woord en begon te vertellen van wat hij gehoord en gezien had op zijn eenzame tochten over de groote zee, die alles had overplast.

„Last van dieven," zoo begon hij, „zullen we niet meer hebben. 't Was ook meer dan erg. Stel je voor. Zelf hals over kop vluchten en, als je dan in je huisje terugkomt, zien dat er anderen geweest zijn om je boeltje weg te halen. Neen, neen, dat is uit. 't Krioelt nu op het water van soldaten. In kleine bootjes, waaraan een motortje is vastgemaakt, doorkruisen ze het heele ondergeloopen gebied. Er is geen plekje, waar ze met die kleine dingen niet kunnen komen. Zien ze wat verdachts, dadelijk schieten ze er op af en ieder, die geen pas heeft, wordt ingerekend."

„Een pas?” vroeg Rietveld.

„Ja, zeker. Kijk e’s, dat dingetje hebben ze mij in m’n handen gestopt. De meeste soldaten kennen me al, maar soms word ik nog even aangeklampt en moet ik het ding laten zien. ’t Is net oorlogstijd.... Ja, ja, oorlogstijd en ’t is overal even treurig, al wordt er niet geschoten.... Arm Waterland, arme menschen! Alles zijn ze kwijt.... In Ransdorp moet nog heel wat vee staan. In Schellingwou is gister de school onder geloopen, waar de soldaten ondergebracht waren. Nu hebben ze hun bivouac in de kerk opgeslagen. Tusschen de banken op stroo brengen ze den nacht door en overdag zitten ze in hun rusttijd om de gloeiende potkachel, hun verkleumde ledematen te warmen.

Holysloot is geheel verlaten. De laatste bewoner is vandaag met geweld weggehaald. De ouwe stakker was naar den zolder gevlucht. Ziek naar lichaam en geest zat hij daar, starend met doffen blik over het eindelooze watervlak. Met een langen haak hield hij zijn doode koe vast, die tegen het zolderraam aandreef. Dat was alles, wat het water hem gelaten had. Zijn huisje kraakte en dreigde ineen te storten, maar voor niet nog zooveel wilde hij het verlaten. De soldaten, die hem kwamen weghalen, kregen de tranen in de oogen. Ze klemden de tanden op elkaar om zich goed te houden. Als een razende ging de oude man te keer en ten slotte moesten ze hem met stoel en al in de schuit trekken. Nu ligt hij te Amsterdam in het ziekenhuis, de stakker.

Langs de vaart tusschen Broek en Schouw schieten je oogen vol. De huizen beginnen te waggelen en storten in, alsof ze door granaten zijn getroffen. 't Is een treurige boel. Hoe dat alles weer in orde moet komen en hoe lang het nog moet duren?.... Ik weet het niet."

De toehoorders zijn onder den indruk gekomen van al het droevige, dat ze hooren. Een paar oudjes, die gevlucht zijn uit hun huisje, dat een kwartier buiten de stad staat, vragen belangstellend naar bijzonderheden en Blank stelt ze zooveel mogelijk gerust. Maar ze verzekeren, dat ze het weer kunnen betrekken, als het water weg is, dat durft hij niet."

„Weet je, wat ik zoo verkeerd vind," zegt er een, „ze maken veel te veel omslag. Nou gaan ze daar warempel hun tijd verknoeien met een spoorlijn aan te leggen. Waarom gooien ze die gaten niet dicht, kort en goed?"

Rietveld lacht.

„Tuut, tuut, tuut," sust hij. „Ga nou toch niet zoo te keer. Zoo denken en zeggen nou alle menschen, die er geen verstand van hebben. Weet je, wat de baas van middag zei? Als de gaten over tien weken dicht zijn, mogen we van geluk spreken en als Waterland op 1 Juni droog is, kunnen we tevreden zijn."

Allen kijken den spreker aan. Zoo iets kunnen ze niet gelooven. Dat kan niet anders dan pure overdrijving wezen.

De maaltijd is ondertusschen afgeloopen. Het dankgebed wordt uitgesproken; de vrouwen ruimen de tafels

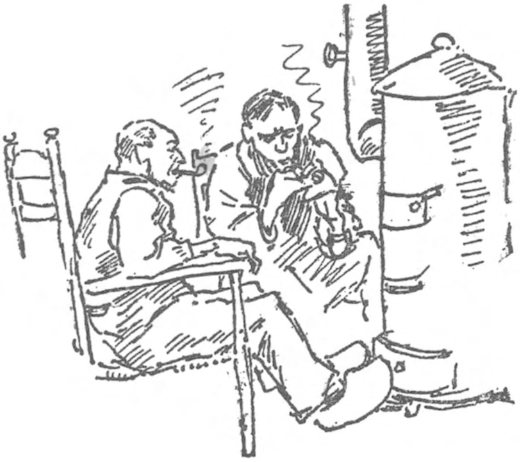

af en de mannen zetten zich om de kachel, een pijpje stoppend. Daar wordt het gesprek voortgezet.

„Ga nou zelf maar e's na," vervolgt Rietveld. „Als het een karweitje was van een paar weken, zou men hier in het stadje niet zoo hard gewerkt hebben aan de vesting. En denk jelui dat zoo iets geen geld kost?"

„Hoe staat het er mee?" vraagt Blank. Ik merk er niet veel van. Ik zit den heelen dag op het water. Zijn de openingen al dicht?"

„Het werk is klaar, man. Maandag beginnen we te malen. Ik heb moeder pas al voorspeld, dat we met een groote week weer in ons huisje zitten, als er tenminste geen nieuwe ongelukken gebeuren," verzekert Rietveld.

De jongens hebben met open mond geluisterd, maar zoodra het gesprek verflauwt, beginnen ze met de oogen te knippen.

„Die worden slaperig," zegt de vader. „Nou daar is het bed goed voor. Als ik jullie was, zocht ik m'n „mandje" maar op."

„En dan vroeg ik," valt Rietveld in, „of ik morgen mee mocht naar Amsterdam."

„Mee naar Amsterdam?" schrikt Piet. „Met oom? Mag dat?"

Blank trekt een bedenkelijk gezicht, maar als beide jongens op hem losstormen en hem eens vragend aankijken, zegt hij: „Nou, vooruit dan maar. Ik zal jelui er morgen wel uit halen. Dat's vroeg op, hoor."

Als dollen springen ze de zaal door en zonder de menschen „wel te rusten" te wenschen stormen ze de trap op.

— — — — — — — — — — — — — —

Den volgenden morgen om zeven uur werden de jongens door vader Blank aan 't oor getrokken. 't Was nog donker, maar ze waren er oogenblikkelijk uit. Vlug in de kleeren, zonder leven naar beneden, het hoofd in het koude water en eventjes een paar boterhammen naar binnen gewerkt. Een flinke zak met mondvoorraad ging mee en bijna onhoorbaar stapten ze de deur uit. Piet sloeg als naar gewoonte rechts af om naar de boot te gaan.

„Waar ga je heen, vent? vroeg oom. „Wou je zoo vroeg al pootjes baden?"

„'t Is waar ook", lachte Piet. „De rechte lijn is tegenwoordig de kortste weg niet meer. Dat water, dåt water!"

Langs de Koemarkt moesten ze eerst naar het Zuideind en toen in een groote boog naar de lijnkoekenfabriek.

Ze kwamen goed en wel aan boord en toen oom alles nagekeken had, werd de machine in werking gesteld en schoven ze met een lange sleep schuiten achter zich de stad uit.

Het was prachtig weer. Het zonnetje kwam even boven den dijk uit en schoot haar stralen over de groote plas.

Piet en Klaas stonden bij het stuurrad en namen met verwonderd vragende oogen de omgeving goed op. Alles leek hun zoo vreemd, zoo somber, bijna angstaanjagend. De brug stond open gedraaid, dag en nacht. Ze had haar beteekenis geheel verloren, want een weg om te loopen bestond er niet meer. Het Katholieke kerkhof rechts van de vaart bood een treurigen aanblik op. Gedeeltelijk was het hek weggeslagen en de golven klotsten tegen de zerken aan, het zand wegspoelend, de lijken zelfs niet ontziend. De houten kruisen hingen scheef, tegen de kapel spoelde allerlei wrakhout en het groote kruisbeeld stak somber boven de woestenij uit.

De Monnikmeer was geheel door het water hernomen. De boompjes langs den middenweg staken als ontbladerde bouquetten slechts met de takken boven het water uit en vader Blank vertelde, dat, als het water lang bleef staan, dit de dood voor de boompjes zou wezen.

Volle kracht stoomden ze verder, de boompjes langs de trekvaart rechts, de telephoonpalen langs de trambaan links. Verdere herkenningsteekens waren er niet, want van de vaart zelf was niets te zien en iemand, die

niet uitstekend bekend was met den weg, moest onvermijdelijk ongelukken en averij oploopen.

Achter hen lag het stadje geheel in de boomen. Boven alles uit stak de toren als een onverwinbare reus. Links zagen de jongens, afstekend tegen de heldere morgenlucht, de groote dijkopeningen en na een minuut of tien varen bereikten ze het dorpje Broek. Dat was er vreeselijk aan toe. De huisjes langs den weg waren allen verlaten. Tot aan de goten in het water stonden ze. Hier en daar wapperde aan een stok gebonden een roode zakdoek, die nu nog de angst en den nood vertolkte, waarin de bewoners hadden verkeerd, toen de zee hen overviel.

De straat, die het dorpje doorsneed, was weder begaanbaar. Palen van een paar meter lengte waren in den grond geslagen en verbonden door dwarsbalkjes. Daarop was een plankenpad gemaakt. Zoo werd de gemeenschap in het dorp onderhouden. Zoo konden de bewoners de boot bereiken, die elken dag naar de groote stad voer.

Voorbij Broek langs den weg naar Schouw kregen de jongens het zoowaar te kwaad. Daar was de ellende het grootst. Een heele boerenplaats was door de woeste golven uit elkander geslagen, opgenomen en meegesleurd. Heel in de verte lag het geraamte.

Verder stoomde de boot.

Wat een verwoesting! Wat een ellende!

Van sommige huisjes waren groote muurbrokken totaal weggeslagen en hing het dak, gedeeltelijk afgeknapt, als aan scharnieren loodrecht naar beneden. Boomstammen dreven in de vaart rond; vloerdeelen en balken stapelden zich als wrakhout op tegen heggen en schuttingen, die nog slechts met het bovenste gedeelte boven het water uitstaken. Zoo hier en daar bemerkten ze dood vee, dat de stallen uitgedreven, op den grooten plas rondzwalkte, de harige ruggen als eilandjes boven het water uitstekend. Dat vonden de jongens een griezelig gezicht.

Bij de boerenplaatsen, die nog vrij goed stonden, zagen ze zoo hier en daar teekenen van leven. Op de afgebrokkelde en half weggespoelde hooiklampen, op de daken, in de heesters en in de boomen zaten kippen en eenden, de koppen in de veeren. De laatste konden in het water nog wel iets vinden om hun honger te stillen en zagen er vrij monter uit, maar de eerste schenen zich voor te bereiden op den langzamen hongerdood.

Verder gleed de boot. Hier stond een woninkje, de

ramen verbrijzeld. Stoelen, tafel en kast dreven er in rond, de lamp hing nog aan den zolder en schommelde met de windrukken heen en weer. Daar een huisje nog geheel ongedeerd. De gordijntjes voor de vensters, de bloemen in het hekje, de krant opengevouwen op de tafel, de koffiekan op het lichtje. De menschen ontbraken. Die hadden eensklaps, zonder orde op de zaken te kunnen stellen, hun huisje moeten verlaten.

Ginds voer een bootje. Het hield recht op de groote boerderij aan. Zeker wilde de eigenaar een kijkje nemen in zijn verlaten hoeve.

Nog verder was men bezig met breekijzers een gat in het dak te maken om te redden, wat er nog te redden was, huisraad, beddegoed en voer voor de beesten. De poes, die op de hooischelf was gevlucht, miauwde klagend om hulp roepend.

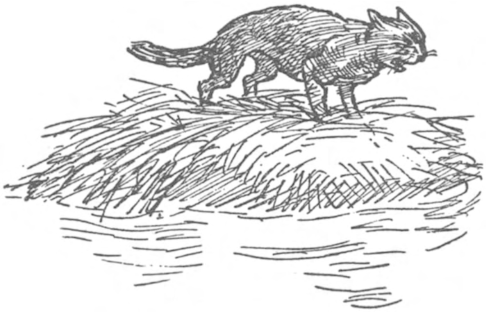

Heele troepen eenden kwamen, zoodra de boot naderde, aanzwemmen en kraaien en meeuwen schoten snel toe op het brood, dat de jongens in het water strooiden.

In de verte maakten de torens van de groote stad zich los uit rook en damp en op het water kwam drukte en beweging. Tal van motorbootjes puften hen voorbij

met nieuwsgierigen en belangstellenden, die zich een pas hadden weten aan te schaffen. Grootere booten, die de gemeenschap onderhielden met de dorpen uit het overstroomde gebied, voeren langzaam langs hen heen, zoekend de geul, die onkenbaar geworden was. Aan de kanten van het Kanaal was men al bezig latten in den grond te slaan, als bakens in de ondiepe zee.

Eindelijk hadden onze schippers het Tolhuis bereikt. Daar lagen de schuiten al klaar, beladen met materiaal: karren, kruiwagens, schoppen, rails, dwarsliggers, onderdeelen van machines enz.

Vader Blank kon dus dadelijk terug.

De jongens brachten het grootste gedeelte van den terugtocht in de machinekamer door. Ze hadden hier weer wat anders te bekijken. Piet mocht de harmonika van den machinist probeeren. Het was een mooie en onze muzikant deed dapper z'n best. Maar alle stukjes schenen vandaag in mineur te staan. De sombere boottocht had zoo'n indruk gemaakt, dat de harmonika niet anders kon dan weeklagen.

Klaas, die de zaken een beetje anders inzag, was dus blij, toen hij om een uur of drie de straten van Monnikendam weer te pakken had en al het leed van zich af kon schudden.

HOOFDSTUK XI.

DE VROUWEN GAAN UIT WANDELEN. HET EIGENLIJKE WERK BEGINT. ÉÉN MANDENMAKER, TWEE MANDENMAKERS, VEEL MANDENMAKERS. HET EERSTE ZINKSTUK VERDWIJNT IN DE DIEPTE.

De volgende dagen keerde de vreugde in het kleine stadje terug. De Monnikendammers herleefden. De gezichten, die al zoo lang in een ernstigen plooi hadden gestaan, ontspanden zich. De oogen begonnen weer te glunderen en het gesprek van den dag was het zakken van het water. Men wees het elkander aan. De jongens zetten streepen op muren en boomen en de oudjes rekenden het uit bij steenen en latten. Er waren menschen, die twee keer op een dag hoogte gingen nemen en mekaar dan wijsmaakten, dat men won. En gelijk hadden ze, want na een dag of vijf, zes begonnen enkele plekken droog te worden.

Moeder Rietveld en tante Jannek konden het in het weeshuis niet langer uithouden, toen ze het hoorden. Ze moesten ook de straat eens op; ze wilden het ook zien en op een mooien namiddag besloten ze het er e's van te nemen en een wandeling door de stad te doen.

Wel schaamden ze zich een beetje. Het kwam eigenlijk niet te pas dat huismoeders gingen wandelen, maar er waren zooveel verzachtende omstandigheden en de moeder van het Weeshuis had nog zooveel vrouwelijke hulp tot haar beschikking, dat ze zich over het vreemde van het geval heenzetten en luchtigjes de deur uitstapten.

Ze vonden het in de hoofdstraten ongewoon druk en meer dan rommelig. Over de rails van de tram waren die van het zandtreintje gelegd en dit pufte met een geweld van belang heen en weer, zoo bedrijvig, dat Monnikendam eensklaps veranderd scheen in een drukke fabrieksstad. Langs den buitenkant liepen ze rustiger. Alleen was het er zoo vet en glibberig, dat ze eerst bang waren om de voeten te verzetten en dan weer om te blijven staan. Ze hadden te kiezen tusschen uitglijden en vastkleven.

„Kijk nou toch e's aan, Jannek. Als ik nou in m'n huisje was blijven wonen, zat ik allang weer droog. Je denkt soms, dat je 't gevonden hebt en later merk je, dat je 't kwijt bent."

„Maar m'n lieve mensch, je zit nou toch ook niet in 't water. Kom, kom, we mogen niet mopperen en vooral

jij niet. Ik wed, dat je over een week het Weeshuis kunt verlaten."

„Ja, maar dan gaan jullie mee."

Daar wist tante niet anders dan „heel graag" op te zeggen, maar dadelijk liet ze er op volgen: „Je weet, we zijn met z'n drieën. Heb je wel zooveel ruimte om ons te bergen?"

„Ruimte genoeg. De jongens moeten dan maar een paar bedsteden boven knutselen. Gebrek aan hout hebben we niet. Elken dag drijven er hoopen aan."

De babbelende vrouwtjes verlieten den buitenkant om een kijkje binnen te nemen. Daar stond nog water genoeg of liever te veel. Maar ze konden aan de muren van de huizen zien, dat het al bijna een halven meter gezakt was.

„Zoo, vrouw Rietveld, ga je een kijkje nemen in je woning?" werden ze aangesproken.

Ze schrikten er van en keken om. Het was meneer de burgemeester zelf.

„O, neen, meneer," stotterde ze. „Daar zal ik me maar niet aan wagen. Ik zou er toch nog een paar leelijke natte voeten mee ophalen."

„Ja, dat geloof ik ook," lachte de burgemeester, „en misschien een nog leelijker verkoudheid. Nog een beetje geduld. Maar het gaat prachtig. Wij zijn gauw van het water af, dat zal jelui eens zien. Als we wachten moesten op Waterland, dan waren we er nog een paar groote maanden mooi mee. Je moet aanstonds maar e's bij je man gaan kijken. Op de vesting bij de gasfabriek."

De burgemeester stapte door en de vrouwtjes sloegen den hoek om, over de Zarken, de Kerk voorbij langs de lijnkoekenfabriek.

Och, och, wat zag die mooie vesting er uit! Van wandelen was geen sprake. Over de zandzakken heen moest je; soms met een sprongetje.

Ha, daar was vader al.

„Zoo, zoo, krijgen we damesbezoek? Dat is me toch maar een leventje, hè? 's Morgens in huis een beetje rondloopen en 's middags een wandelingetje om de vesting. Jullie doe maar hoor."

„Hoor me nou toch zoo'n man e's aan," zei tante Jannek. „Nou dachten we je nog wel een plezier te doen door je werk eens te komen bekijken en — mis, weer niet goed. Maar, wat anders; wanneer zou de stad droog wezen?"

„Denkelijk de andere week. We werken zoo hard we kunnen en toch gaat het ons niet vlug genoeg. 't Is net, of de vesting water doorlaat. 't Is ook eigenlijk geen dijk, hè. Slappe grond.... Er wordt anders heel wat water uitgegooid. Kom jelui maar e's mee, dan kun je 't zien."

Even verder stapten de vrouwen, voetje voor voetje over den ongelijken zandzakken-grond. Daar vlak bij het bruggetje lag de groote boot te puffen. De machine werkte, dat alles trilde en beefde. Een groote, dikke waterstraal golfde naar buiten.

De vrouwen sloegen de handen ineen van verbazing.

„Och, och, wat een werk," zei moeder Rietveld.

„En wat zal dat een geld kosten," zuchtte tante. „Maar mooi is 't, dat moet ik zeggen."

„En kijk nou e's even, hoe 'n berg water er tegen de vesting staat," legde Rietveld uit.

De vrouwen keerden zich om en hadden nu de eindelooze watervlakte voor zich. Treurig schudden ze het hoofd.

„En wanneer wordt d a t nu leeggemalen?"

„Ja, wanneer? Als de gaten in den dijk dicht zijn. Eerder niet, dat begrijp je wel, hè?"

De vrouwen begrepen het. Ze huiverden. En ze begrepen nog meer. Z ij waren er niet eens het slechtst aan toe.

„We gaan naar huis, Jannek. 't Wordt hier te koud."

En geheel onder den indruk van de treurigheid, die

ze zagen, vervuld van het leed, dat daar over die heele uitgestrektheid geleden werd, zochten ze het beschutte plekje weer op, waar zij zoo gelukkig aangeland waren....

— — — — — — — — — — — — — —

Piet en Klaas waren al eenige dagen bij de doorbraak aan het werk. Wat was daar alles veranderd! De eenzame, afgelegen zeedijk leek wel een drukke straat uit een groote stad. Het krioelde er van menschen en als moeder Rietveld en tante Jannek haar wandeling tot hier hadden uitgestrekt, zouden ze nog wat anders gezien hebben, zouden ze nog andere sprongetjes hebben moeten maken dan op de vesting. Dwarsliggers en rails namen den heelen weg in beslag. Het werkvolk was bezig van 's morgens tot 's avonds, en dat men nog meer van plan was, bewezen de palen, die men in den berm vastzette om er de draden voor de electrische verlichting aan te bevestigen.

Meer dan driehonderd werklieden waren van elders gekomen en daar ze in het stadje, dat vol zat met vluchtelingen en maar half bewoond kon worden, geen onderdak konden vinden, sloeg men vlak bij de dijkbressen groote tenten op, één om te schaften en één om te slapen. Het was, of er bij het stadje een nieuw dorp werd aangelegd. Een straat was er al. Niet van huizen, maar van stapels takkenbossen, die zoo hier en daar tot een hoogte van vier of vijf meters waren opgestapeld.

Hier brachten de jongens hun dagen door. Hier waren

ze geregeld aan het werk, want, toen Piet ook officiëel van school was ontslagen, had de firma ze aangenomen als studenten in de waterbouwkunde, lachend en grappend aan den eenen kant, maar hoogst ernstig aan den anderen.

Ze waren op het kantoor geweest en hadden met meneer zelf gepraat. Die had ze spottend aangekeken en het hoofd geschud, maar de jongens wisten precies, wat hun te doen stond en, toen ten slotte meneer de opzichter hun voorspraak was geweest, had de aannemer toegestemd.

Wat ze op zoo'n groot werk moesten doen? Zoowat van alles. En ze toonden zich heel handig. Nu eens waren het werklieden, dan weer boodschaploopers, soms ploegbazen of opzichters, ja, een enkelen keer leek het wel, of het de aannemers zelf waren. Niets kon er gebeuren, of zij waren present.

Het was op een regenachtigen dag, dat ze het grootste gedeelte van den morgen druk in de weer waren geweest aan het hulpdijkje. Met baas Van Duinen hadden ze lange, dikke takken in den buitenberm geslagen en er een vlechtwerk tusschen gedraaid zoo knap en handig, dat meneer ze een complimentje had gemaakt.

„Zulke jongens zijn goud waard," had hij gezegd en Van Duinen had ze beloofd, dat ze morgen mochten meehelpen aan de zinkstukken.

„Zinkstukken?" vroeg Piet. „Wat zijn dat voor dingen? Ik heb wel e's gehoord van zangstukken, maar...."

„O, daar hebben we den muzikant weer," lachte Klaas. „Een mooie boel. Zangstukken bij een dijkbres. Neen, dat zal niet gaan, of het moest wezen, als het gat dicht is. Maar misschien bedoelt de baas wel stukken zink."

„Je mag ze noemen zoo je wilt, hoor," lachte baas Van Duinen, „zangstukken of stukken zink, het is mij om 't even. Kom jelui maar e's mee. Dan zullen we er dadelijk aan beginnen. Maar eerst een droog plekje zoeken, want het regent, dat het giet."

„Ik weet een mooie schuilplaats, baas," zei Piet. „Kijk e's, daar onder die takkenbossen. 't Is net, of er een afdakje is."

„Ik had ook al aan dat straatje gedacht," zei Van Duinen. „Je staat er heelemaal beschut. Geen windje kan je bewaaien, geen druppel je nat maken. Begin hier maar vast met een vijfentwintig stevige stokken in den dijk te slaan, precies op één lijn, een driekwart meter van mekaar af. Een halven meter er naast nog zoo'n rij. Hakmes en maatlat zul je wel vinden. Goed begrepen? Ik ga even een praatje maken met meneer."

Nu, dat was den

jongens toevertrouwd. Vijftig flinke stokken waren gauw gevonden. Je had ze maar voor het wegnemen. En punten zaten er ook spoedig aan. Onderwijl Piet het laatste tiental onder handen had, nam Klaas de maatlat om de afstanden aan te geven. Dicht bij de rijshoutstapel ging de eerste rij er in. De baas kwam kijken met meneer, die gevolgd werd door een zestal werklieden. Nu waren de twee rijen gauw in orde. Er kwamen dwarslatten op, met ferme spijkers vastgezet.

„'t Is, of we „sluip-door, kruip-door" moeten spelen," lachte Piet.

„Als we ze met groen en bloemen gaan versieren, zijn het eerepoorten voor den koning van het dwergenland," zei Klaas. „Maar zijn dat nu zinkstukken, baas?"

„Die zullen we gaan maken, jongen. En dit is het tafeltje, dat ons het werk zal vergemakkelijken."

Op de poortjes werden twijgen gelegd, bij handen vol, naast en in elkaar. Die werden met andere twijgen saamgebonden, zoodat er weldra een lang bos op lag, dat een meter of vijftien lang was met een diameter van anderhalven decimeter.

„Is dat nu een zangstuk?" klonk het weer.

„Geduld, jongen." Ik heb je toch zoo even al verteld, dat we er eentje zullen maken. Wat hier op de poortjes ligt noemen we een wiep. Voor vandaag ben ik over jelui tevreden. Morgen begin jelui weer met frisschen moed. We hebben er honderden, duizenden noodig", en toen tegen het werkvolk, dat gestuurd was om te helpen:

„Jullie maakt morgen nog maar een stuk of tien van die tafeltjes, want de eerste weken zal het voor jullie niet veel anders wezen dan: wiepen, wiepen, en nog eens wiepen."

Een paar dagen daarna waren er hoopen wiepen gereed.

„Nu gaan we wafels bakken, jongens," zei Van Duinen.

Klaas keek den baas weer aan, net als toen ze bezig waren aan de groote hondemand en zei niets.

„Wat nou, speel je je zwijgende rol weer?" lachte de baas. „Praten, hoor, dat weet je. Je begon zoo aardig op dreef te komen. En nou zeg je weer niemendal."

„Ja, maar wafels bakken, daar begrijp ik geen steek van. Eerst zinkstukken, toen wiepen en nou weer wafels. Ik geef het op."

„Je zult van avond wel anders praten. Vandaag komt het eerste zinkstuk kant en klaar. En je zult zien, het is precies een wafeltje. Maar er van snoepen, dat zul je wel laten."

In het buitendijksch land, dat nu weer heelemaal droog lag, werd een plek gezocht, waar men het zinkstuk in mekaar zou zetten. Met kleine piketpaaltjes bakende men een stuk af van ongeveer vijftien bij twintig meter. In de lengte werden een twintigtal wiepen neergelegd op een afstand van driekwart meter. Toen dat karweitje „plat" was, gingen er twintig andere rechthoekig overheen en waar de takkenbossen elkander raakten, werden ze met twijgen en touwen stevig aan elkander vastgebonden.

„Het begint warempel al op een wafel te lijken," lachte Klaas.

„Ik heb het je immers wel gezegd. Maar we zijn er nog niet. Het moet er een worden, waar wel honderd menschen hun genoegen aan kunnen eten."

„Dat zal een heerlijke smulpartij wezen," viel Piet in. „Ik heb ook liever een snee bruin brood, al is er geen kaas op."

„Gelijk heb je, muzikant. Maar nu gaan we weer aan 't werk. De wind wil, geloof ik, uitschieten. Dan zet het water weer op en moeten we klaar wezen met ons eerste gebakje."

Handenvol rijshout werd er opgestrooid. Toen ging er weer een laag wiepen dwars overheen; nog één en nog één, totdat het stuk de vereischte hoogte had. Zoo hier en daar werden er stevige stokken ingeduwd en daarna vlochten de jongens het heele gedoe zoo sterk in elkaar, dat de grootste golven het niet stuk zouden kunnen slaan.

„Ziezoo, dat 's in orde," zei de baas. „Nu laten we het wafeltje stilletjes liggen tot de vloed komt. Die zal ons wel helpen het op z'n plaats te brengen. We zoeken onderwijl een ander plaatsje om er nog een paar in mekaar te zetten."

Heel in de verte op zee lagen groote tjalken vol puin.

Tal van arbeiders waren bezig dit over te laden in platboomde zandbakken, die, als ze de vracht hadden, zoo dicht mogelijk bij de dijkopening werden gebracht.

Alle voorbereidende maatregelen werden getroffen om dadelijk te kunnen beginnen, wanneer het getij gunstig was.

Dezen dag kwam er nog niets van. Tegen donker trokken de jongens naar huis, tevreden over hun werk, lustig fluitend en zingend.

Ook de anderen staakten den arbeid. Bij en in de groote keten begon het druk te worden. In het gedeelte, dat als keuken ingericht was, stond een vrouw de pot te koken. Het was een reuzen-ding en het stond op een vuur, waar je met gemak een os op zou kunnen braden. Verderop waren de mannen bezig om zich een beetje te wasschen en op te knappen. Even moesten de jongens een kijkje nemen, aangetrokken door het eigenaardige van zoo'n zwerversleven.

„Daar gaat het zandtreintje," waarschuwde Piet. „Kom gauw er op."

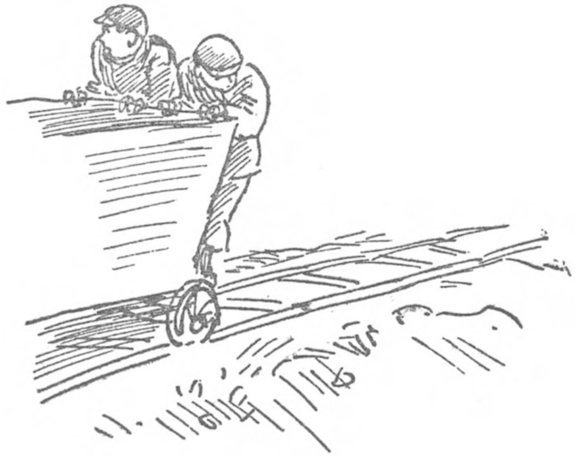

Een paar groote stappen, een sprongetje en — in een oogenblik zaten ze op een leege kipkar en na verloop van een minuut of tien waren ze in de stad.

Dien avond werd het wonder van de zinkstukken in geuren en kleuren verteld, maar lang niet iedereen was er zoo over in de wolken, als zij wel hadden gedacht. Er waren verscheidenen, die het lachend aanhoorden en het hoofd schudden.

„Hoe komen ze er bij," mopperde een oud vadertje. „Hoe krijgen ze dat in het hoofd? 't Is gewoon weg onzin. Weet je, waar het voor dient? 't Is een uitvinding van de meneeren, die de gaten moeten stoppen. Ze doen het om het werk een beetje grooter te laten lijken. En — dan duurt het ook wat langer. Dat zeg ik je."

De jongens kregen een kleur van kwaadheid. Neen, zoo was het niet, dat wisten ze wel beter. Ze hadden al zooveel lessen in de waterbouwkunde meegemaakt, dat ze 't op hun duimpje konden opzeggen. Gister nog waren ze ongemerkt naderbij geslopen, toen er „hooge meneeren" bij de bres waren en ze hadden 't meneer Blankevoort duidelijk en heel begrijpelijk hooren uitleggen. „Kijk, heeren," had hij gezegd, „de onderlaag, het fundement van den dijk, deugt niet. Moesten we nu een dijk aanleggen naast den ouden, dan zouden we beginnen met een diepe geul te graven. Den veenrommel zouden we weghalen, net zoo lang tot we „stevigte" kregen. Daarop zou de nieuwe dijk komen. U begrijpt, deze dijk is in den loop der eeuwen geworden, wat hij

nu is. Het begin was een kade zoo licht, dat er geen ondergrond noodig was. Langzaam aan is dat kleine dijkje verbreed en opgehoogd en ik geloof, dat we nu zoo wat aan de grens gekomen zijn. Ging er nog een halven meter op, dan zouden we naar mijn meening overal verzakking krijgen. Daarom laten we, waar we gaten herstellen, zinkstukken zakken. Die brengen een uitstekende verbinding tot stand tusschen den ondergrond en den dijk. Zoo'n waterkeering kan niet wegslaan, zelfs al loopen de golven er overheen."

Maar wat gaf het, of de jongens dit lesje voor het oude vadertje gingen opzeggen. Hij zou het misschien toch niet willen gelooven. Ze zwegen dus en lieten het gesprek over aan de grooten. Ze kropen vroeg onder de wol en bereidden zich al voor op de verdwijning van het eerste zinkstuk.

Op den 31sten Januari was het gewichtig oogenblik aangebroken. Er stond een flink tij water en de vloed had den reusachtigen wafel langzaam opgelicht. Nu dreef hij als een groot vlot stevig vastgehouden aan dikke ankertouwen.

Tusschen twee schuiten werd het rijzen gevaarte weggesleept naar de plek, waar het de diepte in moest. Nauwkeurig werd deze aangegeven, want daarnaast en er op zouden later andere zinkstukken worden neergelaten. Toen het goed lag, stapten de jongens er af. Eenige schuiten vol met groote stukken bazalt en ander puin, benevens verscheidene, beladen met zand, ankerden

om het zinkstuk heen. Alles was gereed en het bevel werd gegeven om het teenen vlot te bezwaren. Groote stukken werden er opgesmeten, eerst in het midden, toen aan de kanten. Eensklaps klonk het sein: „Los!" De touwen werden stukgesneden en borrelend er pruttelend verdween het gevaarte in de diepte. Zoo vlug mogelijk werden de zandschuiten er op leeggeschept en eenige oogenblikken later was er niets meer van te zien.

Negentig duizend kilogram steenen waren in de diepte verdwenen. Het gat was drie honderd kubieke meters kleiner geworden. De eerste steen van het onderzeesche gebouw was gelegd en alles hoopte op een spoedige voltooiïng.

HOOFDSTUK XII.

OOST-WEST, THUIS BEST. RIETVELD BEGINT WEER LEELIJK TE KIJKEN. VAN VIER HELDEN, DIE HET STADJE REDDEN.

Februari was aangebroken: de zoo gevreesde hoogwatermaand. Het zag er echter niet naar uit, dat ze dezen keer haar naam eer zou aandoen. De zee was laag, zoo laag, dat het werk aan den dijk er zelfs door werd tegengehouden: de schuiten met ballast konden met geen mogelijkheid nader komen en de heeren aannemers keken met lange gezichten nu eens naar de lucht en dan weer naar de zee, die niet wilde meewerken.

Met geweld stroomde het water het gat uit, maar veel helpen deed het niet al zakte het soms eenige decimeters. De weg naar Edam en de Kloosterdijk, ja, die kwamen nieuwsgierig met de kruinen boven het water uitkijken, en heelemaal afgesloten was Monnikendam

dus niet meer, maar wat gaf het? Waterland lag er nog diep onder en de boerenplaatsen in den polder kregen het hoe langer hoe treuriger te verantwoorden.

En het stadje zelf?

Dat kwam zoo zoetjes aan droog. De gasfabriek kon weer stoken en moeder Rietveld en tante Jannek trokken er met bezems en dweilen, met sponsen en emmers op uit om het huisje in de Krim weer eens een goede beurt te geven, want och, och, wat zag me dat boeltje er uit. Het werd een geplas en een geboen, een gelap en een gewrijf, dat de twee bedrijvige vrouwtjes soms op een stoel neervielen en mekaar e's even aankeken.

De kachel, die het eerst onder handen was genomen, glom weer als een spiegel en knetterde en knapperde, dat het een lust was om te hooren. De kou en het vocht moesten er meteen maar voor goed uit en de menschen er in.

Rietveld zelf was op stap om wat gaaf hout op te doen. Het was wel duur, maar hebben moest hij het,

en, geholpen door de jongens, wist hij 's avonds bij een klein olielampje een paar nood-bedsteden in mekaar te timmeren, één op den voorzolder, één achter. Het beddegoed van tante Jannek werd uit het huisje bij den dijk weggehaald en weldra hadden de twee gezinnen zich geïnstalleerd, nadat ze met o zoo veel dankbaarheid afscheid hadden genomen van het Weeshuis. En toen het weer avond werd en de gaslamp beneden gezellig suisde, toen schoven ze zoo knusjes om de tafel en ze lachten en hadden pret, alsof er nooit een doorbraak geweest was, alsof Waterland geen water-land meer was.

Blank echter wist wel beter. Die kreeg elken dag zijn gewone portie treurigheid. De reizen naar Amsterdam werden hoe langer hoe troosteloozer en bijna elken avond bracht hij de boodschap, dat er al weer huizen langs den weg waren ingestort.

De jongens maakten maar zinkstukken en vertelden, dat er op het werk gesproken werd van groote machines, die naar de stad zouden komen om dadelijk, als de gaten dicht waren, aan het uitmalen te kunnen beginnen. Reuzendingen moesten het wezen, met straalpijpen van anderhalven meter....

Tegen half Februari begon het weer te veranderen. Er leek wel wind in de lucht te zitten en de inwoners van het kleine stadje, die nog nooit voor een beetje storm en een flink tij water bang geweest waren, keken voor het eerst angstig naar de lucht. Ze hadden het nu ondervonden hoe onbetrouwbaar de zee was. Ze

hadden het nu gevoeld, dat de dijk niet aan alles weerstand kon bieden en, wat het ergste was, ze wisten, dat ze droog bleven bij de gratie van „de vesting", die in de verste verte geen aanspraak kon maken op den naam van waterkeering, die met kunst en vliegwerk in mekaar geprutst was en die bezwijken moest, wanneer wind en golven er hun krachten op gingen beproeven.

Rietvelds gezicht veranderde in een barometer en steeds stond die op slecht weer. Hij was als opzichter aangesteld over de vest en dus verantwoordelijk voor alles, wat daar gebeurde. Er waren honderden mannen aan het werk, meest burgers van de stad en volleerde dijkwerkers waren het dus niet. Op de gevaarlijkste plaatsen had hij de flinkste kerels gezet, mannen die het vak verstonden, maar ook daar was een waakzaam oog noodig. En — Rietveld voelde, dat er eenigen van hen jaloersch op hem waren, dat ze hem de bevordering misgunden. Soms kwam het hem voor, dat er bij een enkele kwaadwilligheid in 't spel kon komen en daarom stond zijn gezicht den laatsten tijd ernstiger dan ooit, daarom verdubbelde hij zijn waakzaamheid.

Op zekeren avond, toen de nijdige Zuidwester hoe langer hoe boozer scheen te worden en de golven witgekopt op „de vesting" kwamen aanrollen, had hij zijn maatregelen zoo goed genomen, dat er met den besten wil van de wereld niets kon gebeuren.

Het wrakhout, dat tegen de vest aandreef, vormde een uitstekenden golfbreker en tegen den dam, die ook heel

wat te verduren had, en de brugopening bij de gasfabriek afsloot, waren zes groote zandbakken gelegd.

Toen hij naar huis zou gaan, keek hij alles nog eens heel nauwkeurig na en tevreden over zijn maatregelen was hij dien avond opgewekter dan ooit.

Tegen bedtijd werd de lucht nog eens even opgenomen en gerust legde hij daarop zijn hoofd neer.

Midden in den nacht schrok hij wakker, gewekt door een slag, alsof er een kanon werd afgeschoten. Het was of de deur stukgetrapt werd, of de ramen gebombardeerd werden. Dadelijk was hij overeind en duidelijk hoorde hij iemand roepen: „Kom er uit, luilak! Moet je ons laten verdrinken? Ga naar je werk!"

Slaapdronken nog stapte Rietveld het bed uit en strompelde de gang door om te onderzoeken, wie hem op zoo'n ruwe manier aan zijn werk herinnerde, maar toen hij bij de voordeur kwam, was het op het grachtje weer doodstil. Zelfs geen voetstap werd vernomen.

Het heele gezin was er wakker van geworden en op de been. Ook de jongens hadden het schreeuwen gehoord, maar wat er gezegd werd konden ze niet verstaan.

„Ik ga er op uit," zei Rietveld. „Als de boel in de war is, moet het bij den zanddam wezen."

Blank bleef bij de vrouwen. Ver weg was het niet. Als het noodig was, konden ze hem altijd even waarschuwen.

De jongens gingen mee.

Over de inderhaast aangeschoten kleeren trokken ze

een dikke jas, de schoenen werden aangetrokken en het drietal trok op onderzoek uit, na een aanmaning van de vrouwen om toch vooral voorzichtig te wezen.

Op straat was het pikdonker, maar op den tast wisten ze het pad langs de huisjes te houden en weldra waren ze op den hoek, waar ze moesten afslaan naar de vest. Ze hoorden iemand aankomen en hielden den pas in.

Het was de burgemeester.

„Jij hier, Rietveld?"

„Ja, burgemeester. Maar — hoe — komt U — hier? Is er — wat gebeurd?" hijgde Rietveld.

„Ik weet het niet. Maar hou je kalm. Je moet de zaken niet dadelijk zoo donker inzien. We zullen eens gaan kijken. Verbeeld je: ik was gisteravond nog al laat naar bed gegaan en sliep als een os. Daar wordt me eensklaps op de deur en de ramen gebonsd, alsof het huis in brand staat. Ik vlieg er uit en vraag wat er is. „Je laat ons verdrinken! Ga naar je post!" wordt er geschreeuwd."

Met groote oogen kijkt Rietveld den burgemeester aan.

„Net als bij ons, burgemeester," stottert hij. „Vooruit jongens, dan is de boel in de war. O, God, help ons?"

Op een draf hollen de vier voort.

Rietveld was er het eerst. Wat hij daar zag, deed hem het bloed naar het hoofd vliegen. De schuiten waren verdwenen en groote golven liepen tegen den onbeschutten zanddam aan. Zoo hier en daar had het

water al geulen gespoeld in den weeken grond, die op zoo'n geweld niet was berekend.

Rietveld kon geen woord zeggen. Het was of zijn tong verlamd was. Zijn denkvermogen had hem zelfs verlaten. Het behoud van de stad stond op het spel. Één geul in den zandgrond zou voldoende wezen om het water te doen binnenstroomen, om al het werk, waar men weken op geploeterd had, ongedaan te maken.

„We moeten de schuiten zoeken," zei Klaas en meteen liep hij over de zandzakken de vest op.

„Kom, kom, Rietveld, het hoofd er voor houden, hoor," kalmeerde de burgemeester en meteen stapte hij Klaas achterna.

Rietveld loosde een diepen zucht en het was of zijn zelfvertrouwen terug keerde.

„We gaan aan 't werk, burgemeester. Vooruit, jongens! De stad moet gered worden."

„Hierheen!" schreeuwde Klaas boven den wind uit. „Hier liggen er al twee!" Tot aan het middel liep de moedige jongen het water in. Aan den rand van de schuit heesch hij zich op en weldra stond hij op de plecht. Een vaarboom was gauw gevonden. Hij zette de schuit zoo dicht aan den wal, dat de anderen er in konden springen. Ook de burgemeester deed mee. Vlug werd de tweede zandbak opgepikt en met stevige touwen aan de eerste vastgemaakt.

„En nou naar den dam met deze twee. De andere schuiten vinden we straks wel," kommandeerde Rietveld.

Het was een reuzentaak. Hooge golven rolden tegen de zandbakken aan en kwakten die tegen den wal aan. Allen deden hun best om ze af te houden, maar alle moeite was vergeefsch.

„Zoo gaat het niet jongens. We moeten gelijk werken. Burgemeester, wilt u achterop gaan staan. Klaas hier en Piet daar. Ik ga voor. Als ik „klaar" roep, dan afzetten en langzaam vooruit schuiven."

Toen allen hun plaatsen hadden ingenomen, klonk het „klaar!" van vader Rietveld.

Vier vaarboomen werden tegen den kant gezet en er werd geduwd, of het leven er van afhing.

„Volhouden, volhouden!" schreeuwde Klaas. „Nog even! We winnen! Zet op dan!"

De schuiten raakten los.

„Vooruit nou! In 's hemels naam, houdt vol! Nog een zetje. Toe dan toch!"

Langzaam schoven ze vooruit. Maar gewonnen hadden ze het nog niet. De gang moest er in blijven. De bakken mochten niet weer aan den wal komen.

„Burgemeester en Piet moeten gauw de vaarboomen verzetten. Wij houden vast, Klaas."

Even zakten de vaartuigen af.

„Gauw dan toch! Vasthouden, Klaas! Goed zoo!"

De schuiten bleven liggen.

„Nou is 't onze beurt weer, Klaas. Haal uit!"

Weer stonden vier vaarboomen vast in den wal, weer werd er geduwd uit alle macht en hoe de golven ook tegen de kanten aanklotsten, hoe het water er overheen spatte, ze schoten vooruit. Wat werd er gewerkt! Elke spier was gespannen en de burgemeester werkte mee als de beste.

„We zijn er! We zijn er!" juichte Rietveld. „God zij gedankt!"

Voor het zwakste punt van den dam werden de schuiten vastgemeerd en vlug sprongen allen aan wal om de andere zandbakken te zoeken.

Nu ging het werk gemakkelijker. Één schuit met z'n vieren was beter te beheeren. En na een uurtje van de grootste krachtsinspanning was de dam behouden, het stadje gered. De golven konden de waterkeering niet meer bereiken.

Het was hoog tijd, want enkele geulen kregen al een angstwekkende breedte. Met een paar zakken zand werd het weggespoelde gedeelte een beetje versterkt

en toen alles in orde was, trok ons viertal het stadje weer in.

„Wat denk je er van, Rietveld?” vroeg de burgemeester.

„Ik weet het niet, burgemeester. Ik weet niet, wat ik er van denken moet. Maar als er kwaadwilligheid in het spel is, dan....”

„Stil, Rietveld. Het gevaar is afgewend en we zullen de zaak onderzoeken. Voortaan moet er 's nachts gewaakt worden bij de gevaarlijke punten. Laten we hopen, dat de schuiten los geslagen zijn en dat er geen opzet in het spel is. Dank zij je kranige houding en die van de jongens is het stadje gered. En nu, wel te rusten. Ik ga dezen kant uit.”

U vergeet den vierden man, burgemeester,” zei Rietveld. „Wel te rusten.”

De jongens namen de petten af en terwijl de burgemeester de Kerkstraat insloeg, zocht ons drietal hun huisje weer op.

Toen ze alles in geuren en kleuren hadden verteld, legde de familie zich weer ter ruste, maar van slapen kwam niet zoo heel veel.

Rietveld tenminste lag nog klaar wakker, toen de wekker begon af te loopen.

HOOFDSTUK XIII.

EEN VREESELIJKE REIS. FEBRUARI WORDT TOCH WEER „DE HOOGWATER-MAAND." HET STADJE OPNIEUW BEDREIGD. EEN TREURIGE PLECHTIGHEID.

Het begon er voor Monnikendam hoe langer hoe slechter uit te zien. De Februariwind begon zoo langzamerhand over te gaan in een Februaristorm en op den vijftienden van die maand waren er verscheidenen, die vreesden, dat de gebeurtenissen van Januari zich zouden herhalen.

Klaas en Piet hadden verlof gevraagd om vader Rietveld te helpen aan de vest.

„Ik kan twee zulke ferme jongens eigenlijk niet meer missen," had meneer Blankevoort geantwoord. „Maar, wat het zwaarst is, moet het zwaarst wegen. Hier aan den dijk is met dat lage water toch niet veel uit te voeren voor jullie, en dus moet het maar."

En zoo kwam het, dat ze ronddwaalden om het stadje, de vest nakijkend, en rondspeurend als Indianen, die iets verdachts bemerken. Overal, waar ze een slecht plekje vonden, waar het water tusschen de zandzakken trachtte door te sijpelen, namen ze zelf maatregelen of waarschuwden ze het werkvolk. Vooral op de Noordervest waren veel wrakke plekken. Daar hielden de golven dan ook vreeselijk huis. De inderhaast versterkte noodkeering kreeg het kwaad te verantwoorden. De storm zweepte het water op als een muur en verscheidene plaatsen, die sinds lang droog waren, raakten er nu weer diep onder. De weg naar Edam was ook al niet meer te begaan.

Zoo nu en dan stapte ons tweetal het stadje in om den burgemeester op de hoogte van den toestand te houden en meer dan eens waren de jongens de overbrengers van gewichtige tijdingen.

Den volgenden morgen was het water in de stad een voet gerezen, niettegenstaande er flink gewerkt werd. De vest liet te veel door en men vreesde voor een verborgen lek.

Piet was nu alleen aan 't snuffelen, want Klaas was dien morgen met vader meegegaan naar Amsterdam.

De heenreis was zonder ongelukken afgeloopen, hoewel er heel wat zeemanschap vereischt werd om boot en zandbakken in het midden van de vaart te houden, maar terug hadden ze er van langs gekregen en een weer gehad, dat ze niet zoo heel spoedig zouden vergeten.

Bij de Willemssluizen aan 't Tolhuis werden ze door den sluismeester gewaarschuwd.

„Zeg e's schipper," riep deze, „ik zou maar hier blijven. 't Is geen doen. Ze hebben allemaal de trossen vast gemaakt. De booten van de tram gaan zelfs niet meer over. Maar je moet zelf weten, wat je doet, hoor. Je bent geen kind meer en je vaart hier eigenlijk al te lang om gewaarschuwd te worden."

„Ja, sluismeester, wat zal ik je daarvan zeggen? Hoe gauwer het materiaal over komt, hoe beter. Wie weet, wat er morgen te doen is en hoe ze er om verlegen zijn. Maar weet je wat? Ik zal mijn mannen eens vragen, hoe die er over denken."

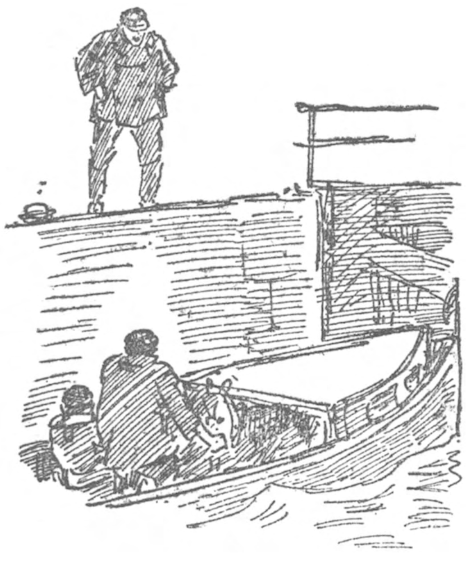

„Ja, doe dat."

Klaas riep de mannen bij mekaar.

„Hoe denken jullie er over? vroeg Blank. „Gaan, of niet gaan? Jelui weet, als 't half kan, dan moet het. Maar mooi weer is het op 't oogenblik niet."

„We moesten maar gaan, baas," zei er een. „Zoo erg is het niet en thuis is thuis."

„Vooruit dan maar."

Alles werd nog eens extra nagekeken en daarna trok men de sluis uit. Het eerste gedeelte was het slechtste niet. Langs het Kanaal waren seinpalen gezet en het leverde dus in 't geheel geen moeite op hier in de vaargeul te blijven. Ook was het water heel kalm: ze zaten achter den Tolhuisdijk. Neen, aanstonds voorbij de Waterkeering dan zouden ze er op een andere manier van lusten. Kijk maar e's even, naar dien hekwieler van de marine, die juist het hoekje om schoot. Groote golven rolden er overheen en de matrozen, de lange oliejassen aan, de zuidwesters op, dropen van het water.

Er werd Blank toegeschreeuwd, dat hij moest oppassen en dankend voor die waarschuwing, tikte hij even aan zijn muts, commandeerde „volle kracht" en voort ging het de wijde zee op.

Klaas had vlak bij vader post gevat aan het roer. Er waren wel vier oogen noodig, meende hij, of eigenlijk kwam het niet op je oogen aan, je moest maar varen op het gevoel, want de hoogopschuimende golven werden over alles heen gezweept. Van hekken en palen en heggen langs het Kanaal was niets meer te zien. Voor een vreemdeling, neen, voor iemand, die den weg niet kon droomen, moest het op ongelukken uitloopen en Blank zelfs, die het al haast met de oogen dicht kon vinden, hield soms met bevende hand het stuurrad omklemd, wanneer hij meende een scherpe bocht te moeten maken.

Klaas tuurde naar rechts en naar links, en wanneer

hij maar een streepje van de leuning langs den weg tusschen twee golven zag verschijnen, duidde hij zoo nauwkeurig mogelijk den afstand aan, waarop ze zich bevonden. Zijn oogen glinsterden van inspanning en hoe het overslaande water, in fijne deeltjes opgestoven, hem het kijken ook trachtte te beletten, hij bleef op zijn post als een uitkijk in den mast.

Eindelijk waren zij bij 't Schouw en konden ze dus het Kanaal verlaten. Wat een zeemanskust werd er vereischt om de brug door te komen. De mannen op de schuiten plaatsten zich bij de touwen en trachtten met ijzeren staven de stevige koorden zoo te wringen. dat zwaaien en schommelen niet mogelijk was. Toch konden ze er niets aan doen, dat er menige „zoen" gegeven werd. Gelukkig konden de zandbakken een aardig stootje verdragen en, hoewel ze langs den steenen muur schuurden met een geknars om er bang van te worden, ze kwamen er goed doorheen.

Het was is de Broekervaart nog woeliger dan op het Kanaal. Vreeselijk hooge grondzeeën rolden over het ondiepe water en beukten tegen de zijkanten van de boot en van de zandbakken, zoodat ieder op een ongeluk voorbereid was.

Toen ze het dorpje Broek naderden, kregen de schuiten het te kwaad. Het was of de wind en het water al hun krachten inspanden om een aanval te doen op de lange sleep, die het waagde hun macht te trotseeren.

De mannen op de schuiten schreeuwden Blank toe,

dat hij een beetje links uithalen moest, maar onze wakkere stuurman verstond er geen woord van. Als hij nog even volle kracht doorzette, zouden zij spoedig de luwte achter het dorp bereikt hebben. Daar konden ze stoppen en beraadslagen.

„Wat zouden ze toch willen?" zei hij tegen Klaas. „Ze blijven maar door zeuren."

„Ik ga e's even kijken," antwoordde deze en vóór vader iets kon zeggen, sprong hij van de boot naar de eerste schuit over. Als een aap klemde hij zich vast aan kipkarretjes en kruiwagens en op de smalste paadjes zette hij zijn voet moedig neer. Vlug sprong hij van het eene gevaarlijke plekje naar het andere en weldra had hij de laatste zandbak bereikt.

„Ik kom e's kijken, wat er te doen is," schreeuwde hij Lammers toe, die voor deze schuit zorg droeg.

„Dat vind ik uitstekend, jongen. Alleen kan ik het niet redden. Kijk e's; dat touw zal het niet lang meer houden en als het breekt, maakt de schuit een zwaai, die hem het leven kost. Het heeft bij de brug een leelijken knauw gekregen. Let jij even op, ik zal een ander stuk zoeken."

Lammers sprong in de schuit, maar voor hij wat anders gevonden had, voelde hij een vreeselijken schok. Een groote golf was tegen de zandbak aangeslagen en het linkertouw knapte weg als spinrag.

Klaas gaf een schreeuw om den man te waarschuwen en stak hem meteen de hand toe om hem uit het ruim

op de plecht te trekken. Het lukte. Onderwijl de bak om het andere touw draaide, vlogen ze naar de plek, vanwaar ze de voorgaande schuit nog zouden kunnen bereiken. Tegelijk waagden ze den sprong. Juist op tijd, want toen de schuit half omgezwaaid was, knapte ook dit touw als een draadje af.

De losgeraakte zandbak stootte, kantelde en verdween spoedig met al het materiaal in de diepte. Een klein puntje van de voorplecht stak nog als een baken boven de onstuimige golven uit. Weldra zou ook dat verdwijnen.

Blank, die zoo nu en dan gewaagd had even om te kijken, stond het angstzweet op het voorhoofd. De zucht om z'n jongen te redden streed met zijn plicht om aan het stuurrad te blijven. Een enkel oogenblik scheen hij besluiteloos. Het was, toen hij Klaas den sprong had zien doen en verdwijnen. Deze was op de andere schuit over een touw gestruikeld, maar dadelijk weer opgestaan om vader een wenk te geven. Blank herademde. De omgeslagen bak werd aan haar lot overgelaten en zoo snel mogelijk werd de tocht voortgezet.

Zonder verdere ongevallen bereikten ze Monnikendam en, hoewel ze van plan geweest waren nog een reis te doen, kregen ze dien dag verder rust. De aannemers verboden het. Ze zouden toch ook niet gekund hebben, want later bleek, dat de omgeslagen zandbak het verkeer geheel had gestremd. Zoolang de storm aanhield, was dus de eenige weg naar de groote stad afgesloten.

Aan de vest werd onafgebroken gewerkt. Met leeuwenmoed werd er gestreden tegen het wassend getij. Steeds werd er gevreesd en gehoopt.

Rietveld deed wat hij kon, maar tevreden was hij niet. „Hoe kom ik aan materiaal, burgemeester? Met een paar plankjes en een beetje zand kan ik toch den vloed niet keeren! 't Is toch warempel geen kinderwerk!" zoo mopperde hij soms.

Neen, kinderwerk was het niet.

Maar de burgemeester kon toch ook geen zand maken en, hoewel hij beloofde hulp te verschaffen, veel doen kon hij niet.

Piet was den heelen dag druk in de weer. Het grootste gedeelte bracht hij door op het zandtreintje. Geregeld ging hij met boodschappen van de stad naar de dijkbreuk en van de dijkbreuk naar de stad, want de heeren aannemers en de hoofdopzichter waren niet bij het werk vandaan te krijgen: er stond met dien harden wind en dat wassende water te veel op het spel.

Ook bij die gaten werd gehoopt en gevreesd. Oogenblikkelijk gevaar was er nog wel niet: de wind was zuidwest, maar, schoot hij uit, dan zou de vloed weer komen opzetten en dan zouden de hulpdijkjes er van langs krijgen, zooals ze het nog niet konden verdragen.

Baas van Duinen was er met zijn mannen aan 't werk. De polderjongens waren machteloos: elke schop klei, die ze op het dijkje zouden werpen, kon het zoodanig verzwaren, dat het verzakken moest, en wanneer dit

gebeurde, zou deze ramp nog vreeselijker gevolgen na zich sleepen dan de vorige. Dan zou het werk misschien weer maanden achteruit gezet worden. Daarom had de mandenmaker het werk overgenomen. Luchtigjes en licht moest het versterkt worden.

Het water was grond-laag en met twijgen en vlechtwerk werd de buitenkant zoo stevig gemaakt, dat wegslaan bijna onmogelijk was. Men plaatste zelfs rails, die in overvloed aanwezig waren, tegen den dam aan om hem te steunen zonder gewicht aan te brengen en alles werd in het werk gesteld om voor den naderenden strijd gereed te zijn.

De oogen van den aannemer en van den opzichter waren overal. Hier werd een wenk, daar een bevel gegeven.

„Daar komt onze muzikale koerier weer aan," zei de hoofdopzichter. „Zou er gevaar dreigen?"

„Ik denk het wel," knikte de heer Blankevoort, „maar dat onze hulp veel zal baten, geloof ik niet."

„Niet baten?"

„Wel neen."

„Wat kan er gebeuren?"

„De vest zal bezwijken. Dat geloof ik stellig."

„De vest bezwijken?"

„Stil, daar is de jongen. Wel Piet, wat had je?"

„Vader vraagt u nadrukkelijk om hulp, heeren. Hij kan het niet langer houden zoo. De Noordervest laat bij de touwbaan zooveel water door, dat vader het ergste

vreest. Al het materiaal is verbruikt. Misschien dat dadelijke hulp den toestand nog redden kan. Hij is doodverlegen om zandzakken."

„Ik ga met je mee, jò," zei de aannemer. „Hier kunnen we wel een oogenblik gemist worden. Heidaar," schreeuwde hij tegen één der ploegbazen, „jij denkt er wel om, hè? Ik ga naar stad."

„Het komt in orde, meneer," was het antwoord. „Laat u het maar gerust aan mij over."

Meneer en de hoofdopzichter stapten in een leege kipkar. Piet zat al.

Bij het dijksmagazijn stond Rietveld te wachten.

„We zijn er leelijk aan toe, meneer. We hebben geen kruimel zand meer en we kunnen toch met onze handen den vloed niet keeren. Wat moeten we beginnen?"

„Er blijft ons maar één middel over, Rietveld, maar de burgemeester moet helpen."

„Zoo heb ik er ook over gedacht," viel Rietveld in. „U heeft het oog op het zand bij de kerk?"

„Juist, als dat afgegraven wordt, dan is de stad misschien nog te redden. We zullen zien."

De heeren zochten den burgemeester op en Rietveld verzamelde zijn mannetjes. Met spaden en leege zakken verliet men in optocht het magazijn en evenals een troep soldaten, die een loopgraaf moeten maken, begaf men zich naar de eenige plek, die redding kon brengen.

Wat werd er dien avond gewerkt!

Hier was men aan 't spitten, aan 't graven en aan 't scheppen. Overal, waar zand te vinden was, zag men drie menschen: twee, die den zak vasthielden en een die hem vulde.

Daar weer droeg men den rullen grond in manden, in emmers, in waschtobben naar de bedreigde punten, waar men het op een hoop stortte.

Elders werd de noodkeering met palen en planken opgehoogd, versterkt en verbreed.

Eensklaps hoorde men boven het geraas van den storm een onheilspellend gekraak. Aller oogen richtten zich op de boerenplaats aan de Gouw. Er kwam beweging in het dak, de schoorsteen kantelde. Een van de muren, die den geweldigen golfslag niet langer kon verdragen, week naar binnen. De balken, die er op rustten, raakten hun steun kwijt en met donderend geweld zakte het dak naar beneden. Het verdween in den vloed. Als wilde dieren vielen de hoog opgezweepte golven er op aan en na verloop van een uur was er niets meer te zien van wat gisteren nog een flinke bezitting mocht heeten. Weg, alles verzwolgen door het nooit te verzadigen zeemonster.

Afgeknapte latten, stuk gekraakte planken, eenig doorweekt houtwerk dreef naar de vest. Stuk voor stuk, zakte, wat eens de trots was van den verdreven bewoner, naar het stadje af.

Een huiveringwekkende tijding verspreidde zich eenige oogenblikken later onder het werkvolk. De meedoogenlooze golven, de niets ontziende zee had zich, even buiten het stadje, vergrepen aan wat allen heilig is, den doodenakker.

Hoe men het kerkhof ook had versterkt door balken en vlechtwerk, het water was er op gezweept, had het zand weggespoeld en gaten geslagen in den lossen bodem.

Er waren kisten gaan drijven en dadelijk hadden eenige mannen zich beschikbaar gesteld om deze weder

een rustplaats te bezorgen en de andere voor verdere heiligschennis te behoeden.

Met een schuit trachtte men de begraafplaats te bereiken. Langs de vest wist men het vaartuig door de brug te voeren en eindelijk slaagde men er in den luwen kant van het kerkhof te bereiken. Tusschen de boompjes door haalde men op tot aan het hek, dat gedeeltelijk was stuk geslagen, en weldra had men zich van de drijvende kisten meester gemaakt en ze voorzichtig in de schuit gehaald.

Vóór men den beschadigden doodenakker verliet, trachtte men door het inslaan van planken en het vastzetten van het vlechtwerk verdere verwoesting te voorkomen en, toen dit zoo goed mogelijk was geschied, zette men af om de stad weer te bereiken.

In wagens werden de lijkkisten vervoerd naar de algemeene begraafplaats. Zonder eenig ceremonieel had het plaats, maar de ruwe grondwerkers, die de sombere stoet voorbijtrok, namen de petten af en betoonden hartelijker deelneming voor deze eenvoudige teraardebestelling dan ze het voor menige plechtige begrafenis hadden gedaan.

In allen eenvoud werden de dooden weder aan de aarde toevertrouwd. Hier op het Protestansche kerkhof zouden ze rusten, totdat de zee hun weer een plaatsje zou toestaan in den gewijden grond, waaruit ze nu verdreven waren.

HOOFDSTUK XIV.

STORM OF WINDSTILTE: DE VEST MOET ER AN. RIETVELD WEET GEEN RAAD MEER. DE HULPDIJKEN HOUDEN ZICH GOED.

Moeder Rietveld sneed de boterhammen, onderwijl tante Jannek koffie zette. Het klokje tikte gezellig aan den wand, het kacheltje snorde er vroolijk op los en in de kamer heerschte een geest van gemoedelijkheid, die met den bulderenden orkaan daar buiten een scherpe tegenstelling vormde. Zeven heldere slagen klonken hoog optingelend door het vertrekje en juist toen tante met de dampende koffiepot binnenkwam, ging de buitendeur open. Rietveld en de jongens kwamen even een kijkje nemen en den inwendigen mensch een beetje verzorgen.

„Ziezoo, daar zijn we weer," klonk het en vader stapte door naar het keukentje, waar hij zich van oliejas en zuidwester ontdeed. De jongens hingen, wat ze te veel aan 't lichaam hadden, in de gang op.

„Wel, hoe staat het er buiten mee?" vroeg tante aan de jongens, die pinkelend en knippend tegen het felle licht, het kamertje binnen stapten.

„Slecht, tante," antwoordde Piet. „Meer dan slecht. Het water geeft geen kamp en we gaan een gevaarlijken nacht tegemoet."

„Is het waar, vader?" wendde moeder zich nu tot Rietveld, die in den rieten leunstoel bij de kachel plaats nam.

„'t Is zoo, vrouw. Dat alle menschen het precies zoo inzien, dat geloof ik niet, maar ik zou, als ik jou was, maar zorgen, dat het meeste huisraad op den zolder kwam. Ik durf niet eens zeggen, dat het daar veilig is. Wat je kunt meenemen, leg dat voor 't grijpen en zorg er voor, dat je op het eerste teeken je woning kunt verlaten."

De vrouwen zetten groote oogen op, angstig en nieuwsgierig, met de vraag op de lippen, of ze dan weer verdreven zouden worden, of ze weer als zwervers onderdak zouden moeten zoeken bij vreemden.

„Jullie zult de eenigen niet wezen," mompelde vader. „Als er gebeurt, wat ik me voorstel, dan zullen we vreeselijke dagen beleven, dan zal ons arme stadje ondergaan, waarvoor het in '25 zelfs gespaard is gebleven."

Weer knarste de buitendeur. Blank stapte binnen.

„Goeden avond," klonk het vroolijk. „Goed nieuws, jongens. De wind gaat liggen, zou ik zeggen."

Rietveld vloog overeind. „Wat zeg je daar? Gaat de wind liggen? En noem je dat goed nieuws?" Meteen schoof hij aan tafel. „Laten we gauw de boterhammen naar binnen werken. Dan gaan we weer. Goed nieuws?!"

Verwonderd keken allen Rietveld aan. Zoo hadden ze hem nog nooit gezien. Zoo diep hadden de rimpels zich

nog nimmer op zijn voorhoofd gegroefd. Ze lieten hem even aan zich zelf over. Een warm kop koffiie en een flinke boterham zou hem wel weer op zijn verhaal brengen.

Onder het eten begon Rietveld te praten.

„Kijk nou e's hier, Blank. Jij noemt het goed nieuws, dat de wind gaat liggen. Op 't oogenblik is ie Zuid-West. Al het water uit de zee wordt dus naar het Noord-Oosten gedreven. Dat's nog al duidelijk, hé? En er zit nog al gang achter ook. Vandaar, dat we hier zoo'n laag tij hebben, zoowat een halven meter beneden A. P. Wat zal er nou gebeuren, als de wind ophoudt met blazen? Dan krijgen we al het water, dat naar den oostkant opgestuwd wordt, hier terug. Dat's ook duidelijk dunkt me. En als dat een beetje gauw gebeurt, berg je dan maar."

Blank knikte en ook de jongens hadden het begrepen.

„Maar hoe is het gevaar dan te keeren?" vroeg Blank.

„Iedereen kan toch wel begrijpen, dat het niet eeuwig kan blijven stormen uit het Zuid-Westen?"

„Ik weet het niet. Er zou een wonder moeten gebeuren. Maar hoe?!.... Voor mij is het een raadsel. Blijft het stormen, dan bezwijkt de vesting door den wind; en wordt het stil, dan moet ie er ân door het water. Zoek het nou maar uit."

De boterhammen waren verdwenen en de mannen stonden op. „Moeten jullie nou al weer weg?" vroegen de vrouwen. „Dat hou jelui toch niet vol. Moeten we dan bij al het leed, dat je ons voorspelt, ook nog zieke mannen krijgen? Kun je nou niet een paar uurtjes rust nemen?"

„Misschien. We zullen orde op de zaken stellen. Houdt de koffiie maar op 't vuur, dan kunnen we tenminste, als we moeten waken, zoo nu en dan nog een kopje troost halen." Zoo vertrok het manvolk weer, moeder en tante in duizend angsten achterlatend....

Toen de koffieboel was opgeborgen en de tafel aan kant gemaakt, keken de vrouwen elkander aan, de tranen in de oogen, opschrikkend bij elke vlaag, die de boomen deed zuchten en klagen; bij elk geluid, dat op het stille grachtje vernomen werd.

Tante Jannek kwam het eerst weer wat bij.

„Kom, malle meid," begon ze. „Wat moeten de mannen, wat moeten de jongens wel van ons denken, als ze onverwachts binnen stappen. Zijn wij er dan eigenlijk niet om den moed er een beetje in te houden. Werken aan de vest, dat gaat niet, maar we kunnen toch wel wat doen."

„Je hebt eigenlijk gelijk, Jannek. Wat praatte vader ook weer van ruimen en van bij de hand houden om er van door te kunnen gaan? Weet je wat? We moesten maar beginnen."

Eventjes gluurde het tweetal om het hoekje van de buitendeur. Hu, wat een weer! Regen en wind! Koud en nat! De straten glimmerden en het water in de gracht was alweer buiten de oevers getreden. Een gedeelte van het grasveld stond blank. Als het vannacht zoo doorging, zou het morgen weer in huis komen.

Huiverend zochten ze de kachel weer op. Daar was het heerlijk. Werktuigelijk werden matten en kleedjes van den vloer genomen, de kasten leeggemaakt en alles kreeg een plaatsje op den zolder.

„Dat heb je er nou van, als je van buiten naar binnen verhuist", klaagde moeder Klaar.

„En wat wordt zoo'n kamer ineens ongezellig," mokte tante. „Maar laten we hopen, dat we het droog houden. Waar moeten we nou heen, als het misloopt?"

„Weer naar het Weeshuis. Och, och, wat zal me dat een toestand worden."

„Stil, daar komt iemand aan", en toen luider: „Ja, ja, doe maar open. We zijn nog op."

't Was Piet. De arme jongen zag er uit, of hij zoo uit de sloot was gekropen.

„We blijven op post, moeder. Met twaalf man zullen we waken. Er is nog altijd hoop. Vader heeft gevraagd, of u de koffie warm houdt. Zoo nu en dan komen we

even aanwippen." Piet vertrok weer. Hij wachtte het beklag van zijn moeder niet af. — — — — — —

Langs de vest slopen dien nacht donkere gedaanten rond, gewapend met schoppen en hamers. Overal, waar iets verdachts bemerkt werd, namen ze oogenblikkelijk maatregelen en, toen het stadje den volgenden morgen de oogen opende, was de vest nog behouden, het water bedwongen.

De twee jongens hadden een uur of wat geslapen, maar tegen elven dien morgen konden ze 't niet langer uithouden. Ze trokken er weer dapper op los en ieder, dien ze ontmoetten, keken ze met zegevierende blikken aan, alsof het behoud van het stadje *hun* werk was.

Even liepen ze door naar de Damsluis om hoogte te halen.

De vloed kwam opzetten en, daar de wind was gaan liggen en even naar het Westen uitgeschoten, werd bewaarheid, wat vader gisteren had voorspeld. Het water liep met geweld op en de peilschaal, die kort geleden 50 cM. beneden A.P. stond, wees nu 1.60 M. boven dien stand: een verschil dus van 210 centimeter.

Hoe zou men al dat water kunnen tegenhouden?

Voor het Stadhuis stond het zandtreintje puffend te wachten en de burgemeester deed naar de meening van Piet wel een beetje geheimzinnig.

„Zie je niks bijzonders?" vroeg hij aan Klaas.

„Jawel, er zit een personenwagen achter."

„Een personenwagen!"

De jongens schoten in een lach, toen ze het ding bekeken. Stel je voor! Het was een gewoon karretje om materiaal te vervoeren, maar een handig timmerman had er een ruw-houten bak op gemaakt. Daarin had hij twee zitplanken gespijkerd en één van deze was belegd met een oud karpet. 't Was een lust om te zien.

„Zou er wat bijzonders komen?" opperde Klaas.

„Ik zal het even vragen," gaf Piet ten antwoord en werkelijk stapte hij heel parmantig naar den burgemeester, die bij den toren heen en weer liep.

Maar hoe dichter hij bij den burgemeester kwam, hoe dieper hij zijn moed voelde wegzakken, hoe kleiner zijn passen werden en, toen hij vlak bij hem was, keerde hij eensklaps terug. Hij durfde niet.

De burgemeester had zijn aarzelen bemerkt.

„Had je wat, Piet?" vroeg hij.

„Neen, meneer; ja meneer; ik was alleen maar een beetje nieuwsgierig."

„Zoo," lachte de burgemeester. „Je wou zeker graag weten voor wie dat mooie rijtuig is, hè? Nu, eigenlijk weet ik het zelf niet, maar ik geloof dat we dezer dagen Hoog Bezoek te wachten zijn. Meer zeg ik je niet."

Juist kwam er een gezelschap aan in de Kerkstraat, maar de Koningin was er niet bij. „'t Zijn allemaal heeren," zei Klaas teleurgesteld. „Maar 't zijn toch zeker wel „hooge." Meneer Blankevoort doet zoo deftig."

Piet zag het beter. Die eene kende hij nog van den vorigen keer. Hij was al meer bij de gaten geweest.

„'t Is de meneer van de krant. Van 't Handelsblad," fluisterde hij Klaas in 't oor. „Ze worden daar zeker weer nieuwsgierig, hoe het afgeloopen is met dien storm. Stil, niks zeggen."

De heeren stapten in. Ze zetten de kragen van hun jassen hoog op, trokken de slappe hoeden zoo diep mogelijk in 't gezicht en — voort pufte de trein. Vlug sprongen de jongens op een der karretjes.

Met deftige stappen liep de conducteur voorop, zwaaiend met de roode vlag. De politie-agent salueerde zoo strak mogelijk en de machinist klingelde, alsof er brand was.

In de kleine huisjes van 't Zuidend werden de gordijntjes open geschoven. Oude vrouwtjes gluurden naar buiten en, hoewel ze niets bijzonders bespeurden, knikten ze zoo vriendelijk naar de „personenwagen" alsof er ministers op zaten. De kleine deurtjes draaiden open, mannen en kinderen stapten naar buiten en petten en mutsen werden afgenomen. Wat hadden de jongens een schik!

Bij de eerste dijkbreuk stapten allen uit en ons tweetal onderzocht met kennersblik de hulpkade. Prachtig had die zich gehouden. Geen druppel was er door gekomen. Het tweede hulpdijkje lag vlak op den wind. Daar waren de mannen nog druk in de weer. Het moest hooger en breeder worden en daarna beschermd

met vlechtwerk om den golfoploop naar den kruin zooveel mogelijk te beperken. Nu, er lag nog rijswerk genoeg al hadden de jongens al menige wiep in mekaar gebonden.

Bij het groote gat was het werk weer stopgezet. Met zulk weer was er van het neerlaten van zinkstukken geen sprake. Er stond een verval van ongeveer anderhalven meter en met een snelheid van drie meter per seconde donderde het zeewater den polder in. Heele scholen vischjes werden door den woesten stroom meegevoerd en groote zwermen meeuwen krijschten cirkelend boven het gat. Die maakten van de gunstige gelegenheid gebruik om zonder al te veel moeite een flink „twaalf uurtje" te veroveren.

Van overvaren was geen sprake, maar ons tweetal wist op een groot brok van den weggeslagen dijk, dat als een rots boven alles uitstak, een plekje te vinden, vanwaar ze de doorbraak bij den Pereboom op hun gemak konden bespieden.

„De dijk heeft zich goed gehouden, meneer. Er is geen vlokje schuim te ontdekken," juichte Piet.

De aannemer lachte. Hij zette den kijker voor de oogen en knikte tevreden.

„Waterland is voor

een groote ramp gespaard gebleven," zei hij tegen de heeren. „Als de hulpkaden waren bezweken, was al het werk ongedaan gemaakt. Nu zijn we slechts een maand achter geraakt."

Klaas tuurde naar het kleine huisje, dat er nu weer dieper onder zat dan verleden week. Hij kreeg de tranen in de oogen, maar wanneer hij vergelijkingen ging maken met wat hij in de Broekermeer had gezien, dan begon zijn gezicht weer een beetje vroolijker te staan, dan kwam er zelfs een tevreden lachje op.

Misschien, dat nu na dezen storm het grootste leed voor Waterland geleden was en dan mochten ze nog van geluk spreken. Zoo te zien was er aan de gebouwen, en dat nog wel vlak bij de doorbraak, bijna geen verwoesting te zien.

„Wat ligt daar toch aan den anderen kant van het gat tegen de binnenglooiïng van den dijk?" vroeg Piet eensklaps.

Klaas keek in de aangewezen richting.

„Ik geloof zoowaar, dat het één van de wafeltjes is van baas Van Duinen," gaf hij ten antwoord.

De jongen had zoowaar gelijk. Door den geweldigen stroom was één der zinkstukken van de ankers geslagen en door het gat gevoerd. Een groot verlies was het niet. Er lagen nog andere zinkstukken gereed en, ging de wind liggen, dan zou men het wel weer terug halen.

Zoo dacht meneer de aannemer er tenminste over.

Toen het zandtreintje terug ging naar stad, reden de jongens weer mee. Hier was op 't oogenklik niets voor hen te beleven.

HOOFDSTUK XV.

DE VEST BEZWIJKT. EEN NOOD-NACHT.

Den ganschen langen dag bleef de waterwolf loeren op zijn prooi. Er scheen maar geen verandering te komen in het wassend getij en honderden rappe handen werkten, wat ze konden om den gevreesden vijand buiten de veste te houden. Op één plaats vooral werd voortdurend bovenmenschelijke arbeid vereischt. Daar was Rietveld bezig te stoppen, wat gestopt kon worden. Tot aan de heupen in het water stelde hij alle pogingen in het werk om de stad voor ondergang te behoeden.

Bij de touwslagerij was in de Noordervest een gat geslagen, waardoor het water langzaam nog wel, maar toch onheilspellend zeker naar binnen stroomde. De grachten in het arme stadje werden elke minuut voller en eindelijk was het water tot aan de lippen gekomen. Wanneer het nog vijf centimeter steeg, zou het derde gedeelte van de stad weder een prooi der zee zijn. Vijf centimeter!

Hopelooze pogingen werden in het werk gesteld om

het lek te dichten, of indien dit niet mogelijk was, het grooter worden te voorkomen. Zoo ging men den avond tegemoet. Zoo zou men den nacht moeten ingaan.

Rondom het gat werden lantaarns geplaatst en alles werd aangesleept om de woedende golven te keeren.

Een huiveringwekkende aanblik was het de mannen daar te zien worstelen met den tienmaal, honderdmaal sterkeren vijand; ze te zien plassen door het water, ze te zien kruipen door het slik, met angstige trekken op het gelaat, de oogen op het water gericht, dat nu eens ongemerkt trachtte binnen te sluipen, dan weer in een openlijken aanval met breede, hooge golven op de wrakke plek kwam aanbrullen.

„Hier, mannen," klonk de stem van Rietveld boven het windgebulder uit, „hier moet een paal ingeslagen!"

Zelf zette hij hem vast in den weeken grond; de hand-

hei werd er opgeplaatst. Een paar flinke tikken werden gedaan en — weg was de heele paal, verdwenen in het drabbige nat. Moedeloos schudde Rietveld het hoofd.

„'t Is of er geen grond meer zit. Je zou wanhopig worden."

Een langere balk werd aangesleept. Weer boorde die een gat in den bodem, maar niet diep genoeg om het heiblok te plaatsen: men had een steviger laag gevonden. Met z'n drieën hingen ze aan den paal om hem te doen zakken. Nog één kwam er bij. Ze verdwenen tot aan de heupen in het water; de paal kreeg een schok en schoot naar beneden. Het blok werd er opgezet en met een twintig slagen stond hij vast. Aan den anderen kant hetzelfde hopelooze gedoe. Eindelijk stond ook die.

„Nu vlug het zeil er bij!"

Het was of de mannen geheel in het water verdwenen. Onder aan de palen, zoo diep mogelijk, werden de punten van het zeil vastgemaakt. Het spande, en toen het ook boven was bevestigd, gingen de palen er nog dieper in. Weer kwam een watergolf opzetten. De slappe wand boog naar binnen door. Aller oogen richtten zich naar het spannende doek. Het hield.

„Planken nou, breng planken aan!" schreeuwde Rietveld. Waar zouden de mannen ze vandaan halen? Buiten het kleine cirkeltje, waar de lantaarns een zwak schijnsel wierpen, was het pikdonker.

De jongens echter wisten raad. Men brak ze van het hek, dat tien stappen verder een tuin scheidde van den weg. Men trapte ze uit de loods van de touwslagerij en

spoedig had men hout in overvloed. Maar ook nu weer die vreeselijke tegenspoed. Waren het nieuwe planken geweest, waar men op kon vertrouwen, o, dan was alles veel sneller gegaan. Nu brak de eene, de ander was te kort, de derde te vermolmd. Toch werd plank na plank ingeslagen achter het bolderende zeildoek, zoo dicht mogelijk naast elkaar. Daar achter stapelde men zandzakken.

„We winnen! We winnen!" juichten de mannen.

Takken werden aangesleept. Nog meer hout weggebroken en dat alles verzwaard met zand. Er werd gesjouwd en gedraafd, er werd geploeterd en geplast. Achter de zandzakken werden palen ingeslagen en bij de minuut werd de noodkeering sterker. Daar kwam de burgemèester aan met een van de heeren aannemers.

„Hoe gaat het, mannen? Kun jelui het houden?"

„We zullen probeeren, burgemeester. We winnen. Maar als er nog meer water komt, is 't gedaan."

„Wat denkt u ervan?" vroeg de burgemeester aan meneer, toen ze eenigen tijd de bange worsteling hadden gadegeslagen.

Meneer keerde zich om en gaf den burgemeester een wenk. Zonder een woord te zeggen sloegen ze de richting in naar de gasfabriek. Hij wilde zich niet uiten in 't bijzijn van 't werkvolk, dat zoo kranig zijn best deed. Een slecht teeken. Toen ze in de duisternis waren verdwenen, fluisterde hij den burgemeester zijn meening in 't oor: „'t Loopt mis; daar is geen houden aan".

Met de hoofden voorover gebogen, als drukte hen een

zware last, stapten ze de gasfabriek voorbij naar de Kerkstraat. Hoog in de kale boomtakken huilde de wind. Met een angstig geloei streek hij over het stadje. Brulde hij misschien zijn overwinningslied?

„Hoor, burgemeester, dat 's een klaagzang. Je kunt hooren, dat er Noord-West in zit. Nog een paar van die vlagen en het lot van de stad is beslist. Ik zou, als ik u was, maar laten waarschuwen op alle plaatsen, die niet vlak aan den dijk liggen. Over een uur staat het water tot aan de ramen: in de Krim, op 't Binnendijk, op 't Weesland, op 't Zonnepad."

Zoo namen de heeren afscheid. Meneer ging naar zijn kantoor, de burgemeester begaf zich naar 't Raadhuis, waar hij gelastte waarschuwers rond te zenden. 't Sloeg tien uur. Steeds nog werd er gehoopt; steeds nog werd er gewerkt; van opgeven wilde niemand weten. Vader Rietveld had Piet naar den opzichter gestuurd om te vragen, wat er moest gebeuren als de boel bezweek. Dat was voor de jongens een voorspelling. Als vader er zoo over dacht, dan wisten ze wel, dat de zaak verloren was. Even liepen ze bij moeder en tante aan om te waarschuwen. Toen holden ze naar den opzichter. Daar kregen ze een opdracht. Piet vertrok naar de Zuidervesting; Klaas keerde terug naar het gat, dat nog steeds grooter werd. Van oom was niets meer te zien en zijn boodschap kon hij dus niet overbrengen.

Half elf klingelde de torenklok. Nog gaf men den moed niet op. Donkere wolken pakten zich samen in het Noord-

Westen. Het was doodstil in de lucht, maar ieder voelde, dat er weldra een bui zou komen opzetten.

Heel in de verte werd over het donkere watervlak een geluid vernomen als van een zwerm vogels, die bij duizenden en nog eens duizenden op de stad kwamen aanvliegen. Langzaam zwol het geruisch aan tot een oorverdovend windgebrul. En plotseling streek de storm op het stadje neer. De takken van de hooge boomen zwiepten door elkander. De stammen trilden en de grond, waarin ze waren vastgeworteld, scheurde vaneen. Tot een muur werd het water opgestuwd; het rees bij de seconde.

Het zeildoek voor het gat sloeg weg, aan flarden gerukt door den wind, aan rafels gescheurd door de golven. De planken knapten stuk. De zandzakken werden opgetild en weggesmeten, en een angstkreet steeg op, een angstkreet, die door de huilende windgolf overgebracht werd naar het stille stadje. Een geweldige watermassa schoot over de vesting heen, vernietigend in een enkel oogenblik alles, wat in die bange vijf weken tot stand was gekomen. Een breede vloedgolf baande zich met geweld een weg door de vest. Als een bruisende bergstroom golfde het water langs den binnenkant van de waterkeering naar beneden. Als een moker beukte het tegen de houten loods van de touwslagerij, zoodat het gebouw kreunde en kraakte. Het beefde als een onmachtige, die door een ijzeren vuist wordt aangegrepen. De planken bogen op zij, knapten af en lieten een gulp water door, dat als een dolle woesteling zich een weg

baande naar de achterliggende tuinen. Borrelend en schuimend beukte het tegen de achtermuurtjes van de huisjes in de Krim, stiet er de deuren open en golfde door de keukentjes de gangen in.

Voor de beide vrouwen, hoewel ze door Piet waren gewaarschuwd en ze op sprong stonden om te vertrekken, kwam het onheil toch nog onverwacht. Ze pakten beet, wat ze hadden gereed gelegd en vlogen de voordeur uit. Een groote golf volgde de twee. Als razenden holden ze het grachtje langs, gevolgd en voorafgegaan door anderen. Vóór ze de brug hadden bereikt, liepen ze al door het water. De angst dreef haar steeds tot nog grooter spoed aan. Het rumoer groeide met de minuut. Vrouwen en kinderen huilden en gilden. Allen repten zich om de brug te bereiken. Gelukkig kwam er een troepje mannen van de vest. Ze stelden de vrouwen gerust en regelden den doorgang zoo goed ze konden. Toen de arme verdrevenen de Kerkstraat hadden bereikt, kwam er een beetje rust en zelfvertrouwen in den troep. Daar schoolden ze samen tegen de huizen aan. Daar zochten ze beschutting tegen den regen, die in stroomen neerplaste.

„Waar zullen we heengaan, Jannek?" vroeg moeder Rietveld bezorgd, „en hoe zouden de jongens en de mannen het maken?"

Tante zei niet veel. Ook zij was onder den indruk. Geheel verslagen.

„We moesten het Weeshuis maar weer opzoeken,"

gaf ze ten antwoord. „Of zouden ze ons daar erg brutaal vinden?”

„Ik weet het niet, Jannek. We zullen ’t maar probeeren.”

De beide vrouwen werden er weder gastvrij ontvangen. De vader en moeder waren nog wakker. Ook die hadden bericht gehad en waren op alles voorbereid. Dertig bedden stonden opgemaakt gereed en onnoodig waren die voorzorgsmaatregelen niet. Het duurde niet lang, of velen van de oude „klanten” kwamen terug, de meesten met vrees in het hart; allen met tranen in de oogen....

— — — — — — — — — — — — — —

Op de vest was het stil.

Zoodra de vloedgolf was doorgebroken, hadden de werklieden een goed heenkomen gezocht. Het was ook daar spoedig een algemeene vlucht geworden.

Klaas ook had beenen gemaakt. Maar geen vrees had hem verjaagd van de plek, waar het gevaar dreigde. Hij had immers een opdracht te vervullen. Over den ongelijken bodem van zandzakken holde hij voort, het bruggetje over. Soms met sprongen van een meter. Langs de lijnkoekenfabriek bereikte hij de kerk; door het binnenpaadje voorbij het kerkhof de Zuidervesting. Daar vond hij Piet.

„Wel?” was de korte vraag.

„’t Is gedaan”, klonk het. Meer werd er niet gesproken. De jongens kenden hun plicht. Vlug liepen ze naar den dam. De wachter werd gewaarschuwd en weldra stonden er drie donkere gedaanten gereed, de zandschoppen in de handen. Even werd er beraadslaagd en de plek aangewezen.

„Moet het hier gebeuren?”

„Goed.” De eerste schop werd in den zandbodem geduwd. Daarna volgden de andere. Het water vulde de openingen oogenblikkelijk. Niet lang duurde het, of de smalle geul liep van den buitenkant van den zanddam naar binnen. Zuchtend werd het werk verricht.

„'t Is jammer, hè?”

„Het moet.”

Nog een paar flinke schoppen volgde. De geul werd breeder. Het water stroomde toe, spoelde het zand weg en weldra stortte het zich ook daar als een waterval de stad in. De jongens hadden hun plicht gedaan. Dat was de opdracht, die ze hadden gekregen. Zoo gauw de Noordervest bezweken was, moest ook de Zuidervest worden doorgestoken. De groote kracht van het binnenstroomende water, dat niets zou ontzien, dat huizen zou kunnen wegdrukken, moest zoo spoedig mogelijk gebroken worden. Nu liep het stadje vol van beide kanten. Zoo werd grooter onheil voorkomen.

Klaas en Piet gooiden de schoppen neer en snelden de stad in. Zoo hier en daar bonsden ze op de ruiten of schopten tegen de deuren om de slapende bewoners te wekken en gedurig moesten ze een omweg maken om het binnenstroomende water te ontvluchten.

Overal kwam leven en bedrijvigheid. Weeklagende vrouwen, de rokken over het hoofd geslagen, schreiende kleinen in den arm, snelden de straat op. Kinderen aan de hand van vader of grooten broer draafden door het

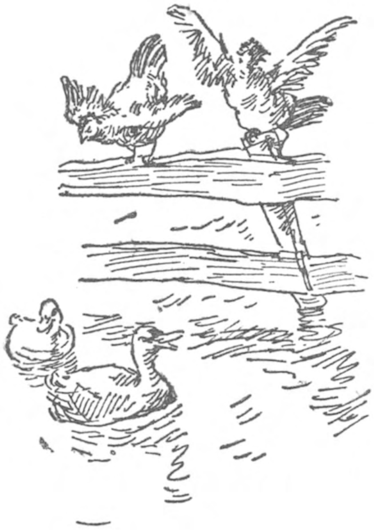

nat om zoo spoedig mogelijk een droge plek te bereiken. Honden, half loopend, half zwemmend, bewogen zich door het nat om hun baas te volgen op zijn vlucht. Katten werden verdreven van de eene plaats naar de andere. Eenden zwommen in de straten. Kippen vlogen kakelend door de lucht en zetten zich neer op brugleuningen of schuttingen.

Door het Zuidend trokken drommen koeien en op de meeste grachtjes waren boeren bezig door het aanbrengen van planken en bossen stroo om voor hun beesten een weg te maken door het nat, die ze zou leiden naar hoogere plaatsen.

Alles vluchtte in de richting van den toren, het hoogste punt. Niemand en niets werd ontzien. Het was een geschreeuw of er markt gehouden werd. De een versperde den weg voor den ander en niemand wist eigenlijk waarheen. Er werd geschreeuwd, gescholden, gevraagd en geantwoord. Plotseling werd het gansche stadje in zwarte duisternis gehuld. Het van beide kanten binnenstroomende water had den oven van de gasfabriek bereikt en de

vuren gedoofd. Voor den tweeden keer was dit bedrijf, zoo geriefelijk vooral in deze donkere nooddagen, stop gezet.

Zoo hier en daar ontstond een paniek, daar men geen meter voor zich uit kon kijken. Gelukkig had de burgemeester den toestand voorzien en zijn maatregelen genomen. Dadelijk werden aan de gedoofde gaslantaarns petroleumlampen gehangen, die, hoewel reeds sedert lang afgedankt, nu een ware uitkomst boden.

Tot zijn grooten schrik bemerkte hij, dat er ongeveer honderd en vijftig stuks vee ondergebracht moesten worden. Hoe waren die beesten in de stad gekomen? Bij de eerste overstrooming in Januari, toen men een tweeden watersnood niet tot de onmogelijkheden had gerekend, was er zooveel vee weggevoerd, dat de melk van het overblijvende juist in de behoeften kon voorzien en had hij er ernstig voor gewaarschuwd geen koeien binnen te voeren, voor de noodtoestand geheel en al als geweken kon worden beschouwd. Men had hem dus bedrogen. De boeren uit het stadje hadden hun vee, toen het water was weggemalen, weer naar binnen gehaald en zelfs koeien van vrienden en kennissen uit den omtrek een plaatsje aangeboden in hun stallen. Nu werd de overtreding gemerkt en moesten de beesten het ontgelden.

Evenals in Januari dacht men de koeien naar de kerk te vervoeren, maar deze was pas weer schoon gemaakt en het kerkbestuur, dat niet te bereiken was, moest daartoe eerst toestemming geven. Wanneer de toestand verergerde, kon men besluiten, hoe gehandeld moest worden.

Nu werden andere maatregelen getroffen. In de Kerkstraat sloeg men palen in den grond. Men spande er lijnen tusschen en evenals op de jaarlijksche veemarkt werden de beesten er aangebonden.

En steeds bleef het water wassen. Uit de stegen en zijstraatjes stroomde het toe van alle kanten. Het duurde niet lang, of het kerkgebouw was niet meer te bereiken.

De Scholebrug bleef droog, maar op de Zarken golfde het water als een zee, zoodat het opstoof tot aan de deuren van de kerk. Er stond 50 centimeter meer water dan bij de vorige doorbraak. Van uit het Waterlandsche huis voer men in een platboomde koeschuit de straten door en daar de gemeenschap tusschen het herstellingswerk en het dijkbestuur was verbroken, legde men kruiwagens omgekeerd in de straten, waarover men planken schoof om een verkeersweg te krijgen.

Overal voeren schuitjes rond om de in noodverkeerenden te helpen. Overal bood men hulp. De meeste menschen, die een toevlucht hadden gevonden op de zolders, werden verlost en in het droge gedeelte onder dak gebracht. Die hun huisjes niet wilden verlaten, mochten voorloopig blijven, maar als

voorzorgsmaatregel plaatste men ladders bij de zolderluiken om, wanneer het gevaar grooter werd, dadelijk te kunnen optreden. Zieken werden met de grootste behoedzaamheid vervoerd naar het Waaggebouw. Overal werden bedden geplaatst om de vluchtenden te kunnen herbergen en de bewoners van 't Noordend, 't Zuidend en de Kerkstraat stelden hun huizen belangeloos beschikbaar voor de ongelukkigen, die voor den tweeden keer werden verdreven.

Er waren dien nacht maar weinigen in het stadje, die sliepen. Iedereen was op straat en pas tegen den morgen kwam er een beetje rust in het geteisterde plaatsje. Toen verdwenen zij, die niet tot waken genoodzaakt waren, in hun woningen en richtten zich met hun stadgenooten, waarover ze zich hadden ontfermd, zoo goed mogelijk in om tenminste nog eenige uren nachtrust te genieten.

HOOFDSTUK XVI.

KLAAS EN PIET VERANDEREN IN DIENSTMEISJES. TROTS ALLE VERWOESTING, BLIJFT DE HOOP LEVENDIG.

Wat was het den volgenden morgen voor velen een treurig ontwaken! Huisgezinnen waren uit elkander gescheurd. De een wist niet, waar de ander zich bevond.

Rietveld en Blank hadden den ganschen nacht op straat doorgebracht, nu eens hulp verleenend hier, dan weer daar. Van Klaas en Piet, die in een schuitje op onderzoek waren uitgegaan, kregen ze tegen het krieken van den morgen bericht, dat moeder en tante het huisje waren ontvlucht en weder een schuilplaats hadden gevonden in het Weeshuis. Wanneer de grootste drukte voorbij was, zouden ze het trachten te bereiken en er meteen een plaatsje voor de vaders en voor zich zelf gaan vragen. Eerst moesten ze nog eens even een kijkje nemen op het Bloemendaal, waar ze een oude vrouw, die niet mee wilde, aan haar lot hadden overgelaten.

Ze roeiden dus vol moed de bruggetjes onder door recht op het kleine woninkje aan. Ze riepen, klopten op

de deur en tikten aan de ramen, maar kregen er geen gehoor. Besluiteloos keken de jongens elkander aan. Zou er een ongeluk gebeurd zijn? Ze hielden er echter niet van lang te beraadslagen. In een wip zat Piet op de schouders van Klaasneef en in een oogenblik had hij het zolderluik bereikt. Dit open te trekken was het werk van een oogenblik. De jongens stapten het zoldertje op en gluurden in den grauwen wintermorgenschemer rond in alle hoeken. Weer riepen ze, zoo hard ze konden, maar gehoor kregen ze niet.

Stil, hoorden ze daar niet iets schuifelen? Bij het zolderluik hurkten ze neer en keken naar beneden.

Met een kaarsje in de eene hand en een klein houten kistje in de andere, sukkelde het doove oudje de trap op. Tot aan het middel was ze door het water gegaan om haar spaarcentjes te halen, die ze beneden in het kastje had laten staan, toen het binnenstroomende water haar had verrast. Angstig hijgend sleepte ze zich naar boven, het water druipend uit haar rokken. Ze klappertandde van de kou en, hoewel de jongens eerst het plan hadden om er weer stilletjes van door te gaan, begrijpend, dat het oudje graag even met haar schat alleen wilde zijn, besloten ze toch maar dadelijk in te grijpen. Hier zonder vuur, zonder voedsel kon ze niet blijven, dat mocht ze niet.

„Nou, moeder, we komen je halen, hoor," schreeuwde Klaas. „Je moet met ons mee," en zachter voegde hij er bij: „Ja, oudje, houd je kistje maar stijf vast."

Nu was het vrouwtje dadelijk bereid mee te gaan,

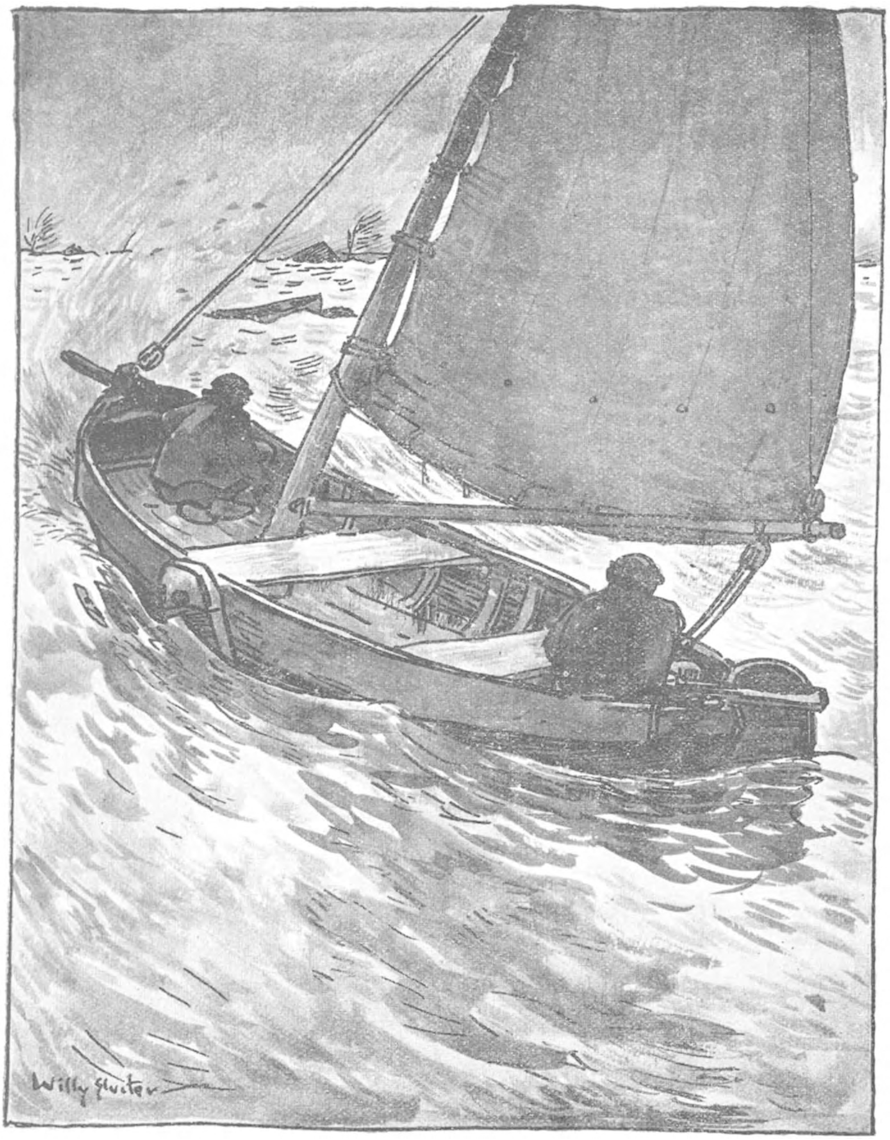

Hoe meer ze naderden, hoe heviger de wind opstak. (Bladz. 224)

terwijl ze een half uurtje geleden stijf en strak had volgehouden, dat ze haar huisje nooit zou verlaten.

Piet lachte. „Dat zoo'n oud mensch nu zoo aan een paar centen hangt, hè," fluisterde hij tegen Klaas. „Daarvoor stapt ze nu door het ijskoude water, haalt zich misschien een ziekte op den hals."

Het moedertje werd vlug in het schuitje neergelaten en naar de Waag gebracht. Angstig keek ze rond, toen ze er aankwam, het kistje krampachtig onder den arm. Ze kreeg er dadelijk droog goed en werd met een paar warme kruiken onder de wol gestopt....

„En nu gaan we een kijkje bij moeder nemen," zei Piet. De steven werd naar het Weesland gewend, maar daar was het loopen ook al lang gedaan.

„Weet je, wat we moesten doen," stelde Klaas voor. „We varen de plaats op, desnoods de achterdeur in."

Zoo gezegd, zoo gedaan. Van het walletje was niets meer te zien. Alleen de opening in de heining wees den weg. Ze voeren onder de saamgestrengelde takken door en bevonden zich weldra op de schuin afloopende plaats, die geheel en al blank stond. Tot den blauw zerksteenen drempel van de achterdeur roeiden ze door. Het bootje legden ze vast aan de zware deurklink en met hun groote waterlaarzen stapten ze moedig in het nat.

Van binnenkomen was echter geen sprake. De deur was gesloten. Wie zou haar ook hebben open gemaakt? Met den hoosnap, dien ze voor in het schuitje vonden, begonnen ze de deur te bewerken en na een minuut of

wat hoorden ze beweging boven hun hoofden. Het raam van de slaapkamer werd opengeduwd en een nog slaperig gezicht kwam te voorschijn.

„Wat komen jullie hier doen?” hakkelde de vader van het gesticht, en toen ontdekkend wie het waren: „Ha, ben jullie het? Wacht ik kom beneden.”

Het raam werd dichtgetrokken en na nog eenige oogenblikken gewacht te hebben werden de grendels weggeschoven en draaide de deur open. De gang stond vol en tot aan de knieën moesten ze door het water heen: de vader ook. Die zat warempel ook al in waterlaarzen.

„We zitten er nu ook leelijk in, jongens. Je ziet het: de gang, de kamer en de zaal. Ook de kelder staat natuurlijk vol. Ik ben de eenige, die naar beneden kan. Als jelui me dus een beetje wilt helpen, komt het goed. Anders weet ik niet, hoe we alles voor mekaar zullen krijgen. Want moeder is de tel al weer kwijt. Maar een dikke veertig hebben we vannacht wel opgenomen. Daar kun je zeker van wezen.”

De jongens hadden schik in ’t geval. Dat was net een kolfje naar hun hand. Ze stapten binnen om den boel eerst eens even op te nemen en een praatje met moeder Klaar en tante Jannek te maken. Die kwamen de trap van de andere slaapkamer al af.

„Hoe is ’t jongens?” riep tante al uit de verte.

„Best moeder”, antwoordde Klaas. „Wij zullen onzen weg wel vinden, maar eerst moeten we hier voor een beetje eten en drinken zorgen. We hebben ons al bij

vader Steven verhuurd als dienstmeisjes."

„Nou", lachte tante. „Daar zeg jelui zoowat. Ik had er heelemaal nog niet aan gedacht, maar dat wordt een gekke geschiedenis met al dat water. 't Is erg lastig als je niet naar beneden kunt. Je kelder kwijt en je keuken."

„Ja, ja," kwam nu ook de moeder van het huis, „het wordt een heel gedoe. Bij het minste wat je in je mond steekt zit je verlegen. Bordjes en kopjes hebben we hier niet.... Maar mijn lieve menschen, wat zeur ik toch.... Brood en koffie is er ook niet. Dat wordt me je wat!"....

Het bedrijvige moedertje wipte weer naar boven teneinde raad.

„Zeg e's, jongens", stelde Piets moeder voor. „Dat idee van dienstmeisje spelen is nog zoo kwaad niet. De stumperds hier verlangen allemaal, dat kun je begrijpen, naar wat warms. Zie jullie geen kans om aan een flinke pot koffie te komen en aan wat brood?"

„Wel zeker, moeder. Over een half uurtje is dat zaakje opgeknapt, dat zult u e's zien. Als vader ons de sleutels geeft van de keuken en van de turfschuur, dan zullen we zien, wat we doen."

Nu, de sleutels krijgen was het werk van een oogenblik.

De jongens duwden de boot af naar de keuken en stapten die weldra binnen. Er stond een halve meter water en emmers en tobben speelden scheepjevaren. Het fornuis zat er ook leelijk in. Dat zou poetsen worden als het water weer weggezakt was.

„Wat moeten we nou, Klaas?"

„Ja, dat kan ik ook wel aan jou vragen.”

„Het heele fornuis in de boot; dat zal niet gaan en hier een vuurtje stoken nog minder.”

„Weet je, wat we zullen doen. We zetten dien grooten vuurpot in het schuitje en nemen den waterketel ook mee. Vooruit, aan ’t werk.”

Het was een heel geploeter, maar ze kregen het toch gedaan. De vuurpot kwam in de schuit en weldra werd de tocht naar de turfschuur ondernomen.

Ook daar was water in gekomen. Maar de bovenste turven waren nog zoo droog als gort. De vuurmakers ook. Heel netjes werd de brandstof in den pot gestapeld, een stuk of wat vuurmakers in ’t midden, een lucifertje er bij en spoedig vlamde het vuurtje helder op.

Het water uit den regenbak werd eerst even geproefd en toen de jongens het nog drinkbaar vonden, schepten ze den ketel vol en zetten dien op het vuur. Zoo voeren ze brandend en wel weer naar de keuken. Daar vonden ze koffie.

„Wat nu?” vroeg Piet.

„Laat dat maar aan mij over,” lachte Klaas. „Dat heb ik al zoo vaak van moeder gezien. Dat komt terecht.

Alleen zitten we een beetje met een kan. Zoo'n groote is nergens te vinden..... Ik moest de koffie maar zoo in den ketel doen. Me dunkt, dat zal wel lukken."

Even nog werd er gewacht. Eerst moest het water goed koken. Toen het als stoom uit de tuit en onder het deksel vandaan kwam blazen, werd er de noodige hoeveelheid koffie bij gedaan en al heel gauw was „het kopje troost" klaar.

Piet stapte met den dampenden ketel naar boven, terwijl Klaas in een groote mand alle kopjes verzamelde, die er in de keuken en in de zaal te vinden waren. Melk vond hij op de bovenste plank in den kelder en de suikerbus liep hem ook ongemerkt in handen. Wat hadden de jongen het druk! Gelukkig kwamen de twee vrouwen hen helpen. Spoedig waren de kopjes vol en zittend op den rand van hun ledikant lieten de vluchtelingen zich de koffie wel smaken.

„En nu gaan wij een bezoek bij de bakkers brengen," besliste Klaas. „Vooruit stuurman, aan boord!"

De jongens roeiden de straten weer door. Van den burgemeester kregen ze bons en — de bakkers in het Noordend waren gelukkig nog „in actie": hun ovens waren droog gebleven.

Manden vol werden er in het schuitje gestapeld en met frisschen moed zetten „onze nieuwe dienstmeisjes" weer koers naar de aanlegplaats bij de achterdeur.

Nu kregen de vrouwen in het Weeshuis de handen vol werk. Dat werd een gesnij en een gesmeer, dat moeders hoofd er van omliep. Ze wist er haast geen

raad mee. Maar, toen ze op de slaapkamers al die gretige monden zag happen in het heerlijk versche knapperbrood en toen ze de jongens hun portie naar binnen zag werken, toen vond ze de belooning groot genoeg om er desnoods het dubbele werk voor te verrichten.

Zoodra de maaltijd afgeloopen was, vertrokken de twee om een kijkje bij het werk te nemen, maar eerst moesten ze nog een praatje met vader Steven maken.

„Jullie moet ons nog even helpen, hoor," zei die. „We zitten hier zoo leelijk opgesloten, dat ik er alleen geen raad op weet. Misschien blijft het water nog wel een poosje staan en waar moeten we dan al dien tijd van leven? Als jelui nu eens probeerde een groote koeboot hier te halen? Die is ruim en plat. Als we die hebben, kunnen we ons redden."

De jongens trokken er op uit en ze zouden geen knip voor den neus waard geweest zijn, als ze niet na een half uurtje waren teruggekomen met een pracht van een schuit. De vuurpot werd er in overgebracht en al heel gauw voeren de vrouwen naar de keuken en naar de turfschuur en naar de provisie-kamer om alles te halen wat ze noodig hadden voor het middagmaal.

Ze hadden aardappels voor 't grijpen en zuurkool in het vat en spek en worst en brandstof, en de koeboot was spoedig veranderd in een drijvende keuken. Ze zouden er zich wel doorheen slaan en de gezelligheid zou niet uitblijven, dat stond vast.

„Hoe laat is het potje klaar?" vroeg Piet.

„Om twaalf uur."

„Dan gaan wij eerst de stad nog een beetje in. Ik geloof, dat het water al begint te zakken," zei Klaas.

Ze gingen er van door, de steeg in. Tegen de keien sleepten ze het schuitje op den vasten grond en nieuwsgierig stapten ze de Kerkstraat in. De koeien stonden nog aan de lijnen en de boeren waren druk in de weer om ze van hooi en stroo te voorzien. Schuiten vol kwamen de stegen uit en de arme beesten lieten het zich wel smaken.

Bij de Scholebrug was het zwart van de menschen. Daar was nu het einde van de stad. De Zarken stond heelemaal blank en de groote kerk was ook in een eiland veranderd. Met bootjes werd de gemeenschap onderhouden en van de brug was een plankenpad gemaakt naar de woning van den opzichter.

Een boer was in druk gesprek met een van de kerkvoogden. Toen de vesting doorbrak, had hij zijn koeien zoo vlug mogelijk uit den stal gehaald en ze naar den hoogen zandgrond achter de kerk gejaagd. Nu stonden de arme beesten daar te loeien van kou en van honger.

Wat moest hij beginnen? Zoo graag zou hij ze binnen halen. Al konden ze niet in den eigen stal, misschien was er over een paar uur wel hier of daar een plek te vinden om ze voorloopig te herbergen. Hij vroeg dus, of hij zijn beesten door de kerk mocht leiden.

Die vraag kon moeilijk geweigerd worden. En van blijdschap stapte de boer moedig het water in, wadend naar de kosterswoning, waar de deur al voor hem open gezet was.

Het kleine achterpoortje van de kerk werd geopend en weldra stapten twaalf stuks vee het voorportaal uit. Er was een flinke stok noodig om de arme dieren door het nat heen te voeren, maar toen ze eenmaal de lucht van het hooi in den neus kregen, zetten ze de spat erin. Dankbaar loeiend voegden ze zich bij den grooten hoop, waar volop te eten was. Even later liet de burgemeester bekend maken, dat er gelegenheid was om vee naar Amsterdam te vervoeren. Wie zijn beesten wilde verkoopen, kon met het inladen beginnen. Hier blijven, dat ging niet.

Door velen werd het aanbod dankbaar aanvaard. Wat moesten ze onder zulke omstandigheden met de beesten doen? Weldra zou er gebrek komen aan het allernoodigste. En ze het land in sturen? Wanneer zou er weer land voor den dag komen? Dat zou wel Mei, misschien wel Juni worden. En hoe zou het er dan uitzien? De koeien konden toch geen slib eten! Neen, neen, het beste zou zijn geld te maken. Maar anderen schudden het hoofd. Hun vee was hun inkomen. Waarvan zouden ze moeten leven? De eerste paar maanden konden ze teren van

den hoogen boom, maar waar afgaat en niet bijkomt, dat mindert toch immers. Zoo dom waren ze niet, of dat snapten ze wel....

Een tachtig koeien werden met veel moeite in de zandbakken geladen; de motor werd aangezet en vader Blank vertrok met de beesten naar Amsterdam....

— — — — — — — — — — — — — —

Op de vest werden de werkzaamheden weer voortgezet. Zoo spoedig mogelijk moesten de gaten gedicht, zoo spoedig mogelijk moest de stad weer leeggepompt.

Door de groote dijkopeningen stroomde al heel wat water af naar zee. De stand in Waterland werd lager en in de geteisterde stad kwamen enkele straten en stegen weer droog.

Bij de Damsluis stond het binnen wel een halven meter hooger dan buiten, maar spuien kon men hier niet. Men had er een stevigen dam van zand voorgelegd.

Dadelijk werd bevel gegeven dezen weg te graven en toen men eenmaal een smalle geul had gemaakt, vloog het water er door, wegspoelend wat het wilde tegenhouden....

Dienzelfden dag werd Monnikendam voor den tweeden keer door de Koningin bezocht. Om half elf kwam Ze met Prinses Juliana per motorboot „Dordt" aan den steiger. De burgemeester ontving Haar en op de daarvoor ingerichte lorries werd naar het groote gat bij Zuiderwoude gereden. Door den heer Blankevoort en den hoofd-opzichter werd Ze ingelicht omtrent den toestand en het herstellingswerk. Ze nam met een handdruk

afscheid van de heeren, terwijl Ze de wensch uitsprak, dat de arme stad voor verdere rampen mocht blijven gespaard....

Voor het overblijvende vee, ongeveer een honderd en acht stuks, werden noodstallen gemaakt en toen het buitenwater bleef zakken, bracht men het in de ansjovispakhuizen en bokking-rookerijen, die nu weer bevrijd waren van het overtallige nat.

De ernstige zieken werden naar Amsterdam vervoerd. De burgemeester had van den Raad open crediet gekregen om den nood te lenigen, en, toen de Zondag aanbrak met prachtig lenteweer, ging er door het stadje een schok, een schok die allen ophief uit de moedeloosheid, waarin men verkeerde; toen ontstond weer de begeerte om te leven, een verlangen naar de heerlijke dagen van weleer.

Een harde tijd moest men nog doormaken, een tijd van werken, van ontberen, een tijd, waarin men was overgeleverd aan het wisselend getij van eb en vloed.... Maar dat men het winnen zou, dat stond bij ieder vast.

HOOFDSTUK XVII.

EEN GEWAAGDE ONDERNEMING, DIE BOVEN VERWACHTING GELUKT.

Het groote herstellingswerk vorderde steentje voor steentje. Zinkstuk na zinkstuk verdween in het diepe gat en werd er overplast door het woelige water. Zandschuit na zandschuit werd aangevoerd om te dempen, wat de zee had weggeslagen. En ondertusschen werkte men aan de machines om dadelijk te kunnen malen, wanneer de dijken op peil zouden zijn gebracht.

Door heel Nederland ging maar één roep over het groote werk, dat in Waterland gewrocht werd. Mannen van naam kwamen kijken naar de verwoesting en naar het herstellingswerk. Heele gezelschappen van belangstellenden en deskundigen zwierven dagelijks om het werk rond en de beide jongens waren wat in hun schik, wanneer zij konden uitleggen, waar het verstand van vreemden bij stil stond. Van menigeen trokken ze de aandacht door hun juisten kijk op de verschillende bijzonderheden.

In het laatst van Februari hadden ze een heel vreemd en gewaagd avontuur. Dagen lang zwierf er een heer langs den dijk. Alle mogelijke inlichtingen waren hem reeds gegeven zoowel door de heeren als door het werkvolk, maar bevredigd was hij nog niet. Elken dag weer deed hij nieuwe ontdekkingen en telkens strekte hij zijn onderzoekingen verder uit. De grondsoorten, waaruit de dijk en het land bestonden, boezemden hem zooveel belangstelling in, dat hij soms geheel alleen met een roeibootje van wal stak om de groote stukken veengrond te bekijken, die heel ver in het land lagen verspreid.

Op zekeren dag maakte hij zijn bootje weer gereed tot een watertochtje. Wel stond er een stevige wind, maar daar deze Noord-Oost was, bleef het water aan den binnenkant van den dijk tamelijk rustig. Hij stapte dus in en roeide naar een van de groote veenklonten, die uit het land waren weggescheurd en nu als kleine eilandjes boven het water uitstaken.

Het duurde niet lang, of zijn arbeid begon hem zoo-zoodanig te interesseeren, dat hij alles om zich heen vergat en zijn tocht hoe langer hoe verder uitstrekte.

Plotseling echter bemerkte hij tot zijn schrik in welk een gevaarlijken toestand hij zich bevond. Groote golven rolden over het onstuimige watervlak en zijn bootje werd door den stroom meegesleept en als een tol rondgedraaid.

Dadelijk nam hij de riemen ter hand, maar juist op het oogenblik, dat hij het bootje meester scheen te worden, knapte een van de roeispanen stuk en was hij

aan het grillig spel van wind en golven prijsgegeven.

Het weer was ondertusschen veranderd. De regelmatige Noord-Ooster scheen de kuren van zijn Noord-Westerbroer overgenomen te hebben en vlaagde over het water rukkend en stootend. De potloodkleurige wolken werden hoe langer hoe donkerder en lieten fijne sneeuwvlokken vallen, die zich, door den storm voortgezweept, tot een ondoorzichtbaar gordijn samenweefden.

Gelukkig had hij zijn tegenwoordigheid van geest behouden. Hij kroop over den bodem van het ranke vaartuigje en plaatste zich op het achterbankje, de nog heele roeispaan als roer gebruikend. Zoo wist hij zich voor dwarsrollers te beveiligen. Met een geweldige vaart dreef het bootje nu voor den wind af en de zeeman tegen wil en dank kreeg eenige hoop, dat hij ten slotte ergens zou aanlanden. Toch bleef het een gevaarlijke

tocht, want de fijne jachtsneeuw belette hem soms een meter voor zich uit te zien.

Plotseling werd hij met een geweldigen smak op een van de grootste veenklonten geworpen, waar zijn bootje weldra zoo vast zat, dat er van loskomen geen sprake scheen. De golven klotsten er achter tegen aan en het spatwater plaste over hem heen, zoodat hij weldra geen drogen draad meer aan het lichaam had.

Hij kroop naar den steven om te onderzoeken, hoe groot zijn eiland wel was, maar moest er heel spoedig van afzien om als een nieuwe Robinson zich op zijn eiland in te richten. Het gedeelte dat boven het water uitstak, mocht een meter of drie in het vierkant bedragen, grooter was het zeer zeker niet.

Wat moest er van hem worden? Hoe lang zou hij het nog kunnen volhouden? Zijn bootje stond weldra vol water en de golven knabbelden aan zijn eiland, zoodat dit bij de minuut scheen in te krimpen.

Angstig keek hij om zich heen, maar zijn blik kon de sneeuwjacht niet boorboren. Hij schreeuwde zoo hard hij kon, maar niemand hoorde hem. Afgetobd eindelijk strekte hij zich voor in den boot neer, liet alle hoop varen en gaf zich berustend over aan het onvermijdelijke, den dood in de golven.....

— — — — — — — — — — — — — —

Klaas en Piet hadden zich een beetje verlaat op den dijk. Achter het rijshout waren ze weer aan 't wiepen maken geweest en, hoewel ze den nijdigen Noordooster

wel hadden hooren bulderen en de sneeuw zien ronddwarrelen, ze hadden zich uitstekend beschut gevoeld achter hun muur van takkenbossen.

Zoo nu en dan voelden ze iets vreemds, iets waggelends en, toen ze de rijshoop aandachtig bekeken, merkten ze, dat er beweging in kwam. Ze sleepten dus een paar stevige palen aan en plaatsten die als stutten tegen den teenen muur aan, zoo, dat de wind er geen vat meer op zou krijgen.

Toen ze deze voorzorgsmaatregelen hadden genomen, maakten ze aanstalten om naar stad te gaan. Ze zochten de luwste plekjes op, zetten de petten zoo vast mogelijk op het hoofd en draaiden hun gezichten van den wind af om de sneeuwvlokken te ontwijken, die door den storm voortgezweept, aanvoelden als glasspinters.

Juist toen de lucht even opklaarde, bemerkte Piet iets bijzonders op het eindelooze watervlak.

„Kijk e's even langs mijn vinger, Klaas. Zie je daar in de verte niet wat vreemds?"

Klaas bracht zijn hand boven de oogen en tuurde en tuurde. „Dat 's het roeibootje. Het zit op een veenmop."

„Hoe komt het daar?"

En plotseling keken de twee elkander aan en in beider hoofd kwam dezelfde gedachte op.

Weer kwam er eenige opklaring in de lucht, weer tuurden er vier oogen door de ruimte.

„Meneer zit er in," schreeuwde Piet. „Ik heb het duidelijk gezien. We gaan er heen, hè?"

„Zeker. Dadelijk, hoor."

Ze vlogen naar den onderkant van den dijk, waar een flinke, sterk gebouwde kubboot lag. Spoedig was het tuig in orde. Met een paar flinke reven in het zeil zouden ze het wel bolwerken. Klaas zat aan 't roer. Piet zette af. Het zeil bolde, de mast kraakte. De wind greep in het doek, deed de boot hellen en als een hert, dat door de honden wordt nagezet, schoot de kubboot door de golven. Voor in de punt zat Piet op den uitkijk. Zonder te spreken gaf hij de richting aan. Klaas hield zijn aandacht gevestigd op wind en zeil.

Hoe meer ze naderden, hoe heviger de wind opstak, hoe dichter de sneeuwjacht werd. Indien ze nu zelf eens op één van die veenklonten terecht kwamen?

„Linksaf," gaf Piet aan. „Laat vallen de boot!" riep hij.

Bijna was het te laat. De zijkant schuurde langs een eilandje, dat ternauwernood boven het water uitstak.

„Loeven nu!" commandeerde de uitkijk weer.

„Dat kan ik niet!" hijgde Klaas. „Ik moet den gang er hier inhouden. Er is hier te veel stroom!"

„'t Is al in orde," klonk het weer. „We schuiven er net langs."

„Hoe ver zijn we?"

„Even wachten, ik kan geen hand voor oogen zien.... Ha, nu heb ik hem weer te pakken. We zijn er vlak bij.... Hoe zullen we doen?"

„Jij blijft bij den mast. Even vóór het bootje zullen we draaien. Jij gooit het zeil naar beneden en zorgt voor het anker. Pas op, we beginnen."

Klaas hield de schuit scherp bij den wind. Het zeil klapperde. Piet maakte het touw los en meteen viel het anker naar beneden. Het greep in den bodem vast en weldra lag de boot met den kop in den wind te dansen op de hooge golven. Ze hadden de plek goed uitgezocht. De schuit lag een meter of wat voor het roeibootje.

„Nu langzaam vieren," commandeerde Klaas.

Heel voorzichtig liet Piet het ankertouw schieten en zoo bedaard mogelijk zakte de boot naar het eilandje toe.

„Halt!" riep Klaas, toen hij er dicht genoeg bij was. Hij ging op zijn knieën zitten en boog het bovenlijf zoo ver mogelijk buiten boord. Onbeweeglijk lag de arme schipbreukeling, bleek als een doode.

„Je moet me helpen, Piet. Ik kom er alleen niet mee klaar."

Dadelijk was Piet present.

Toen de kubboot tegen het roeibootje aanschokte, sloeg de heer z'n oogen op. De levensgeesten schenen terug te komen. Hij richtte zich overeind en werkte zich onder het bankje vandaan. Wezenloos keek hij de jongens aan, niet wetend nog, wat er gebeurd was. Maar toen Klaas hem de hand toestak, strekte hij ook de zijne uit en weldra bevond hij zich in veilige haven.

Tegen den mast werd op den bodem van de schuit een plekje voor hem vrij gemaakt. De fok, die toch niet gebruikt werd, sloegen de jongens over hem heen en niet lang duurde het, of de vreemdeling sloot weer de oogen en bemerkte niets van hetgeen er verder met hem gebeurde.

„Wat zullen we nu doen?" vroeg Piet.

„Dat heb ik mezelf ook al afgevraagd," gaf Klaas ten antwoord. „Naar den dijk zal niet gaan. Hoe komen we tegen den storm in. Van laveeren is geen sprake. Het zit hier vol van die gevaarlijke eilandjes en er staat een stroom van belang."

„Als we voor den wind af naar Broek zeilden?"

„Dat zou kunnen. Met een klein beetje geluk zullen we er wel een plaatsje vinden om te landen. Maar, dan moeten we voortmaken, willen we nog voor donker thuis wezen."

Het anker werd opgehaald. Het zeil geheschen en voor den wind af schoten ze het Westen in.

Toen ze de eilandjes voorbij waren, was het grootste gevaar geweken en na een klein half uurtje waren ze te Broek, waar ze hun drenkeling afleverden.

Toen de trekvaart langs naar huis. Gelukkig was de storm een heel stuk geruimd en met een vliegenden halfwind ging het op Monnikendam aan.

Ze kwamen te laat aan tafel in het Weeshuis, maar toen ze verteld hadden, wat ze na afloop van hun werkzaamheden nog even hadden gedaan, werd het te laat komen hun al spoedig vergeven en keek men hen aan met oogen, waaruit bewondering sprak. Ze werden er zoo geprezen voor hun heldhaftig gedrag, dat zelfs de twee moeders er verlegen mee werden.

Tante Jannek nam ze mee naar boven, om wat droge plunje voor hen te zoeken en vader Rietveld verzocht

het gezelschap nu maar weer over wat anders te praten.

De jongens zelf vergaten hun avontuur al heel gauw, en de schipbreukeling, die per boot naar Amsterdam vervoerd werd, bleef eenige weken in zulk een toestand, dat het hem niet mogelijk was zijn heldhaftige redders te bedanken.

De heele geschiedenis raakte dus al heel gauw in het vergeetboek, maar toen er ongeveer een maand verloopen was en niemand meer aan het geval dacht, leefde er in Amsterdam een herstellende zieke, die zich alles nog precies kon voorstellen en nu aan 't plannen maken was om de twee jongens, die zich zoo kordaat hadden gedragen en hem het leven gered daarvoor op een gepaste wijze te beloonen.

HOOFDSTUK XVIII.

OUDE GERRITJE KRIJGT BEZOEK. „HET WORDT GOED VOOR DE JONGENS, WAT IK JE BROM."

Monnikendam was weer droog gemalen. Moeder Rietveld had haar huisje in de Krim weer betrokken: voor den derden keer.

„Driemaal is scheepsrecht, tante," had Klaas gezegd. „Nu zal het wel goed wezen," en — Klaas had gelijk gehad.

Het groote werk bij de gaten vorderde met den dag. Zeker, er kwamen nog wel oogenblikken, dat men twijfelde aan den goeden uitslag; het gebeurde nog wel, dat zelfs de aannemers het hoofd schudden, maar het weer bleef meewerken en langzaam maar zeker groeide de rijzendam. Bij eb kwam hij al boven het water uit. En de zandaanvoer ging of het gesmeerd was. Pas lagen de groote schuiten vol bij de Gravensluis, of een oogenblikje later waren ze geledigd in de kipkarretjes. De groote elevator deed meer dan zijn best. De zandemmers draaiden rond in gestadigen cirkelgang. Ze dompelden omgekeerd de schuit in, groeven en werkten zich vol

en kwamen met een kop er op te voorschijn. Achter elkaar schoven ze de helling op en, hadden ze het hoogste punt bereikt, dan kantelden ze om. Ze doken weer ledig de diepte in, nadat ze hun inhoud gestort hadden in het groote reservoir, waardoor het zand afgevoerd werd naar den koker, die juist boven een kipkar van den zandtrein hing. Als een breede waterstraal spoot het zand er in en in een ommezien was het karretje gevuld.

Wat waren de jongens er grootsch op, wanneer zij eens voor een half uurtje het touw van den koker mochten beheeren. Ze hielden den machinist in het oog, zoowel van den elevator als van den trein en met even zeker gebaar als de man, die er al maanden mee bezig was, gaven ze den laatsten een wenk, wanneer het karretje vol was. Dan zuchtte de locomotief; de trein gleed achteruit en wanneer het volgende wagentje onder den koker stond, daalde de arm en stopte de trein. Een ferme ruk aan het touw opende den koker en evenals de golven door het gat in den dijk, zoo gulpte het zand de kar in.

Was de heele trein vol, dan pufte hij er maar weer van door. De leege, die op den wissel stond om te kunnen passeeren, schoof zijn wagentjes weer onder den elevator en zonder oponthoud ging het werk zijn gang, bij dag en bij nacht....

Op den 23sten Maart werd er feest gevierd bij het werk. Het gat was dicht. De hulpkade, die men op de zinkstukken had gebouwd, was 2 M. boven A.P.

Wat een overwinning! Afgesloten was de zee, gescheiden het land van het water. Eigenlijk was het nog wel geen land, maar nu zou het niet lang meer duren.

Op den dijk werden palen geplaatst en overal wapperde de driekleur. Dat was een ander gezicht dan een paar maanden geleden, toen de zwarte noodvlag alom treurigheid verkondigde. Nu was het leed geleden. In het beproefde stadje zette men de zorgen op zij. De droefheid was geweken. Er begon een zekere opgewektheid te heerschen. Ieder vond werk bij de herstellingen, zelfs ouden van dagen konden er een stuk brood verdienen.

De neringdoenden hadden het meer dan druk. Behalve de gewone bevolking waren er nog vluchtelingen en honderden arbeiders, die het hunne noodig hadden. Weldra begon er welvaart te heerschen in de stad.

En in Waterland?

Het zat nog diep in het water, maar ook daar werd de hoop levendig. Ook daar kreeg men nu zekerheid, dat er weldra betere tijden zouden aanbreken. Nu lag men niet meer open voor het wassend getij; nu leefde men niet meer bij eb en vloed. Bij Monnikendam, bij Uitdam en bij de Willemssluizen waren de machines reeds geplaatst en door den electrischen kabel stroomde de geheime kracht, die de motoren in werking zou brengen.

Het was, of er een schok door heel het overstroomde gebied ging, toen men vernam, dat de machines in het werk waren gesteld, dat de motoren snorden.

De reusachtige zuigbuizen, decameters lang, vulden

zich en weldra bruiste het water, dat zich in dien noodlottigen nacht een weg gebaand had door den dijk, weder over den dijk terug. Geweldige massa's werden per seconde teruggespoten in de nu onmachtige zee. Wel bruiste en kookte het, maar terugnemen moest ze, wat ze zegevierend het land ingestuwd had. En ook daar ging het nacht en dag door. Onvermoeid draaiden de machines de raderen rond om het arme verdronken land opnieuw te ontwoekeren aan de baren.

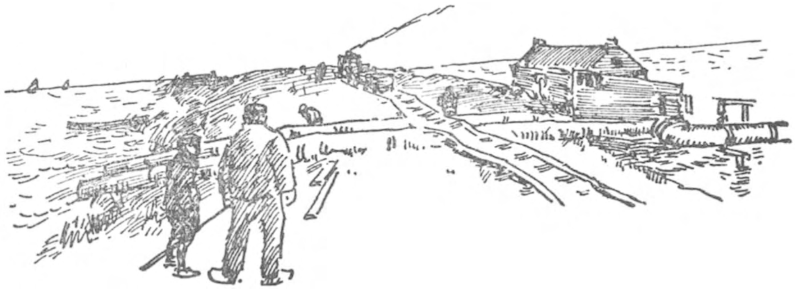

Aller oogen waren op het groote werk gevestigd en evenals de bewoners van Monnikendam het gedaan hadden, zoo sloeg nu heel Waterland den stand van het water gade. Teekens werden gemaakt op hekken en schuttingen en telkens steeg er een gejuich op, wanneer men het water zag wegzakken. Sommige wegen begonnen droog te loopen. Roeibootjes, die 's morgens nog gevaren hadden rechtuit rechtaan, moesten 's avonds over den weg getrokken en weldra was men slechts aangewezen op vaarten en kanalen. Er kwam weer richting in het verkeer.

Sommigen begonnen er over te denken, hun hofsteden, waaruit ze verdreven waren, weder op te zoeken. Er waren immers al hooge plaatsen, die droog kwamen!

Oude Gerritje, die elken dag haar eenden kwam verzorgen, lachte, toen ze stukje voor stukje haar huisje zag groeien en eindelijk kon ze de verzoeking niet weerstaan om er een kijkje te nemen.

Langzaam, met de hand aan de leuning daalde ze de glibberige treden van het trapje in den dijk af. Behoedzaam ontsloot ze de deur van haar woninkje en stapte binnen. Water was er niet meer, maar het oudje kreeg de tranen in de oogen.

Wat zag haar boeltje er uit!

In de gang lag zoo hier en daar wel een paar decimeters slib en de kamertjes zagen er uit! De matten en de kleedjes, die ze inderhaast op de tafel had gelegd, toen ze in dien noodlottigen nacht de vlucht had moeten nemen, waren met tafel en al aan het drijven geraakt en lagen nu als een hoop natte rommel in een hoek op den grond, vuil en onbruikbaar. De stoelen waren uit elkaar gevallen. Het vocht had de lijm losgeweekt en pooten en ruggen en triemen hadden zich bij de deur opgehoopt. Haar mooie kastje was scheef gezakt; de pooten er onder vandaan, de deurtjes open, en de inhoud, haar linnengoed, was geel, vuil en onbruikbaar. Het behang hing aan flarden tegen den wand en hoopen riet en stroo waren door het raam aan den achterkant naar binnen gedreven.

Het oude vrouwtje werd er stil van. Ze besloot maar dadelijk met het opruimen van den rommel te beginnen. Gelukkig had ze de vuilnisbelt vlak naast de deur. Als ze nu een groote mand uit het eendenhok haalde, dan....

....Stil, daar hoorde ze iemand aan de voordeur. Zou ze al zoo gauw bezoek krijgen? Nog voor ze „twalet" had gemaakt?

„Wie is daar?" riep ze.

„O, pardon, juffrouw. Ik wou u wel e's even wat vragen," klonk het haar tegemoet.

Het was een „fijne" meneer, keurig gekleed, een wandelstok met zilveren knop in de hand.

Gerritje zette groote oogen op. Die meneer noemde haar juffrouw. Zeker een vreemde.

„Juffrouw?" vroeg ze en een beetje minachtend herhaalde ze: „Zeit uwe juffrouw tegen me? Dat ben ik niet hoor."

Meneer lachte.

„Ik zou toch zeggen, dat je meer op een juffrouw leek, dan op een meneer," schaterde hij.

„Nou, daar het uwes weer gelijk ân," klonk het vergoelijkend. „Maar, zegt uwe maar Gerritje, dan begrijp ik uwe beter."

„Gerritje dan," ging meneer voort, die zijn menschen al heel gauw scheen te begrijpen.

„Juist. Ik zou wel zeggen: gaat uwe zitten, maar uwe ziet het. Het water heeft me niet veel overgelaten. Ik wou juist een mand halen om den rommel een beetje op te ruimen."

Meneer begreep, dat hij met een praatziek oudje te doen had. Hij liet haar dus nog even aan 't woord en toen ze uitgepraat was, herhaalde hij heel kalm de vraag, waar hij mee begonnen was: „Nu wou ik je wel e's wat vragen, Gerritje."

„O, ja, dat's waar. We zouden het heelemaal vergeten. Och, ja, meneer. Uwe moet het me maar niet al te kwalijk nemen. Gaat uwe uw gang maar. Als ik uwe kan helpen, dan met plezier."

„Ik wou je dan vragen, Gerritje, of je die twee jongens ook kent, die hier geregeld op het werk rondzwerven?"

Eventjes dacht het oudje na. Je moest een beetje voorzichtig wezen. Je had soms zulke rare meneeren op de wereld.

„Nou, meneer, kennen en kennen is twee. Maar wat wou uwe met die twee jongens? Hebben ze kwaad gedaan? Uwe nageroepen? Of met steenen gegooid? Of. . . ."

„Neen, neen, heelemaal niet", gaf meneer ten antwoord. „Ze hebben me integendeel zooveel goed gedaan, dat ik hier nu niet voor je zou staan, als zij er niet geweest waren."

„O, zoo", lachte Gerritje, „dan bent uwe de meneer, van het roeibootje, die voor „Robbesom" wou spelen. Nou, nou, wat uwe zeit. En bent uwe er heelemaal goed van afgekomen? Dan „fileseteer" ik uwe wel."

„Dank je, Gerritje. En nu zal ik je nog wat vragen. Weet je, waar ze wonen, die twee? Ik wou wel e's met hun ouders praten."

„Nou, of ik het weet. Die eene, de mandenmaker, woont eigenlijk in dat huisje, daar bij de doorbraak. En die andere, de muzikant, die woont in de Krim. Maar, als uwe er niet op tegen heeft, dan loop ik eventjes met uwe mee."

„De muzikant, zeg je. Noemen ze hem zoo? Waarom?"

„Nou meneer, dat 's nog al glad, zou ik zoo zeggen. Omdat het een muzikant *is.* Hij maakt op alles muziek en heeft ie niemendal, dan gebruikt ie zijn lippen en z'n vingers. Maar muziek maken doet ie. Uwe moet 'm hooren."

Meneer kreeg schik in 't geval. Gerritje sloot haar huisje weer af en samen stapten ze het stadje door naar de Krim, waar ze door de beide moeders werden ontvangen. Meneer stapte alleen binnen en had een heel lang onderhoud met de twee vrouwen. Gerritje liep door. En ze lachte tegen iedereen, dien ze ontmoette. Ze hield den heelen weg langs een praatje met zich zelf, waarvan niemand een woord verstond. Maar een gedachtenlezer zou al heel gauw uitgevonden hebben, dat ze voortdurend om dit ééne zinnetje heen mompelde: „Het wordt goed voor de jongens, wat ik je brom." — — —

HOOFDSTUK XIX.

SLOT.

Het was prachtig zomerweer den 22sten Juni en de fietser, die van Buiksloot af door Nieuwendam, Schellingwoude en Durgerdam over den Noorder-Y en Zeedijk reed, genoot er van met volle teugen. Hij was het drukke gewoel van de groote stad ontvlucht en liet zich, voortgestuwd door het zachte Zuidoosten-windje, de groote plas langs rollen, dood op z'n gemak zijn beenen bewegend om zijn wiel heel langzaam in gang te houden.

Rustig zat hij rond te kijken en blijdschap mengde zich met droefheid, toen hij onder den invloed kwam van de verschillende indrukken, die de omgeving op hem maakte.

Rechts lag de zee, in kalme deining haar golfjes voortstuwend, en heerlijke jeugdherinneringen welden in hem op. Hij beschouwde haar als een oude bekende, want in haar onmiddellijke nabijheid was hij geboren, bij haar had hij het grootste gedeelte van zijn jeugd doorgebracht.

Links lag het land, waarvan hij de verborgenste schuil-

hoekjes kende, en tranen welden op in z'n oogen, wanneer hij zijn blikken liet weiden over de sombere oneindigheid, die zich tot aan den Westelijken horizon uitstrekte.

Was dat het Waterland van weleer, waar in het malsche, hoogopschietende gras het zware zwartbonte vee zoo rustig placht te grazen; waar de schapen, ontdaan van hun winterpak, zoo helder opvlekten uit het donkere groen; waar de boterbloemen haar gouden kronen boven de graspluimen wiegden; waar de madeliefjes de weiden wit kleurden en de roode klaver het groene tapijt zoo zacht rose tintte?

Was dat de vruchtbare polder, waar vroeger het gras zoo welig golfde op den adem van het zomerkoeltje; waar de zeisslag de halmen neervelde; waar de hooischudder ratelend doorheen rolde, de dikke zwadden uiteen strooiend tot een gelijkmatig dekkend kleed; waar de boer elken mooien dag benutte om het malsche gras, tot wintervoer gedroogd, in oppers te zetten, of de volgetaste wagens de schuren binnen te rijden?

Doodsch was het en kaal, alsof de alles verzengende gloed van een fellen brand er langs was gestreken. Groote bruine plekken zonder den minsten plantengroei wisselden af met hel blinkende salpeterstreepen en grensden aan kleine stukjes groen, die de kleur trachtten nabij te komen van het landschap van weleer.

Spichtige watergrashalmen groeiden daar, die zich reeds tijdens de overstrooming hadden gevormd, ijl op-

schietend naast de oude verdorde zode. Verder eenig schijngras en langs de greppels wat vossestaart, waarvoor de koeien den neus optrekken.

Maar helaas! Koeien waren er niet. Zoo hier en daar liep een jong beestje uit gewoonte in de graashouding, den kop gestrekt naar den grond, maar ontevreden loeiend, wanneer het de tong uitsloeg om het voedsel naar binnen te trekken.

Arme polder! Zwaar bezochte landstreek!

Zoo hier en daar lagen tegen de binnenglooiïng van den dijk zandzakken en keien, zandhoopen en steenen opgestapeld, als vreesde men weer een aanval van het alles verwoestende water.

En moedeloos wendde de fietser den blik af en tuurde naar den vredigen plas, die nu het onheil scheen vergeten, dat hij teweeg gebracht had.

Tusschen Durgerdam en Uitdam kwam de fiets tot rust. De bereider steeg af en strekte zich neer in het welige gras, dat, hoog tegen den kruin, de herinnering aan vroeger tijd nog levendig hield.

Aan den voet was alles weer bruin, dor en dood, en een paar honderd meter het land in stond de ruïne van wat eens een mooie boerenplaats was geweest.

Eén van de muren was stuk geslagen en het afgeknapte dak, geen steun meer vindend, was weggegleden tot op den grond. De andere muren stonden nog, maar, het leek wel, of ze beschoten waren door vijandelijke kanonnen. Afgebrokkeld puin lag over het erf verspreid, het hout-

werk hing scheef, de deuren waren uit het verband gerukt en geen ruit was gespaard.

De boer was er bezig om een beetje orde in den chaos te brengen, maar van harte ging het niet. Bedrukt staarde hij voor zich uit en telkens, als hij een stuk wrakhout op den hoop wierp of een stapeltje nog heele dakpannen naar den andere kant van het erf bracht, gleed zijn blik naar de vreeselijke verwoesting daarbinnen. Dan zuchtte de arme man. Was dat nu zijn woning, waarin hij jaren lang zoo gelukkig had geleefd? Was dat nu de vrucht van zijn werken en sloven? Was dat nu zijn erf, waar de hond hem zoo vroolijk blaffend om de beenen sprong, waar de kippen hem luid kakelend tegemoet vlogen, waar de biggen rondwentelden in het stroo? Was dat nu zijn land, waar hij door aanhoudende zorg trotsch op kon zijn, dat altijd zichtbaar afstak bij de panden van zijn buurman?

Als door een booze tooverfee scheen al het leven vernietigd, alle gezelligheid verbannen. Een paar zwaluwen slechts hielden de hoop op nieuw leven wakker. Hoe scheef het dak ook mocht hangen, zij hadden er hun nestje gebouwd, en met hun behoedzamen zeilvlucht streken ze naar binnen, nadat ze de vliegjes hadden weggesnapt, die dansten langs weg en sloot....

De fietser stapte weer op: het doel van zijn tocht was nog niet bereikt.

Dicht bij Uitdam stonden de houten loodsen, waar de machines snorden. Over den dijk lagen de wijde zuig-

en persbuizen, en lange streepen schuim, zich heel ver in zee verspreidend, toonden duidelijk aan, dat er nog groote massa's water werden opgepompt en uitgestort.

Het kleine dorpje zag er weer even gezellig uit als vroeger; dat scheen al heel weinig geleden te hebben.

„We liggen hier hoog, meneer," vertelde een oud vadertje, dat met het slappe pijpje in den mond, het werk gadesloeg, dat aan den dijk verricht werd. „'t Is zonde, dat ze hier den boel opbreken. 't Is hier zoo sterk als 'n muur."

Groote tjalken, gevuld met vette klei, aangevoerd van elders, lagen aan den buitenkant. Regelmatig als de slinger van een klok werd de dikke, kleverige specie in groote klonten naar boven geworpen in de karretjes en vervoerd naar den dijkkruin. Daar werd ze uitgestort langs de diep uitgegraven berm en vastgestampt tot een ondoordringbaren muur, die het water zou keeren, al beukte het er op met reuzenkracht. Elders weer groef men heele stukken van den dijk weg. Alle steenen, al

het puin, dat bloot kwam, werd weggehaald, als vreesde men nu reeds een nieuwe overstrooming. Door de openingen tusschen de steenlaag zou het water zich een weg kunnen banen landwaarts in en, gewaarschuwd door het gebeurde, trachtte men ook daar de keering te versterken door een dikke laag ondoordringbare klei.

Aan den anderen kant van het dorp was de groote doorbraak. Reeds in de verte maakte de plaats den indruk van een woestijn: een witte streep van rul zand. En die indruk werd versterkt, toen de fietser de beruchte plek genaderd was. Alsof het tenten waren, waar een karavaan zich had ter ruste begeven, zoo stonden daar de groote houten keten aan den buitenkant van den dijk, geriefelijk ingericht om het werkvolk een onderdak te verschaffen. Moeder de vrouw was er bezig aan de wasch; de mannen werkten beneden aan den dijk. Daar werd de zware klei gedeeltelijk weggespit en over het lagere land uitgespreid, zoodat er langs de binnenglooiïng een verkeersweg kon worden gemaakt. Over den kruin rolden de zandtreinen af en aan, terwijl een zijtak was aangelegd door het buitendijksch land, waaruit de zeeklei werd betrokken.

Hier was de vlakke polder zoo ver men kon zien veranderd in een heuvellandschap. Groote brokken veen, overdekt met een barstende kleilaag, staken als heuveltoppen boven den slibgrond uit, sommige reeds door de kracht van de zonnestralen gespleten. Voor wie het land vroeger gekend hadden, leverde dit gedeelte een vreeselijken aanblik op. Zou dit ooit weer worden, wat het

eens geweest was? Het eerst noodige, de afwatering, bestond niet meer: de slooten waren volgeslibd. Een woeste bergstreek leek het, met kale zwerfblokken wild dooreen geworpen.

Weer was de fietser afgestapt, noodgedwongen nu: de weg was niet te berijden. In het buitendijksch land naderde iemand. Over zijn schouders hing een groote zak, waaruit lange grashalmen te voorschijn kwamen.

Even hield de fietser den pas in om een praatje te maken met den boer, die, toen hij den kruin van den dijk had bereikt den zak op den grond plaatste.

„Wel Wouters, ben jij het, man?" klonk het.

Wouters keek op, tikte even aan de pet en mompelde een wedergroet. „O, nu zie ik pas, dat u het bent, meneer. Wat een toestand, hè?"

„Vreeselijk, maar het doet me plezier, dat je weer in je eigen spulletje zit. Je bent immers thuis?" en de fietser strekte de hand uit naar de boerderij, die even verder in het land stond.

„Ja meneer, ik ben thuis, maar eigenlijk toch ook weer niet. Mijn woning heeft zich, God zij dank, goed gehouden. De schuur, die is weg, zooals u ziet, maar dat's het ergste niet.... Het land meneer, het land! Het is om er bij te grienen. Geen sprietje voer zit er op en het is bedorven tot in de diepte. Het is een zware bezoeking, meneer.... Laatst April, begin Mei, ben ik hierheen gekomen om den boel een beetje te verkennen. Met drie koetjes heb ik het er maar op gewaagd. Daar

loopen ze rond, maar eten, hó maar! Dat heb ik hier in den zak. Ik voorzie nu het werkvolk van melk en heb toestemming gekregen om het gras uit het buitendijksch land weg te maaien. Mijn andere beesten zijn bij kennissen in de Streek, onder Hoorn.... Och, ja.... Had ik ze maar dadelijk verkocht, de stomme dieren.... Wilt u wel gelooven, dat ze nog niet op dreef zijn.... Dat gewurm om ze in de schuiten te krijgen, meneer, heeft ze geknakt voor altijd.... 't Lijkt hier de woestijn wel, hè?.... Ik vraag me wel e's af, wat we hier verder eigenlijk moeten doen.... Maar antwoord vind ik niet.... Alles is dood.... Het zag er uit in de boerderij om er bang voor te worden.... Boven op zolder, daar was bedrijvigheid genoeg.... Och, ja, een mensch krijgt zoo nu en dan nog wel e's gelegenheid om te lachen.... Verbeeld u, ik stap de trap op en pas heb ik m'n eenen voet op den zolder gezet, of rrrttt hoor ik. Van alle kanten vliegen er muizen over, holder-de-bolder door mekaar. De beesten waren zeker langs de muren naar boven geklauterd, toen het water hen beneden geen ruimte liet. Eten was er genoeg: er lag wat wintervoorraad. Ze hadden het er dus best gehad en hun aantal was misschien wel vertienvoudigd. Ineens waren ze allemaal verdwenen. Ik kijk wat secuurder rond en wat zie ik? In een hoek staat een reusachtig groote hondemand en evenals een vluchtend leger zich verschuilt voor den vijand, zoo waren de muizen weggekropen in die mand. Het krioelde er van.... Het speet

me voor de beesten, maar ik kon ze niet houden. Nu zijn ze er van door, allemaal dood.... De mand staat er nog, het leek wel een bijenkorf, zoo netjes hadden ze er zich in gewerkt.... Ja, ja, ik kom," en hij zwaaide met z'n hand om zijn vrouw, heel in de verte, een teeken te geven, dat hij haar begrepen had.

Met een handdruk werd afscheid genomen en beiden vervolgden hun weg. Wat was die Wouters veranderd, wat was hij oud geworden!

In nog somberder stemming zette de fietser zijn tocht voort, zijn karretje aan de hand. Zoo hier en daar moest hij het vervoermiddel zelfs dragen....

Stil, daar bereikten bekende geluiden zijn oor. Even schrikte hij op uit den droomtoestand, waarin hij verzonken scheen.... Hoorde hij het goed? — Ja zeker het was het gezang van den leeuwerik. —

Aan den buitenkant van den dijk had die zijn nestje gebouwd, onbewust van al het droeve rondom en hoog in de blauwe lucht steeg hij op, hooger en hooger, tot hij als een stip in de oneindigheid verdween. Maar de jubelende tonen bleven juichen als een bemoedigende geruststelling voor de toekomst. Weer bleef de fietser staan en een gelukkige glimlach gleed over zijn gelaat. Nu hoorde hij ook het spottende karre-karre-kie-kie-kiet van den rietvink en het geroep van den griet, en vroolijk gepraat trof zijn oor. Bij de bocht, die de dijk maakte, had het werkvolk zich neergezet om er hun schafttijd door te brengen. Luidruchtige gesprekken verbraken de

stilte en verbanden het droeve beeld van dood en verwoesting. Weer werd een gesprek aangeknoopt. Vader Rietveld trad op hem toe.

„Ik zou u haast niet herkend hebben, meneer. Dat 's nu een andere tijd, hè, dan toen u door al het barre weer heen kwam om den watervloed te bekijken. Ja, ja, we schieten op."

„Het ziet er anders nog treurig uit, Rietveld, maar je denkt zeker ook, dat het eerst ergeren moet, wil het beteren..... Hoe gaat het met de jongens?"

„Best, meneer. Die hebben om zoo te zeggen een lot uit de loterij getrokken..... U weet, wat er met die meneer gebeurd is, hè, die met z'n roeibootje vastraakte op één van de groote veenklompen? Ja?.... Nou, die meneer is, toen hij van den schrik bekomen was, de jongens komen bedanken.... Nou en of ie ze bedankt heeft!.... Als we nou het werk maar klaar spelen, hè, zonder hen?" Rietveld lachte.

„Ze zijn alle twee weer op school. Ja, ja, op school. Het was een heel ding, dat begrijpt u. Vooral voor Piet. Maar we hebben het toch klaar gekregen..... Och, meneer, wat moest het hier worden voor ze? Zoo'n beetje om een kantje loopen, dat 's toch niks gedaan. Een vak is een vak..... Het zijn nou heele heeren geworden. Ze zitten in de Fransche klas.... Ja, ja, ze leeren nou Fransch door den trechter, hoe langer hoe slechter.... Nou, laat ze maar leeren.... En weet u, wat het mooiste is? Ze mogen van dien meneer, u weet wel, worden

wat ze willen, maar geen grondwerker en geen mandenmaker. En wat zeit nou die eene van mij, die ondeugd? 'k Geef het u te raden. Die wil in de muziek, zoo van tetteretet, begrijpt u.

Moeder en ik hebben het hoofd geschud. Maar die meneer zegt: „Laat maar loopen, we zullen zien. Misschien „betert het wel over," ze worden elken dag een beetje ouder en krijgen elken dag een beetje meer verstand. En anders.... wat moet, dat moet."

En die andere van m'n zwager, die zeit: „Ik wil net worden, wat meneer Blankevoort is, architect, of aannemer of ingenieur, zoek het maar uit. Nou, dat's tenminste een vak, meneer, om er je pet voor af te nemen. Ik heb al tegen hem gezeid: „Blank" heet je al. Wanneer je nou maar zorgt, dat je „voort" komt, dan is de zaak in orde. ....Is ie niet goed?"

En Rietveld lachte weer, dat zijn pijpje hem haast uit den mond viel. En ook de fietsrijder had schik.

„Nou, Rietveld, ik feliciteer je, hoor. Ik hoop, dat het een paar beroemde mannen mogen worden. Dan is de watervloed toch nog ergens goed voor geweest. En nu zal ik zien, dat ik Monnikendam krijg. Ik moet nog verder"....

De fietser kon weer even opstappen. Het kleine huisje van tante Jannek was nog niet bewoond. Of Blank er weer in terug zou komen?.... Voor dien scheen ook wat anders weggelegd dan boerenarbeider. Die zou wel bij de firma blijven.

— — — — — — — — — — — — — —

Eindelijk was de stad bereikt. Bij het huisje van oude Gerritje werd links-af geslagen, de vesting langs. De zandzakken waren verdwenen en de weg was weer geworden, wat hij vroeger altijd geweest was: een aardige, stille wandeling onder dicht geboomte. Het kerkhof aan den anderen kant van het stadje was weer hersteld, maar dat het geleden had kon men duidelijk zien.

In de Monnikmeer heerschte een herfststemming. Op het natte land lag een dikke laag slib en hoe men ook maalde, droog worden scheen de grond niet te willen. De boompjes langs den middenweg waren kaal. Ritselende blaadjes tot propjes verdroogd, ratelden over den weg, met dat eigenaardig geluid, dat ons de nadering van den winter meldt. Tot boven in de kruinen hingen vlokken hooi en ander vuil. Zoo diep hadden ze in het water gestaan. De boerderijen zagen er treurig gehavend uit. Sommige landhekken waren weggespoeld en op de

dammetjes had men borden geplaatst met het opschrift „verboden toegang."

De fietser nam afscheid van den zwaren toren, die zoo kloek boven het geboomte uitstak. Langs Broek reed hij tusschen de Waterlandsche meren terug.

De laatste bekende, dien hij sprak op zijn tocht, was de oude brugwachter. Van hem kreeg hij het opkomen van het water nog eens te hooren. Er lag droefheid in die beschrijving, maar de oude man besloot zijn verhaal met deze opwekkende woorden: „Meneer, ik wist niet, dat mijn huisje me zoo lief was. Zoo gauw het droog stond, ben ik er met mijn vrouw weer heengetrokken. De huisvesting in de groote stad, hoe goed ook bedoeld, kon ons niet bevallen. We hebben veel geleden, maar onze gezondheid behouden. Het ziet er overal bedroefd uit, dat is waar, maar overal is werk en in het werk blijft toch maar altijd het geluk."

Naaml Venn. v/h. J. GILTAY & Zn.
Boekbinderij, DORDRECHT